

**T.C.
SAKARYA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SOSYAL HİZMET ANABİLİM DALI**

**GEÇİCİ KORUMA ALTINDAKİ SURİYELİLERİN AİLE İÇİ
SORUNLARININ ÇÖZÜMÜNDE TÜRK KIZILAY TOPLUM
MERKEZLERİNİN ROLÜ (KOCAELİ ÖRNEĞİ)**

Birkan DOĞAN

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Danışman: Doç. Dr. Hasan Hüseyin TAYLAN

ARALIK - 2022

T.C.
SAKARYA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

**GEÇİCİ KORUMA ALTINDAKİ SURİYELİLERİN AİLE İÇİ
SORUNLARININ ÇÖZÜMÜNDE TÜRK KIZILAY TOPLUM
MERKEZLERİNİN ROLÜ(KOCAELİ ÖRNEĞİ)**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Birkan DOĞAN

Enstitü Anabilim Dalı: Sosyal Hizmet

**“Bu tez 23/12/2022 tarihinde yüz yüze olarak savunulmuş olup aşağıdaki isimleri bulunan
jüri üyeleri tarafından oybirliği ile kabul edilmiştir.”**

JÜRİ ÜYESİ	KANAATİ
Prof. Dr. Yusuf GENÇ	Başarılı
Prof. Dr. İsmail BARIŞ	Başarılı
Doç. Dr. Hasan Hüseyin TAYLAN	Başarılı

ETİK BEYAN FORMU

Enstitünüz tarafından Uygulama Esasları çerçevesinde alınan Benzerlik Raporuna göre yukarıda bilgileri verilen tez çalışmasının benzerlik oranının herhangi bir intihal içermediğini; aksinin tespit edileceği muhtemel durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve Etik Kurul Onayı gerektiği takdirde onay belgesini aldığımı beyan ederim.

Etik kurul onay belgesine ihtiyaç var mıdır?

Evet ☒

Hayır ☐

(Etik Kurul izni gerektiren araştırmalar aşağıdaki gibidir:

- Anket, mülakat, odak grup çalışması, gözlem, deney, görüşme teknikleri kullanılarak katılımcılardan veri toplanmasını gerektiren nitel ya da nicel yaklaşımlarla yürütülen her türlü araştırmalar,
- İnsan ve hayvanların (materyal/veriler dahil) deneysel ya da diğer bilimsel amaçlarla kullanılması,
- İnsanlar üzerinde yapılan klinik araştırmalar,
- Hayvanlar üzerinde yapılan araştırmalar,
- Kişisel verilerin korunması kanunu gereğince retrospektif çalışmalar.)

Birkan DOĞAN

23/12/2022

ÖNSÖZ

“Geçici Koruma Altındaki Suriyelilerin Aile İçi Sorunlarının Çözümünde Türk Kızılay Toplum Merkezlerinin Rolü(Kocaeli Örneği)” adlı tez çalışmamı başından sonuna kadar takip edip bilgi ve tecrübesiyle bana desteklerini sunan değerli danışmanım Doç. Dr. Hasan Hüseyin TAYLAN’ a verdiği katkı ve destekleri için en içten teşekkürlerimi ve saygılarımı sunarım.

Lisan ve yüksek lisans eğitimlerim süresince mesleki hayatıma çok kıymetli katkılarından ötürü başta Prof. Dr. Hakan ACAR, Prof. Dr. Yüksel BAYKARA ACAR ve Prof. Dr. Yusuf Genç hocalarıma sonsuz teşekkürlerimi iletir saygılarımı sunarım.

Tez çalışmam süresince desteklerini esirgemeyen Türk Kızılay Kocaeli Toplum Merkezinde çalışan çok kıymetli mesai arkadaşlarıma teşekkürlerimi sunarım. Türk Kızılay ailesinde çalışmaya başladığım ilk günden bugüne kadar hayatıma katkı ve tecrübelerinden dolayı değerli yöneticilerim Alpaslan Şafak LOSTAR’ a, Ruşen ÇETİNKAYA’ ya, Celalettin KALENDER’ e, Oğuzhan Mehmet BOSTANCI’ ya ve Veysi YÜCE’ ye en içten teşekkürlerimi ve saygılarımı sunarım.

Yaşamımın her aşamasında bana büyük destekleri ve katkıları için Annem Güler DOĞAN ve Babam Ahmet DOĞAN’ a, kardeşlerime ve ailemin çok kıymetli diğer üyelerine sonsuz teşekkürlerimi sunarım. Son olarak çalışmamın ve hayatımın her aşamasında bana desteklerini sunan ve tez sürecimi kolaylaştıran Esra TOZLUYURT’ a en içten teşekkürlerimi sunarım.

Birkan DOĞAN

23/12/2022

İÇİNDEKİLER

KISALTMALAR.....	iv
ŞEKİL LİSTESİ	v
TABLO LİSTESİ.....	vi
ÖZET	viii
ABSTRACT.....	iv

GİRİŞ.....	ix
------------	----

BİRİNCİ BÖLÜM: KAVRAMSAL ÇERÇEVE	8
--	---

1.1. Göç İle İlgili Kavramlar.....	8
1.1.1. Göç Tanımı	8
1.1.2. Göçmen.....	9
1.1.3. Mülteci.....	10
1.1.4. Sığınmacı	11
1.1.5. Geçici Koruma.....	12
1.2. Göç'ün Nedenleri ve Sonuçları	13
1.2.1. Göç'ün Nedenleri.....	13
1.2.2. Göç'ün Sonuçları.....	15
1.3. Göç Türleri	16
1.3.1. İç Göç	16
1.3.2. Dış Göç	17
1.3.3. Gönüllü Göç	19
1.3.4. Zorunlu Göç.....	20
1.4. Aile Yapısı ve İşlevleri	21
1.4.1. Ailenin İşlevleri	24
1.4.2. Aile Türleri	26
1.5. Suriyelilerin Karşılaştıkları Genel Sorunlar	31
1.5.1. Kimlik ve Kayıt Sorunları	31
1.5.2. Beslenme ve Barınma Sorunları	32
1.5.3. Sağlık Sorunu	32
1.5.4. Eğitim Sorunları	33
1.5.5. Ekonomik Kaynaklı Problemler	34

1.5.6. Ayrımcılık, Toplumsal Dışlanma ve Yabancı Karşıtlığı Sorunu	35
1.5.7. Sosyal Hizmetlere Ulaşım Sorunları	36
1.6. Karşılaşılan Aile İçi Sorunlar	36
1.6.1. Aile İçi İletişim Sorunları	38
1.6.2. Aile İçi Ekonomik Sorunlar.....	44
1.6.3. Aile İçi Şiddet.....	46
1.6.4. Boşanma	49
1.6.5. Çocuk İhmal ve İstismarı.....	53
1.7. Türk Kızılay'ı ve Toplum Merkezleri	56
1.7.1. Türk Kızılay'ının Tarihçesi	57
1.7.2. Türk Kızılay'ının Temel İlkeleri	58
1.7.3. Türk Kızılay'ının Organizasyon Yapısı	60
1.7.4. Toplum Merkezleri	61
İKİNCİ BÖLÜM: ARAŞTIRMANIN METODOLOJİSİ.....	72
2.1. Araştırma Modeli.....	72
2.2. Araştırma Soruları	73
2.3. Evren ve Örneklem.....	73
2.4. Veri Toplama Araçları.....	74
2.5. Verilerin Analizi ve Çözümlemesi	75
2.6. Araştırmanın Kapsamı ve Sınırlılıklar.....	75
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM: BULGULAR VE YORUM.....	77
3.1. Betimleyici Verilerin ve Gözlem Verilerinin Analizi	77
3.1.1. Katılımcıların Demografik Özellikleri	77
3.1.2. Katılımcıların Aile Özellikleri.....	79
3.1.3. Katılımcıların Karşılaşmış Oldukları Aile İçi Sorunlar ve İlişkiler.....	82
3.1.4. Katılımcıların Evlilik Olgusuna İlişkin Görüşleri	86
3.1.5. Katılımcıların Türk Kızılay Kocaeli Toplum Merkezine İlişkin Görüşleri....	86
3.2. Katılımcıların Karşılaşmış Olduğu Aile İçi Sorunlara İlişkin Ki-Kare Analizi.....	90
3.3. Araştırmacının Gözlemlerine İlişkin Genel Bir Değerlendirme.....	97
SONUÇ	101
KAYNAKÇA.....	110

EK	120
ÖZGEÇMİŞ	129

KISALTMALAR

AFAD	: Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı
ASHB	: Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı
BM	: Birleşmiş Milletler
BMMYK	: Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği
CCTE	: Şartlı Eğitim Yardımı
GİGM	: Göç İdaresi Genel Müdürlüğü
GK	: Geçici Koruma
ICRC	: Uluslararası Kızılhaç Komitesi
IFRC	: Uluslararası Kızılhaç ve Kızılay Dernekleri Federasyonu
MEB	: Milli Eğitim Bakanlığı
SHM	: Sosyal Hizmet Merkezi
STK	: Sivil Toplum Kuruluşu
SUY	: Sosyal Uyum Yardımı
SYDV	: Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı
TM	: Toplum Merkezi
TTGP	: Toplum Temelli Göç Programları
UNHCR	: Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği
UNİCEF	: Birleşmiş Milletler Çocuklara Yardım Fonu
WHO	: Dünya Sağlık Örgütü

ŞEKİL LİSTESİ

Şekil 1: Türk Kızılay'ının Yapısı.....	61
Şekil 2: Toplum Merkezine Bağlı Faaliyet Gösteren Programlar.....	64

TABLO LİSTESİ

Tablo 1: Kocaeli’nde Yaşamlarını Sürdüren Geçici Koruma Altındaki Suriyelilerin Demografik Özellikleri	78
Tablo 2: Kocaeli’nde Yaşamlarını Sürdüren Geçici Koruma Altındaki Suriyelilerin Evlilikle İlgili Öykü Özellikleri	79
Tablo 3: Kocaeli’nde Yaşamlarını Sürdüren Geçici Koruma Altındaki Suriyeli Katılımcıların Eşler Arası İlişki Durumları	80
Tablo 4: Kocaeli’nde Yaşamlarını Sürdüren Geçici Koruma Altındaki Suriyelilerin Genel Aile Özellikleri	81
Tablo 5: Kocaeli’nde Yaşamlarını Sürdüren Geçici Koruma Altındaki Suriyelilerin Karşılaşmış Oldukları Aile İçi Sorunlar.....	82
Tablo 6: Kocaeli’nde Yaşamlarını Sürdüren Geçici Koruma Altındaki Suriyelilerin Evlilikte Birbirlerine Yönelik Davranışları.....	84
Tablo 7: Kocaeli’nde Yaşayan Geçici Koruma Altındaki Suriyeliler Evlilik Durumuna İlişkin Görüşleri	86
Tablo 8: Kocaeli’nde Yaşayan Geçici Koruma Altındaki Suriyelilerin Ev İçi Sorumlulukları.....	87
Tablo 9: Aile İçi Sorunların Çözümünde Toplum Merkezleri Faydalı Mı? Sorusuna Verilen Yanıtlar	88
Tablo 10: Toplum Merkezlerinin Hizmetlerinden Memnun Musunuz? Sorusuna Verilen Yanıtlar	89
Tablo 11: Toplum Merkezinin En Çok Hangi Hizmetinden Faydalandınız? Sorusuna Verilen Yanıtlar	90
Tablo 12: ‘Hakaret edilir, tehdit edilir, küfredilir.’ İfadesinin Demografik Değişkenlere Göre Kıyaslanmasına ilişkin Ki-Kare Analizi Sonuçları.....	91
Tablo 13: ‘Tokat atmak, yumruklamak, tekmelemek vs. gibi fiziksel şiddet yaşanır.’ İfadesinin Demografik Değişkenlere Göre Kıyaslanmasına ilişkin Ki-Kare Analizi Sonuçları	92
Tablo 14: ‘Ekonomik olarak yoksun bırakılır.’ İfadesinin Demografik Değişkenlere Göre Kıyaslanmasına ilişkin Ki-Kare Analizi Sonuçları.....	93
Tablo 15: ‘Eşler sadakatsizliğe, aldatılmaya maruz kalır.’ İfadesinin Demografik Değişkenlere Göre Kıyaslanmasına ilişkin Ki-Kare Analizi Sonuçları.....	94

Tablo 16: ‘Aile İçi İletişim Genelde Kopuktur.’ İfadesinin Demografik Değişkenlere Göre Kıyaslanmasına ilişkin Ki-Kare Analizi Sonuçları.....	93
Tablo 17: Toplum Merkezleri İle İlgili Soruların ‘Geçimsizlik -Tartışma Yaşama’ Durumuna Göre Kıyaslanmasına ilişkin Ki-Kare Analizi Sonuçları.....	96

ÖZET	
Başlık: Geçici Koruma Altındaki Suriyelilerin Aile İçi Sorunlarının Çözümünde Türk Kızılay Toplum Merkezlerinin Rolü (Kocaeli Örneği)	
Yazar: Birkan DOĞAN	
Danışman: Doç. Dr. Hasan Hüseyin TAYLAN	
Kabul Tarihi: 23/12/2022	Sayfa Sayısı: ix (ön kısım) + 119 (ana kısım) + 10 (ek)
Suriye’de yaşanan savaş ve iç karışıklıklar sebebiyle milyonlarca insan zorunlu olarak yaşam alanlarını terk ederek farklı ülkelere göç etmek durumunda kalmışlardır. Suriye’den Türkiye’ye 3.5 milyonun üzerinde Suriyeli zorunlu olarak göç etmek durumunda kalmıştır. Türkiye’de yaşamaya başlayan Suriyeli aileler uyum süreçleri boyunca beslenme, barınma, sağlık, eğitim, sosyal hizmetlere ulaşım, dışlanma, sosyal ve ekonomik vb. pek çok sorunla karşı karşıya kalmışlardır. Bu sorunların en önemlilerinden biri de karşılaştıkları aile içi sorunlardır. Karşılaşılan aile içi iletişim sorunları, aile içi şiddet, ihmal ve istismar durumları, boşanma, sosyal ve ekonomik kaynaklı sorunlar gibi pek çok aile içi sorunun çözülmemesi sebebiyle pek çok aile dağılmak durumunda kalmaktadır. Bu kapsamda bu araştırma; Kocaeli’nde yaşayan Geçici Koruma statüsüne sahip Suriyeli ailelerin karşılaştıkları aile içi sorunların ortaya koyulmasını ve Türk Kızılay Kocaeli Toplum Merkezinin bu sorunların çözümündeki rolünün belirlenmesini amaçlamaktadır. Araştırmada nitel destekli nicel bir araştırma yöntemi kullanılmıştır. Kocaeli Toplum Merkezi faydalanıcısı olan yaklaşık 2000 Suriyeli aile evreninden rassal yöntemle seçilen 200 Suriyeli aile örneğinde gerçekleştirilmiştir. Katılımcıların aile içi sorunlarını ortaya koyabilmek amacıyla yüz yüze görüşmeye dayalı anket(survey) çalışması uygulanmıştır. Türk Kızılay Toplum Merkezlerinin aile içi sorunlarının çözümündeki rolünü belirlemek amacıyla da anket sorularına, araştırmacının gözlemlerine ve dokümanlara/ikincil verilere yer verilmiştir. Araştırma neticesinde; Suriyelilerin en çok karşılaştıkları aile içi sorunlar; ekonomik kaynaklı tartışmalar ve sorunlar, geçimsizlik/tartışma, sözel/psikolojik şiddet ve aile içi iletişim sorunları şeklinde sıralanmaktadır. Katılımcıların genel olarak Toplum Merkezinin faaliyetlerinden memnun oldukları, aile içi sorunlarının çözümünde de pozitif katkısının fazlaca olduğu sonucuna varılmıştır.	
Anahtar Kelimeler: Uluslararası Göç, Geçici Koruma Altındaki Suriyeliler, Aile İçi Sorunlar, Türk Kızılay Toplum Merkezleri	

ABSTRACT	
Title of Thesis: Role of Turkish Red Crescent Community Centers in Resolving Family Problems of Syrians Under Temporary Protection (The Case of Kocaeli)	
Author of Thesis: Birkan DOĞAN	
Supervisor: Assoc. Prof. Hasan Hüseyin TAYLAN	
Accepted Date: 23/12/2022	Number of Pages: ix (pre text) + 119 (main body) + 10 (add)
Due to the war and internal turmoil in Syria, millions of people had to leave their living quarters and migrate to different countries. More than 3.5 million Syrian individuals have had to migrate from Syria to Turkey. Syrian families who started to live in Turkey during the integration process, nutrition, shelter, health, education, access to social services, exclusion, social and economic etc. have faced many problems. One of the most important of these problems is the domestic problems they face. Many families have to break up due to the inability to solve many domestic problems such as communication problems within the family, domestic violence, neglect and abuse, divorce, social and economic problems. In this context, this research; It aims to reveal the family problems and relations faced by Syrian families with Temporary Protection status living in Kocaeli and to determine the role of the Turkish Red Crescent Kocaeli Community Center in solving these problems. A qualitatively supported quantitative research method was used in the study. The study was carried out on 200 Syrian families randomly selected from around 2000 Syrian families who are beneficiaries of Kocaeli Community Center. In order to reveal the family view of the participants, a questionnaire based on face-to-face interviews was applied. In order to determine the management in the solution of family problems of Turkish Red Crescent Community Centers, survey questions, observations of the researcher and documents/secondary use were included. As a result of the research; The most common domestic problems Syrians face are; economic disputes and problems, conflict/argument, verbal/psychological violence and family communication problems. It was concluded that the participants were generally satisfied with the activities of the Community Center and that it had a positive contribution to the solution of family problems.	
Keywords: International Migration, Syrians under Temporary Protection, Family Problems, Turkish Red Crescent Community Centers	

GİRİŞ

Araştırmanın Konusu

Göç; çeşitli nedenlerle insanların yaşam alanlarını terk ettiği veya terk etmek zorunda kaldığı insan hareketliliğidir. İnsanlar tarih boyunca sosyo-ekonomik sorunlar, doğal afetler, savaş ve iç karışıklıklar, salgın hastalıklar, dini ve siyasi sebepler, ayrımcı uygulamalar gibi çeşitli nedenlerle göç etmek durumunda kalmışlardır (Yalçın, 2004: 13). Yaşanılan göç neticesinde insanlar çoğunlukla daha yaşanabilir hayat koşullarını arzulamaları sebebiyle göç etmişlerdir. Bununla birlikte göç olgusunu ortaya çıkaran nedenler zamansal süreç içerisinde değişime uğramış olsa da göç olgusu günümüz dünyasında da varlığını sürdürmeye devam etmektedir.

Göçün farklı nedenleri ve türleri bulunmakla birlikte günümüz dünyasında zorunlu göç olgusu, özellikle son yıllarda ülke içlerinde yaşanan iç karışıklıklar ve siyasi sebeplerle zorunlu olarak meydana gelen göçlerden oluşmaktadır. Özellikle Ortadoğu arenasında yaşanan iç karışıklıklar ve siyasi sebeplerle milyonlarca insan daha güvenilir olan sınır bölgelerindeki ülkelere göç etmek durumunda kalmışlardır. Türkiye coğrafi konumu nedeniyle başta Suriye ve Irak olmak üzere diğer Ortadoğu ülkelerinde yaşanan iç karışıklıklar sebebiyle yoğun bir göçe maruz kalmıştır. Ayrıca Türkiye bulunmuş olduğu hat üzerinde Asya ve Avrupa ülkeleri arasında bir geçiş noktası olması sebebiyle de göçmenler tarafından yoğun olarak tercih edilen ülkeler arasında yer almaktadır.

2011 yılında Suriye’de yaşanan iç karışıklıklar sebebiyle 3.5 milyonu aşkın Suriyeli nüfus zorunlu olarak Türkiye’ye göç etmek durumunda kalmıştır. Kayıtlı nüfusun yanında düzensiz yollarla Türkiye’ye göç eden ve kayıt dışı olarak Türkiye’de yaşayan Suriyeli nüfusun da oldukça fazla olduğu bilinmektedir. Bu doğrultuda artan göçmen nüfusu kontrol altına almak, Türkiye’de yaşayan Suriyeli bireylerin hukuki statülerini ve sosyal haklarını belirlemek amacıyla yeni yasal düzenlemeler yapılmıştır. Bu doğrultuda 2014 yılında Türkiye’de yaşayan Suriyeli bireylere, 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanununun 91. Maddesine dayanılarak “Geçici Koruma” statüsü verilmiştir (<https://www.goc.gov.tr/gecici-koruma-kanunu-ve-yonetmeligi>, Erişim Tarihi 01/06/2022).

Türkiye’de yoğun bir nüfusa sahip Suriyeli bireyler şehirlerde ikamet etmeye başlamalarıyla birlikte çeşitli sorunlarla karşılaşmaya başlamışlardır. Altuntaş (2020) bu sorun alanlarını genel olarak; istihdam ve diğer ekonomik kaynaklı sorunlar, sosyal haklardan (eğitim, sağlık, sosyal hizmetler vb.) faydalanamama, barınma sorunları ve ayrımcılığa maruz kalma, kayıt sorunları, sosyal hayata katılım ve uyum sorunları olarak belirtmiştir. Suriyeli bireylerin karşılaşmış oldukları bu problemler aile içi ilişkilere de ciddi etkileri olmuştur. Aile olgusunu bir sistem olarak düşündüğümüz zaman aile içinde veya dışında yaşanan her türlü sorun alanından etkilenmektedir. Bu kapsamda Suriyeli ailelerin karşılaşmış oldukları bu sorunlar, aile içi sorunları tetiklediğini ve arttırdığını söyleyebiliriz.

Aile olgusunun evrensel bir tanımı bulunmamakla birlikte genel olarak; toplumsal hayata katılımın sağlandığı, aile fertleri arasında güvenilir ilişkilerin kurulduğu, insan neslinin devamlılığının sağlandığı ve toplumsal değerlerin bir sonraki nesillere aktarıldığı toplumsal bir kurum olarak tanımlanmaktadır (Ozankaya, 1979:233; Sayın, 1990:2). Aile olgusu, toplumlara göre değişkenlik gösterse de toplumsal yapının korunmasında ve devamlılığının sağlanmasında büyük bir öneme sahiptir. Buradan da hareketle aile içinde yaşanan sorun alanlarının tespit edilerek çözüm önerilerinin getirilmesi toplumsal yapının devamlılığının korunması noktasında büyük bir öneme sahiptir. Bu çalışma kapsamında da Suriyelilerin aile içinde yaşamış oldukları sorun alanlarının tespit edilerek ortaya koyulması, bu sorun alanlarına sosyal hizmet ve bu alanda hizmet sağlayan STK perspektifinde çözüm önerilerinin getirilmesi hedeflenmiştir.

Suriyeli aileler savaşın ilk yıllarında Türkiye’ye ilk göç ettikleri zamanlarda kurulan kamp alanlarında yaşamaya başlamışlardır. Sonrasında savaşın uzamasıyla birlikte kamp alanları kapatılarak şehirlerde yaşamaya başlamışlardır. Suriyeli ailelerin şehirlerde yaşamaya başlamalarıyla birlikte çeşitli sorunlarla karşılaşmışlardır ve bu sorunlar aile içi ilişkilere de etki ederek aile içinde pek çok sorun alanının da oluşmasına sebebiyet vermiştir. Aile içinde yaşanan sorunlar eşler arasında yaşanabildiği gibi ebeveynler ile çocuklar arasında ya da ebeveynler ile diğer aile üyeleri arasında da yaşanabilmektedir. Aile içinde yaşanan sorunlar genel olarak; aile içi şiddet problemi, aile içi iletişim sorunları, ihmal ve istismar, sosyal ve ekonomik kaynaklı problemler, boşanma, sosyal uyum sorunları gibi pek çok sorun alanını içine almaktadır. Bu kapsamda Türk Kızılay, zorunlu olarak ülkelerinden göç eden ve kamp yaşantıları sonrasında şehir hayatında pek

çok sorunla karşılaşan Suriyeli ailelerin problemlerine çözüm üretebilmek adına “Toplum Merkezleri” projesini geliştirmiştir. Bu proje kapsamında yerel ve yabancı uyruklu tüm bireylere yönelik sosyal uyum faaliyetleri, eğitim çalışmaları, temel hizmetlere ulaşım, psiko-sosyal destek mekanizmaları, sosyo-ekonomik güçlendirme ve istihdam odaklı birçok hizmeti bünyesinde barındırarak bu bireylerin iyilik hallerine katkı sağlayacak faaliyetlerde bulunmaktadır. Araştırma kapsamında da STK perspektifinde Suriyeli ailelerin aile içi sorunlarının çözümü noktasında Türk Kızılay Toplum Merkezlerinin rolünü Kocaeli Toplum Merkezi örnekleminde incelenmiştir.

Ülkelerinde yaşanan iç karışıklıklar neticesinde zorunlu olarak Türkiye ve diğer ülkelere göç etmek durumunda kalan Suriyeli aileler, önemli bir dezavantajlı kitleyi oluşturmaya başlamıştır. Farklı bir toplumsal yapıya ve kültürel değerlere sahip olan Suriyeli aileler ikamet ettikleri toplumlara uyum sağlamakta güçlük yaşamışlardır. Karşılaşmış oldukları sorunlarla birlikte Türkiye’de artan yabancı karşıtlığı sorunuyla birlikte Suriyeli ailelerin karşılaşmış oldukları aile içi sorunların incelenerek çözüm önerilerinin getirilmesi; bu dezavantajlı grubun iyilik hallerine, sosyal hayata katılım ve uyum süreçlerine, aile içi ilişkilerine pozitif katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Aile kurumu, ilk insandan günümüze değin geçen süreç içerisinde varlığını koruyarak devam ettirmektedir. Aile kurumu zamanla değişime/dönüşüme uğramış olsa da toplumsal yapının en önemli yapı taşlarından biri olmayı her zaman başarmıştır. Bununla birlikte toplumsal yapı içerisinde yaşanan gelişmelerden aile kurumunu bağımsız olarak düşmek pek mümkün değildir. Çünkü aileler toplumsal yapıda yaşanan kültürel, ekonomik, siyasi, dini ve politik gelişmelerden doğrudan etkilenebilmektedir. Buradan hareketle toplumsal yapı içerisinde aile olgusunu, çevresini etkileyen ve çevresinden etkilenen canlı bir sistem olarak düşünebiliriz. Örneğin; geleneksel aile modelinden modern çekirdek aile modeline doğru evrilen süreçte aile kurumu, endüstriyel gelişmelerden etkilenmiş ve değişime uğramıştır.

Toplumsal yapı içerisinde aile kurumuna bakış açısı, yaşanan bölgedeki/ülkedeki toplumsal değerlere ve kültürel öğelere göre değişiklik göstermektedir. Bu sebeple genel bir aile profili çizmek pek mümkün değildir. Örneğin; bazı ülkelerde tek ebeveynli aileler bir aile olarak görülürken bazı ülkelerde ise bu tip aileler bir aile kurumu olarak görülmemektedir. Buradan hareketle tüm toplumları kapsayan bir aile profili çizmek

güçtür. Her toplumda aileye atfedilen değer, aile yapıları ve aileye bakış açıları değişkenlik göstermektedir. Buradan da hareketle özellikle zorunlu olarak ülkelerinden göç ederek farklı toplumlarda yaşamak durumunda kalan aileler göç edilen bölgelere uyum sağlamada büyük güçlüklerle karşılaşabilmektedirler. Çünkü birbirinden farklı kültürel öğelere, farklı yaşayış biçimlerine ve aile yapılarına sahip bireylerin bir arada yaşamaları zorlukları da beraberinde getirmektedir. Bu kapsamda Türkiye'ye göç eden Suriyeli aileler de sosyal, ekonomik, sağlık, sosyal hizmetlere ulaşım, sosyal uyum, dışlanma ve ayrımcılığa maruz kalma gibi pek çok sorunla karşılaşmışlardır. Bu sorunlar beraberinde ciddi ve üstünde durulması gereken; aile içi iletişim sorunları, şiddet, ihmal ve istismar, boşanma, sadakatsizlik ve eğitim sorunları gibi pek çok aile içi sorunu da beraberinde getirmiştir. Bu yeni yaşayış biçimine uyum sağlayamayan birçok aile dağılmak zorunda kalmış veya devam etmek durumunda kalmışlardır. Yaşanılan bu tüm süreçlerden hem yerel halk hem de Suriyeli aileler negatif olarak etkilenmişlerdir.

Toplumsal yapının devamlılığının sağlanması ve huzurunun korunması noktasında aile kurumu büyük bir öneme sahiptir. Özellikle Türkiye'de aile kurumundan beklenen; toplumsal hayata katkı sağlayacak sağlıklı nesillerin yetiştirilmesi, toplumsal hayata katılımın ilk temellerinin aile içinde atılması, toplumsal yapının huzuruna katkı sağlanması ve toplumsal değerlerin sonraki nesillere aktarılması gibi pek çok sorumluluk atfedilmiştir. Buradan da hareketle özellikle son dönemlerde artan yabancı karşıtlığı sorunuyla birlikte Suriyeli ailelere karşı negatif yönlü bir bakış açısı oluşmaya başlamıştır. Buradan da hareketle Suriyeli ailelerin ivedi bir şekilde toplumsal hayata uyumlarını arttıracak uygulamalara gereksinim duyulmaktadır. Özellikle Türkiye'de artan yabancı nüfus sonrasında bu bireylerin sosyal uyumlarını arttıracak ve yaşamış oldukları sorunların çözümü noktasında önemli faaliyetlerde bulunan Türk Kızılay, Toplum Merkezleri projesi ile bu alanda aktif olarak birçok faaliyette bulunmaktadır.

Bu çalışmanın problemini; zorunlu göç sonrasında Suriyelilerin uyum süreçleri boyunca aile içi ilişkilerinin nasıl olduğu ve aile içinde yaşamış oldukları sorun alanlarının neler olduğu, bu sorun alanlarının çözümü noktasında Türk Kızılay Toplum Merkezlerinin rolünün ne olduğu çalışmanın problemini oluşturmaktadır.

Araştırmanın Amacı

Zorunlu olarak ülkelerini terk etmek durumunda kalan aileler, göç ettiği bölgelerde pek çok sorunla karşı karşıya kalabilmektedirler. Bu sorunlar çevresel etkenlerden kaynaklandığı gibi aile içi ilişkilerden kaynaklanan ve aile içinde yaşanan sorunlar da olabilmektedir. Bu nokta da unutulmaması gereken husus çevresel sorunların artarak devam etmesi aile içi ilişkilere negatif yönlü etki ederek ailelerin dağılmasına veya aile içi ilişkilerin kopmasına sebebiyet vermektedir. Bu kapsamda ülkelerini terk ederek can güvenliklerini sağlamak ve yaşamsal ihtiyaçlarını giderebilmek adına Türkiye'ye göç etmiş milyonlarca Suriyeli aile de uyum süreçleri boyunca pek çok sorunla karşı karşıya karşılaşmışlardır.

Suriyeli aileler, özellikle kamp yaşantıları sonrasında şehirlerde yaşamaya başlamalarıyla birlikte sosyal, ekonomik, beslenme, barınma, sosyal hizmetlere erişim, sosyal uyum ve dışlanma gibi pek çok sorunla karşı karşıya kalmışlardır. Bu sorunlar; çok gündeme getirilmeyen ancak Suriyelilerin aile içinde yaşamış oldukları aile içi iletişim sorunlarını, aile içi şiddet, ihmal ve istismar, boşanma ve sadakatsizlik gibi pek çok aile içi sorununu da beraberinde getirmiştir. Bu sorunlarla başa çıkmayı başaran ve bu yeni yaşam tarzına uyum sağlayan aileler birlikteliklerini korumayı başarırlarken uyum sağlayamayan ve sorunlarını çözemeyen pek çok Suriyeli aile ise dağılmak durumunda kalmıştır.

Bu çalışma; Kocaeli ilinde yaşayan ve Geçici Koruma Statüsüne sahip Suriyeli ailelerin uyum süreçleri boyunca aile içinde yaşamış oldukları sorun alanlarını tespit ederek ortaya koyulmasını, eşlerin ve diğer aile üyelerinin aile içi ilişkilerinin nasıl olduğu, bu sorun alanlarının çözümü noktasında Türk Kızılay Kocaeli Toplum Merkezlerinin rolünün ne olduğunu ortaya koymak gibi amaçlar taşımaktadır. Bununla birlikte Suriyeli ailelerin karşılaşmış oldukları diğer çevresel sorun alanlarının neler olduğu, eşlerin evliliğe bakış açılarının ve eşlerin birbirlerine karşı davranışlarının nasıl olduğunu ortaya koymayı amaçlayarak ilgili bulguların incelenmesini ve literatüre katkıda bulunulmasını amaçlamıştır. Çalışma sonucunda ortaya konulan bulgularla birlikte Suriyelilerin aile içi sorunlarına yönelik olarak daha etkili ve bütüncül sosyal hizmet müdahalelerinin geliştirilmesine katkıda bulunmayı da amaçlamıştır. Bu sayede ailelerin iyilik halleri arttırılarak toplumsal uyumlarının arttırılması ve yerel halk ile de bütüncül ilişkiler geliştirilmesine destek olunacağı düşünülmektedir.

Araştırmanın Önemi

Suriye’de yaşanan iç karışıklıklar sebebiyle milyonlarca insan başta sınır bölgeler olmak üzere çeşitli ülkelere zorunlu olarak göç etmek durumunda kalmışlardır. Bu yoğun göç dalgasından Türkiye’de ciddi şekilde etkilenmiş ve 3.5 milyonun üzerinde Suriyeli birey Türkiye’ye sığınmak durumunda kalmışlardır. Yaşanan bu süreç sonrasında Suriyeli bireyler ilk olarak sınır illerde hazırlanan kamplarda ikamet etmeleri sağlanmıştır. Ancak savaşın uzaması ve öngörülemeyen bir sürece girilmesiyle birlikte kamplar kapatılmaya başlanmış ve bu insanlar; toplumsal hayata katılmak, kendi kendilerine yeter duruma gelmek ve yaşam şartlarını iyileştirmek amacıyla şehirlere göç etmeye başlamışlardır. Bu yeni süreçle birlikte yerel halk ile birlikte yaşamaya başlayan Suriyeli aileler birtakım toplumsal uyum problemleri, sosyal hayata ve hizmetlere katılımı problemleri, ekonomik sorunlar, ayrımcılık, dışlanma gibi birçok problemle karşılaşmaya başlamışlardır. Yaşanılan bu süreçte iki farklı kültürün farklılıkları, yaşam tarzları, hayat biçimleri, ailesel ve sosyal yaşantısal farklılıklar, dil sorunları gibi birçok neden ciddi uyum problemlerini beraberinde getirmiştir. İki farklı kültürün uyum problemlerinin temeline indiğimizde ise Suriyeli bireylerde, önemli aile içi sorunlarının bulunduğunu ve bu aile içi sorunların yeterince gündeme getirilemeyerek çözüm önerilerinin geliştirilememesine neden olduğu bilinmektedir.

Aile, toplumsal yapının oluşumu ve devamlılığının sağlanması noktasında çok önemli bir yere sahip olması sebebiyle aile kurumu üzerinde önemle durulması gerekmektedir. Özellikle aile içinde yaşanan sorunların ortaya çıkarılıp incelenmemesi bir süre sonra aile kurumunun dağılmasına veya işlevsiz hale gelmesine sebebiyet vermektedir. Bu durum sonucunda toplumsal yapı, ciddi bir tehlike ile karşı karşıya kalmış olacaktır. Bu doğrultuda mevcut bilimsel ve akademik çalışmalar incelendiğinde, çoğunlukla Suriyeli göçmen ailelerin uyum sürecinde karşılaştıkları sosyal, ekonomik, eğitim ve kültürel uyum sorunlarına odaklanılmıştır. Ayrıca kadın veya çocuk bireyler özelinde karşılaşılan sorunları spesifik olarak inceleyen çalışmalar da mevcuttur. Bu kapsamda bu bilimsel çalışma; Suriyelilerin aile içinde yaşamış oldukları aile içi iletişim sorunları, aile içi şiddet, ekonomik kaynaklı sorunlar, ihmal ve istismar durumları, çocukların eğitim ve uyum sorunları gibi çeşitli aile içi sorunları tespit ederek ortaya koyması; bu sorunların çözümüne yönelik Türk Kızılay Toplum Merkezlerinin rolünün STK perspektifinde

incelenerek sorun alanlarına çözüm önerilerinin getirilmesi bu çalışmayı önemli kılmaktadır. Ayrıca bu çalışma ile Suriyelilerin aile içinde yaşamış oldukları sorunlara yönelik olarak daha etkili ve bütüncül sosyal hizmet müdahalelerinin geliştirilmesine katkıda bulunacak olması bu çalışmayı daha da önemli hale getirmektedir. Çünkü mevcut durumda geliştirilen sosyal hizmet müdahale sistemleri yetersiz kalmaktadır.

Araştırmanın Yöntemi

Bu çalışma; nitel destekli nicel bir araştırma modelinin baz alınarak geliştirilen bir alan taramasıdır. Bu araştırma kapsamında Türk Kızılay Toplum Temelli Göç Programı Koordinatörlüğüne bağlı olarak faaliyetlerini yürüten Türk Kızılay Kocaeli Toplum Merkezinin faydalanıcısı olan 114 kadın ve 86 erkek Suriyeli ebeveyn ile gönüllük esasına bağlı kalınarak yüz yüze anketler uygulanmıştır.

Türk Kızılay Kocaeli Toplum Merkezinin faydalanıcısı olan Geçici Koruma Statüsüne sahip Suriyelilerin aile içi sorunları hakkında yüz yüze yapılan görüşmeler neticesinde elde edilen veriler bilgisayar ortamında SPSS istatistik programıyla analiz edilerek tablolatırılmıştır. Nitel gözleme dayalı veriler(gözlem ve ikincil veriler/dokümanlar) ise araştırmanın Türk Kızılay bölümü, bulgular ve sonuç bölümlerinde detaylı olarak aktarılmıştır.

BİRİNCİ BÖLÜM: KAVRAMSAL ÇERÇEVE

1.1. Göç İle İlgili Kavramlar

Göç konusu incelenirken göç kavramını nitelendiren ve açıklayan bazı alt kavramların bilinmesi gerekmektedir. Özellikle bu noktada, bazı kavramlar asıl anlamları dışında farklı kavramların yerine kullanılmakta ya da benzer anlam içeren kavramlar aynı anlama gelecek şekilde kullanıldığından kafa karışıklığına sebebiyet vererek bir anlam karmaşasına neden olmaktadır. Bu sebeple araştırmanın bu bölümünde göç, göçmen, mülteci, sığınmacı ve geçici koruma kavramları açıklanarak bu anlam karmaşası ortadan kaldırılmaya çalışılacaktır.

1.1.1. Göç Tanımı

İnsanlık tarihi kadar eski olan göç olgusu çeşitli sebeplerle varlığını günümüzde de korumaktadır. Göç olgusunun ortaya çıkışı çoğunlukla savaş, ekonomik sebepler, tabii afetler gibi zorunluluk gerektiren nedenlerden dolayı ortaya çıkmaktadır. Bu durum günümüzde de farklı şekillerde kendisini göstererek göç olgusunun varlığını korumasına neden olmaktadır.

Göç ile ilgili literatür taraması yapıldığında farklı tanımların bulunduğu ve her tanımın göçün farklı bir yönüne ışık tuttuğu görülmektedir. Yalçın göçü; sosyal, ekonomik, siyasi veya kişisel nedenlerle ortaya çıkabilen; sürekli veya geçici yerleşim hedefi bulunan, mekânsal/bölgesel değişiklikler gerektiren, sonuçları itibariyle de toplumsal, kültürel ve coğrafi değişiklikler ortaya çıkarabilen yer değişimi hareketi olarak tanımlamıştır (Yalçın, 2004: 13). Takanishi (2010:1)'ye göre ise, göçün ulusal sınırlar ve uluslararası sınırlar şeklinde iki farklı türünün bulunduğunu, ulusal sınırlar içinde yaşanan göç hareketinin yüzyıllardan beridir varlığını koruduğunu ve yeni bir olgu olmadığını, bu göç hareketinde insanlar gönüllü veya gönülsüz olarak evlerini farklı bir bölgeye taşıyarak göç ettiklerini belirtmiştir. Ancak uluslararası yaşanan göç olgusunun ise daha yeni bir olgu olduğunu ve günümüzdeki göç olgusunu yansıttığını, burada ise insanların daha iyi yaşam koşullarını arzulamaları sebebiyle gerçekleştiğini belirtmiştir.

Göç Terimleri Sözlüğü (2009:22) göçü, “uluslararası bir sınırı geçerek veya bir devlet içinde yer değiştirmek süresi; yapısı ve nedeni ne olursa olsun insanların yer değiştirdiği nüfus hareketleri” olarak tanımlamaktadır. AFAD ise göçü, herhangi bir insan

topluluğunun/grubunun devlet sınırları içinde ya da devlet sınırlarının aşılarak uluslararası bir boyutta insanların yer değiştirme durumu olarak tanımlamıştır. Ayrıca yer, zaman, yapı ve göçün farklı sebeplerine bakılmaksızın sonucu yer değiştirme ile sonuçlanan nüfus hareketliliklerini göç kapsamı içerisinde değerlendirmiştir (AFAD, 2018: 78). Fichter (2006:180) göç olgusunu “fiziki hareketlilik” olarak tanımlamaktadır. Bu doğrultuda fiziki hareketliliği ise; belirli sayıda bir insan grubunun kendi istekleri dışında bir yerden farklı bir yere yerleştirilmeleri, toplumsal yapı içinde kabul edilmeyen/istenilmeyen kişilerin farklı bölgelere gönderilmeleri, ülke sınırları içinde veya dışında insanların zorunlu olarak göç etme durumları olarak tanımlanmıştır.

Bu tanımlardan da yola çıkarak göç, insanlık tarihi kadar eski olan, insanlık tarihinin her döneminde görülen bir olgudur. En temel tanımıyla göç; zorunlu veya gönüllü olarak yaşanan bölgenin terk edilmesi olarak tanımlanabilmektedir. Bu durumun ortaya çıkmasında yaşanan coğrafyadaki ekonomik, sosyal, siyasi, tabii afetler ve savaş gibi pek çok durum neticesinde gerçekleşmektedir. Bu durum geçici olduğu gibi kalıcı da olabilmektedir. Bununla birlikte göç sonucunda göç edilen bölgedeki insanlar kültürel, ekonomik, siyasi ve sosyal hayat olarak etkilendikleri bilinmektedir. Bu etkilerin olumsuz etkilerinin ortadan kaldırılması ve toplumların gerekli entegrasyonlarının sağlanması için göç olgusunun iyi anlaşılması gerekmektedir.

1.1.2. Göçmen

Ülkelerinde yaşadıkları farklı nedenlerle göç etmek durumunda kalan bireylerin gidilen yer veya bölgelerdeki hukuki statülerine ilişkin olarak farklı kavramlar ve statüler uygulanmaktadır. Göç durumunu açıklayan her kavram farklı anlamlar içerseler de temelde insanların yaşamsal alanlarını terk ederek farklı bir yere göç etmelerini temel aldıklarından benzer anlama gelecek şekilde de kullanılmaktadırlar. Ancak yaşanan göçün nedenleri ve göçün kaynağı bakımından incelendiğinde kavramlar farklı anlamlar içermektedirler.

Göçmen kavramı ile ilgili genel bir tanım bulunmamaktadır. Ancak temel anlamda, kişilerin göç kararını almalarında herhangi bir zorlayıcı duruma maruz kalmadan tamamiyle kendi kişisel kararlarıyla almış oldukları davranışların tamamını ifade etmektedir. Buradan da yola çıkılarak kişilerin almış oldukları göç kararında herhangi bir zorlayıcı dış etkene yer yoktur. Buradaki temel amaç ise bireylerin kendileri için veya

aileleri için daha iyi koşullarda hayatlarını idame ettirebilmek amacıyla kendi inisiyatiflerini kullanarak farklı bir ülkeye ya da yerleşkeye göç eden kişileri ifade etmektedir (Göç Terimleri Sözlüğü, 2009:37). Göçmenler genel itibariyle ülkelerinden ekonomik sebeplerle göç etmektedirler. Ekonomik sebeplerle birlikte yaşanan bölgedeki gelişim düzeyinin yetersizliği, olumsuz yaşam koşulları ve eğitim da yaşanan problemler gibi farklı sebepler de etki etmektedir. Bununla birlikte göçmenler yaşadıkları bölgelerde herhangi bir korunma ihtiyacı duymadan tamamen kendi istekleri ile göç eden kişilerdir (Ziya, 2012: 232-233).

Başka bir tanımda ise, ülkelerinde yaşanan kötü ekonomik, sosyal, siyasi veya farklı toplumsal durumların yaşandığı yerlerden uzaklaşarak daha iyi koşullarda yaşamak adına kendi tercihleri ile farklı ülkelere göç eden kişilere göçmen denilmektedir (İpek, 2005:17). Özetle göçmenler; yaşadıkları ülkeleri kendi kişisel kararlarıyla, herhangi bir baskı ve zorlamaya maruz kalmadan daha iyi yaşam koşullarının olduğu, gelecek kaygısının daha minimize yaşandığı, rahatça istihdam fırsatlarının sunulduğu, daha iyi eğitim faaliyetlerinin yürütüldüğü gelişim düzeyi yüksek ülkeleri veya yerleşkeleri tercih ederek göç ederler.

1.1.3. Mülteci

“Mülteci” ve “göçmen” kavramları, çoğunlukla aynı anlama gelecek şekilde kullanılması kavramsal bir karışıklığa neden olmaktadır. Ancak bu iki kavram birbirinden farklı anlamlar içermektedirler. Buradan da yola çıkarak mülteci kavramını tanımlayacak olursak; yaşamlarını idame ettirdikleri ülkelerinde ortaya çıkan iç karışıklık, savaş, baskı, işkence, silahlı çatışma, şiddet olayları v.b nedenlerle can güvenliğinin olmaması sebebiyle zorunlu olarak farklı bir ülkeye göç ederek “uluslararası koruma” talebinde bulunan birey veya ailelere mülteci denir (UNHCR, 2016). Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği (BMMYK)’nin yaptığı mülteci tanımında ise mültecileri; “ev sahibi ülkeye yasal olarak başvurmuş ve başvurusunun sonucunu bekleyen kişi” olarak tanımlamıştır. Ayrıca bu kişiler farklı nedenlerle göç etmek durumunda kaldıkları ülkelere zorla gönderilemezler ve mülteci statüsünü edinene kadar sığınmacı olarak kabul edilirler (BMMYK, 2001:28).

1967 Protokolü ile Mültecilerin Hukuki Statüsüne İlişkin 1951 Sözleşmesi, 1A(2) Maddesi’nde mülteciler şu şekilde tanımlanmıştır: “İrki, dini, tabiiyeti, belirli bir sosyal

gruba mensubiyeti ve siyasi görüşleri yüzünden haklı bir zulüm korkusu nedeniyle vatandaşı olduğu ülkenin dışında bulunan ve söz konusu korku yüzünden, ilgili ülkenin korumasından yararlanmak istemeyen kişidir” (Göç Terimleri Sözlüğü, 2013: 65). Buradan da yola çıkılarak mülteciler, can ve mal güvenliklerinin tehlikede olması sebebiyle zorunlu olarak göç etmek durumunda kalan ve belirtilen nedenler dolayısıyla da vatandaşı oldukları ülkelere geri dönemeyen kişileri ifade etmektedir. Ayrıca Türkiye, 1951 Mülteci Sözleşmesine ve 1967 Protokolüne “coğrafi bir sınırlama” düzenlemesi getirerek imzalamıştır. Bu sınırlamaya göre ise sadece Avrupa’da ortaya çıkan olaylar sebebiyle ülkelerini terk edip Türkiye’ye sığınan kişiler mülteci statüsü hakkı kazanabileceği belirtilmiştir (UNHCR, 2018).

Yukarıdaki tanımlardan da yola çıkılarak mülteciler; savaş, işkence, çatışma, ölüm, tehdit, haksız cezalandırma ve ciddi insan hakları ihlalleri nedeniyle zorunlu olarak yaşamsal alanlarını terk ederek farklı ülkelere göç eden ve uluslararası koruma talebinde bulunarak “mülteci statüsü” hakkı kazanan kişileri ifade etmek için kullanılır. Bu noktada bu kişilerin kendi istek ve arzuları ile göç etmedikleri, yaşanan insan hakları sebebiyle ve can güvenliklerinde oluşan tehdit unsurları nedeniyle göç etmek durumunda kaldıklarını unutmamak gerekir. Bu nedenle de göçün ortaya çıkış biçimi, kazandığı uluslararası statü ve haklar nedeniyle mültecilik; göçmen ve sığınmacı gibi diğer kavramlardan ayrıldığı görülmektedir.

1.1.4. Sığınmacı

Mülteci ve sığınmacı kavramları çoğunlukla birbirleriyle karıştırılmakla birlikte farklı anlamlar içermektedirler. “Sığınmacı; zulüm veya ciddi zarardan korunmak amacıyla, kendi ülkesi dışında bir ülkede güvenlik arayışında olan ve ilgili ulusal ya da uluslararası belgeler çerçevesinde mültecilik statüsüne ilişkin yaptığı başvurunun sonucunu bekleyen kişidir”. Bununla birlikte başvurusu onaylanmayan kişiler sığınmış oldukları ülkeden çıkmak durumundadırlar. Ülkede kalmaya devam etmeleri durumunda ise hukuka aykırı şekilde ülkede bulunan yabancı kişiler gibi değerlendirilip sınır dışı edilebilirler (Göç Terimleri Sözlüğü, 2013: 74).

Uluslararası Af Örgütü(2009:5) ise sığınmacı kavramını; “mülteci statüsüne erişebilmek için uluslararası koruma arayan, mülteci statüsü almaya yönelik başvurularının hükümet ya da Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği (BMMYK) tarafından karara

bağlanmasını bekleyen ve statüleri henüz resmi olarak tanınmamış kişiler” olarak tanımlanmıştır. Buradan da yola çıkarak sığınmacı kavramı ile anlatılmak istenen, mülteci statüsüne erişim sağlayabilmek için başvuru yapan ve onay bekleyen kişileri belirtmektedir. Bununla birlikte başvuruda bulunmayan ancak ülkeye sığınmış olan kişilerde sığınmacı olarak değerlendirilirler (Kalaycı, 2014: 5).

Geçmişten günümüze değin insanlar yaşadıkları alanları farklı sebeplerle terk etmek durumunda kalmışlardır. Bu durum kimi zaman kişilerin özgür iradesiyle bir tercihin sonucuyken kimi zaman da kendi tercihleri olmadığı halde farklı bölgelere göç etmek zorunda kalmışlardır. Özellikle zorunlu olarak göç ederek farklı ülkelere sığınmak durumunda olan kişiler için birtakım hukuki güvencelerle insan onurunun ve haklarının korunması önem arz etmektedir. Bu çerçevede de kişilerin göç sonrasında bulundukları ülkelerdeki kazandıkları veya kazanacakları statüler de kişilerin o ülkedeki yaşayış biçimini, hizmetlere erişimini, hayat kalitesini doğrudan etkileyecektir. Bu kapsamda da zaman zaman birbirleri ile karıştırılan ve aynı anlama gelecek şekilde kullanılan sığınmacı ve mülteci kavramları açıklanmaya çalışılmıştır.

1.1.5. Geçici Koruma

2011 yılında Suriye’de yaşanan iç savaş nedeniyle, milyonlarca insan ülkelerini terk ederek farklı ülkelere “geçici” olarak göç etmek durumunda kalmışlardır ve çoğunlukla kurulan güvenli çadır alanlarında yaşamaya başlamışlardır. Ancak savaşın uzun sürmesi, tarafların herhangi bir uzlaşa sağlayamaması ve kamplarda yaşam şartlarının yetersiz olması gibi sebeplerle insanlar yavaş yavaş kentlerde yaşamlarını sürdürmeye başlamışlardır. Böylece geçici bir durum olarak görülen bu durumun böyle olmadığı anlaşılmaya başlanmış ve Suriyelilerin hukuki statülerinin belirlenmesi amacıyla birtakım yeni hukuki düzenlemeler için adımlar atılmaya başlanmıştır. Bu kapsamda da 2014 yılında düzenlenen Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu ile Suriye’den ülkemize göç eden bireylere “Geçici Koruma” statüsü verilerek gerekli hizmetlerden faydalanmaları sağlanmıştır.

6458 Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanununun 91 inci maddesine göre; “Ülkesinden ayrılmaya zorlanmış, ayrıldığı ülkeye geri dönemeyen acil ve geçici koruma bulmak amacıyla kitlesel olarak sınırlarımıza gelen veya sınırlarımızı geçen yabancılara sağlanabilecek geçici korumayla ilgili tüm iş ve işlemlere ilişkin usul ve esasların

Bakanlar Kurulu tarafından çıkarılacak yönetmelikle düzenlenmesi hükme bağlanmıştır”. Bu kapsamda da Suriye’de çıkan olaylar sebebiyle ülkemize gelen Suriyeliler ile vatansız olan kişiler ve mülteciler de uluslararası koruma başvurusunda bulunmuş olsalar dahi geçici koruma altına alınmıştır (<https://www.goc.gov.tr/gecici-koruma-kanunu-ve-yonetmeliği>, Erişim Tarihi: 01/06/2022). Ülkemizde geçici koruma statüsü ile hayatlarını idame ettiren Suriyeli bireylere; 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanununun 91 inci maddesine dayanılarak hazırlanan Geçici Koruma Yönetmeliği kapsamında verilen statünün temel nedenlerinden biri de bu kişilerin mülteci statüsüne sahip olamamaları ve bu geçici koruma statüsü ile kamp dışında hayatlarını kolayca sürdürebilmelerinin sağlanması yatmaktadır (Adıgüzel, 2016).

Yukarıda da belirtildiği üzere Suriye’de çıkan olaylar sebebiyle ülkemize gelen ve hayatlarını burada sürdürdükleri süre zarfında temel ihtiyaçlarının giderilmesi ve gerekli hizmetlerden faydalanabilmeleri amacıyla yapılan hukuki düzenlemelerle bu kişilere “geçici koruma” statüsü verilmiştir. Genel anlamda da bu bölümde anlatıldığı üzere Suriyelilerin sığınmacı veya mülteci statüsünde olmadıkları ve geçici koruma statüsüne sahip oldukları anlaşılmıştır. Göçmen, mülteci, sığınmacı ve geçici koruma kavramları üzerinde de ayrıntılı olarak durularak aralarındaki ayrımlara dikkat çekilmiş ve bu kavramların daha anlaşılır kılmaya çalışılmıştır.

1.2. Göç’ün Nedenleri ve Sonuçları

1.2.1. Göç’ün Nedenleri

Göç olgusunu ortaya çıkaran nedenleri inceleyecek olursak; öncelikle insanların kendi sosyal, ekonomik ve kültürel yaşantılarına göre daha iyi yaşam koşullarına sahip olan bölgelerde yaşama arzusuyla insanlar göç etmektedirler. Bu nedenle insanları göçe iten/zorlayan nedenler öncelikli olarak yaşanan bölgenin sosyal, ekonomik, dini ve kültürel yapısı ile birlikte değerlendirilmelidir (Apak, 2014). Bu doğrultuda göçün nedenlerini incelerken kişileri belirtilen bağlamlardan ayrı tutmamak gerekir. Şüphesiz insanlar pek çok farklı sebeple göç etmektedirler. Özellikle zorunlu göçe tabi tutulan insanlar; genel itibarıyla savaş, doğal felaketler, terör olayları v.b sebeplerle göç etmektedirler. Göçmenlerin buradaki temel amaçları da şüphesiz daha sağlıklı ve sürdürülebilir yaşam koşullarıdır. Caldwell’e (2011: 82) göre insanların zorunlu olarak göç etmelerinin en önemli sebebi olarak, savaş nedeniyle büyük kayıplar yaşamaları ve

bu kayıplara karşı ellerinden herhangi bir şey gelmeyerek çaresiz kaldıkları için zorunlu olarak göç ettiklerini dile getirmiştir.

Şüphesiz göç olgusunu ortaya çıkaran pek çok sebep vardır ve hiçbir şekilde insanların mevcut yaşam koşullarını terk ederek farklı bir ülkeye göç etmeleri tek bir nedene indirgenemez (Castles & Miller, 2008: 39). Buradan hareketle zorunlu göçü ortaya çıkaran nedenleri inceleyecek olursak; öncelikle politik durumlar neticesinde ortaya çıkan savaş, iç karışıklıklar, darbeler, etnik ayrımcı uygulamalar ve dini inançları sebebiyle dışlanmaya maruz bırakılan kişilerin zorunlu olarak farklı bölgelere göç etmeleri gelmektedir. Bununla birlikte tarih boyunca da görülen savaş ve iç karışıklıklar sebebiyle büyük yıkımlar yaşayan insanların farklı ülkelere zorunlu olarak göç etmeleri de bu olgu içerisinde yer almaktadır (Oberg, 1994: 380-382). Geçmiş yıllara ve yakın tarihimize baktığımız zaman ülkelerde yaşanan savaş ve iç karışıklıklar sebebiyle milyonlarca insan kendi yaşam alanlarını terk ederek zorunlu olarak göç etmek durumunda kalmışlardır. Ülkemize sınırı olan Irak ve Suriye’de yaşanan iç karışıklıklar ve savaşlar sebebiyle bu ülkelere yaşayan milyonlarca insan ülkelerini terk ederek daha yaşanabilir koşullar için ülkemize ve diğer sınır ülkelere zorunlu olarak göç etmişlerdir.

İnsanları göç etmeye iten bir diğer neden ise ülkelerindeki kötü yaşam koşulları sebebiyle yaşam koşullarını iyileştirmek ve hayatta kalabilmek adına yapılan göçlerdir. Yapılan bu göçler genel olarak istihdam yetersizliği, yüksek işsizlik gibi ekonomik sebeplerle yapılan göçlerdir. Buradaki temel amaç insanların kötüye giden ekonomik sorunlar sebebiyle kendilerinin ve ailelerinin ekonomik iyilik hallerini arttırarak geçimlerini sağlamak adına farklı ülkelere göç etmektedirler. Bu kişiler “gönüllü işçi göçmenler” olarak tanımlanmaktadır. Burada dikkat edilmesi gereken nokta savaş, iç karışıklıklar ve afetler gibi çevresel problemlerle yapılan göçlerin zorunlu göçler olarak sınıflandırılırken bu göçler gönüllü işçi göçleri olarak adlandırılmaktadır (Bohon ve Conley, 2015: 8).

Ülke sınırları içinde ve dışında yaşanan göçlerin nedenlerini özetleyecek olursak; ülke sınırları içerisinde çoğunlukla bölgeler arası gelişmişlik ve ekonomik farklılıklar yer almaktadır. Bununla birlikte tarımda yaşanan makineleşme, bunun sebep olduğu işsizlik, sağlık alanında yaşanan yetersizlikler, eğitim konusunda yaşanan yetersizlikler, şartların ve imkanların sınırlı olması gibi pek çok sebep sayılabilir. Ülke sınırları dışında ise; tabii afetler, ülke içinde yaşanan karışıklıklar ve savaşlar, yaşanan rejim değişiklikleri, ekonomik

problemler ve yaşanan istihdam sorunları, ayrımcılık, etnik ve kültürel problemler, dini çatışmalar gibi pek çok sebep burada yer almaktadır.

1.2.2. Göç'ün Sonuçları

Yaşanılan göç sonucunda eğitim, sağlık, kültürel alan, sosyal yaşam, ekonomik ve diğer alanlarda pek çok sorun alanı oluşmaktadır. Ülke içinde yaşanan kırsaldan büyük kentlere veya ülke sınırlarını aşan uluslararası göçlerde kültürel yapı işlevini kaybetmektedir. Özellikle kır-kent göçlerinde eski kültürlerini terk eden ancak yeni kültürel anlayışı da benimseyemeyen kişilerde bir kültür şoku yaşanmaktadır. Aynı durum uluslararası göç durumunda da görülmektedir. Ancak yaşanan bu durum sonucunda göç eden insanlar, kültürel şoku azaltmak ve kültürel geçici sağlamak adına kendi yaşantılarına ait geleneksel kültürel öğelerini koruma ve bu kültürel öğeleri taşıma eğilimi göstermektedirler (Keleş, 2004). Buradan da hareketle ülkemize gelen göçmenlerin de benzer problemleri yaşadıkları bilinmektedir. Özellikle de kültür farklılıkları ve farklı yaşam tarzları sosyal uyumu zorlaştırmakta ve farklı toplumsal problemlere yol açmaktadır.

Göç sonrası yaşanan önemli sorun alanlarından bir diğeri de ortaya çıkan işsizlik ve istihdam problemidir. Farklı sebeplerle göç eden kişiler, aileler göç edilen yerlerde yeterli iş beceri ve deneyimine sahip değillerse istihdam alanlarına dahil olmakta güçlük yaşamaktadırlar. Bununla birlikte bu kişiler çoğunlukla sigortasız olarak gününbirlik düşük ücretli işlerde çalışmak durumunda kalmaktadırlar (Çoban, 2011: 115). Belirli bir düzene tabî tutulmadan gerçekleşen insan hareketleri sonucunda bu ve benzeri problemlerin yaşanması doğal bir sonuçtur. Çünkü insanlar zorunlu veya gönüllü olarak gerçekleştirmiş oldukları yer değişimleri sonucunda göç edilen yerlerde ilk olarak hayata tutunmanın, ekonomik yeterliliklerini kazanmanın ve temel gereksinimlerini karşılamının yollarını aramaktadırlar. Ancak istihdam alanında yaşanan olumsuz durumlar neticesinde özellikle de yoğun göç alınan kozmopolit bölgelerde göçmenlerin ucuz veya vasıfsız iş gücü olarak görüldüklerinden ya düşük ücretli işlere tabi tutulmaktadırlar ya da ciddi istihdam problemleriyle karşılaşmaktadırlar.

Kentlerde yaşanan yoğun göç sonucunda ciddi altyapı, konut, ulaşım, su, sağlık, eğitim v.b alanlarda ciddi problemlerle karşılaşmaktadır. Özellikle büyük kentlerde yaşanan kontrolsüz büyüme sonucunda kamusal hizmetlerde ve belediyeçilik hizmetlerinde ciddi

aksamaların yaşanmasına neden olmaktadır. Bununla birlikte kentlerde nüfusun yoğun olarak artması gecekondulaşma ve suç oranlarını da arttırmaktadır. Son olarak kentlerde yaşanan bu olumsuz durumlarla birlikte göç eden kişilerin ciddi uyum problemleri yaşadıkları, kültürel çatışmalarla da karşılaştıkları bilinmektedir.

Özetle; göç olgusu hangi sebeple ortaya çıkarsa çıksın sonuçları itibariyle hem terk edilen hem de göç edilen bölgelerde önemli sosyal, ekonomik, toplumsal ve kültürel sonuçlar ortaya çıkarmaktadır. Göç sonrası yaşanan olumsuz sonuçların minimize edilebilmesi için göç olgusunun iyi anlaşılması ve toplumsal farkındalığın artırılması gerekmektedir.

1.3. Göç Türleri

Literatür incelendiği zaman göç türüyle alakalı olarak göçün yapılış şekli, nedeni, sürekliliği v.b göç unsurlarıyla farklı yaklaşımların olduğu ve çeşitli göç türlerine yer verildiği görülmektedir. Yapılan bu çalışmada, zorunlu dış göçe tabi tutulan Suriyeli ailelerle çalışma yürütüleceğinden dolayı farklı göç türleri arasından iç/dış göç ve zorunlu/gönüllü göç türlerine yer verilerek incelenecektir.

1.3.1. İç Göç

Sağlam (2006: 33-34), Türkiye’de iç göç olgusu ve kentleşme adlı makalesinde iç göçü; bir ülkenin kendi sınırlarını aşmadan ülkenin belirli bir bölgesinden farklı bir bölgesine gerçekleştirilen insan hareketi şeklinde tanımlamıştır. Buradan da anlaşılacağı üzere iç göç olgusunda temel kriterin ülke sınırları içinde insanların göç hareketinde bulunmasını ifade etmektedir.

Diğer bir tanımda ise; ülke içindeki belirli bir alan, bölge, şehir, köy veya kasaba gibi yerleşim birimlerinden farklı bir yerleşim birimine yapılan göç hareketine iç göç denilmektedir. Yapılan bu göç ve insan hareketliliğiyle ülke sınırları içerisinde bir yer değişikliği olduğu için ülke nüfusunda herhangi bir azalma meydana gelmemektedir. Ancak göç veren veya alan bölgeler, kır-kent nüfus oranlarında bir artma veya azalma meydana gelmektedir. Ülke sınırları içinde gerçekleşen bu iç göç hareketiyle çoğunlukla kent nüfuslarının arttığı; kırsal nüfus oranlarının ise azaldığı bilinmektedir (Özdemir, 2008: 22-23). Yapılan iç göç ile ülke nüfusunda herhangi bir değişimin olmadığı ancak bölgeler arasında nüfus oranlarında bir değişim meydana geldiği görülmektedir. Bu nokta

da bölgeler arasındaki gelişmişlik düzeyleri nüfus oranlarındaki değişikliklerde önemli bir kriter olarak karşımıza çıkmaktadır.

İç göçün nedenlerini inceleyecek olursak göç alan yerlerin çekici; göç veren yerlerin ise itici faktörleri bulunmaktadır. Göç veren yerlerde çoğunlukla yetersiz istihdam koşulları, eğitim faaliyetlerinin yetersiz olması, gelir düzeyinin düşük olması v.b durumlar itici faktörleri oluştururken; istihdam olanaklarının çeşitli ve fazla olması, kamu hizmetlerinin yeterli seviyede bulunması, eğitim olanaklarının fazla olması gibi nedenler de göç alan yerlerin çekici faktörleri arasındadır (Dönmez Kara, 2015: 22). Buradan da hareketle çoğunlukla kentlerin çekici; kırsal alanların ise itici faktörler taşıdığını söyleyebiliriz. Yalçın (2004:115-118), tarımda yaşanan makineleşme, arazi ve toprak problemleri, yetersiz sağlık koşulları, aileler arasında yaşanan kan davası olayları, kırsal alanda yaşanan terör v.b olumsuz durumları iç göçün nedenleri olarak sıralamıştır.

Özetle insanların kırsal alanlarda yaşamış oldukları olumsuz durumlar neticesinde ülke sınırları içinde farklı bir bölgeye göç etmesine iç göç denilmektedir. İnsanlar hayat şartlarını iyileştirebilmek amacıyla daha iyi koşulları sahip bölgelere göç etmektedirler. Bu noktada göç alan yerlerdeki olumlu faktörler bir süre sonra mevcut kapasitesini aşarak birtakım sorunlara da neden olabilmektedir. Şehirlerde yaşanan gecekondulaşma, çarpık kentleşme, zamanla oluşan yetersiz iş olanakları veya düşük ücretle çalıştırılan insanlar, yetersiz altyapı koşulları ve diğer yaşanan kentsel problemler de buna örnektir.

1.3.2. Dış Göç

Dış göç genel tanımıyla, “kişilerin geçici veya daimi olarak başka bir ülkeye yerleşmek üzere menşe ülkelerinden veya mutad olarak ikamet ettikleri ülkeden ayrılmaları” şeklinde tanımlanır (Göç Terimleri Sözlüğü, 2013: 88) Başka bir tanımda ise, farklı sebeplerle ülke sınırlarının dışına çıkılarak kalıcı veya belirli bir süre için insanların farklı bir ülkeye göç etme eylemlerine dış göç veya uluslararası göç denilmektedir (Gençler, 2004: 174). Buradan da hareketle dış göç ile uluslararası göç kavramı aynı anlama gelecek şekilde kullanılmaktadır ve dış göç ile ülke sınırlarının aşılması/dışına çıkılması durumu mevcuttur. Ülke sınırları içinde bir yer değişimi olmadığından ülke nüfusunda azalmaya neden olmaktadır.

Dış göçün gerçekleşmesine sebep olan itici ve çekici faktörler mevcuttur. Bu noktada göç alan ülkelerin çekici faktörlerinden ziyade göç veren ülkelerin itici faktörleri daha önem arz etmektedir. Buradan da yola çıkarak insanlar genel itibariyle ülkelerinde yaşamış oldukları düşük istihdam olanakları, yetersiz eğitim koşulları, sosyo-ekonomik problemler, kamusal hizmetlerde yaşanan problemler gibi itici faktörlerle insanlar farklı ülkelere göç etmektedirler (Gençler ve Çolak: 2002). Farklı bir yaklaşımda bulunan Oberg (1994: 371) ise; dış göçün yumuşak ve sert faktörlerinin bulunduğunu ve bu faktörler neticesinde de insanların göç etmek durumunda kaldığını ifade etmiştir. Ülkelerde yaşanan doğal afetler, iç karışıklıklar, savaş, terör olayları ve insani kriz gibi durumların sert faktörleri içerdiğini; istihdam problemleri, sosyoekonomik sorunlar, eğitim gibi problemler ise dış göçün yumuşak faktörlerini oluşturduğunu ifade etmiştir.

İçduygu ve Sirkeci (1999: 249-253) yaptıkları bir çalışmada dış göçün; siyasi, ekonomik, terörizm gibi nedenlerle gönüllü veya zorunlu olarak gerçekleşebileceğini ifade etmişlerdir. İnsanların ülke sınırlarının dışına çıkarak yaptıkları bu uluslararası göç ile insanların daha yaşanabilir ve refah seviyesi yüksek koşulları arzu etmelerinden kaynaklandığını; bu tip göçlerin ise çoğunlukla batı devletlerine yapıldığını belirtmişlerdir. Buradan da hareketle dış göçün farklı nedenlerle ortaya çıkabileceği ancak temeldeki amacın ise yaşam koşullarındaki yaşanan mağduriyetlerin giderilerek daha kaliteli bir yaşam sürdürme amacıyla gerçekleştirildiği görülmektedir.

Yaşanılan dış göç sonrasında göç veren ülke açısından bir nüfus azalması meydana gelirken göç alan ülke açısından da bir nüfus artışı söz konusu olmaktadır. Dış göçün yapılış amaçları incelendiğinde ise dış göçün en önemli unsurları arasında beyin göçü ile işçi göçleri bulunmaktadır. Bununla birlikte farklı sebeplerle ortaya çıkan uluslararası nüfus hareketliliği ile ülke yönetimleri birtakım düzenlemeler ve politikalar geliştirmek durumunda kalmaktadırlar. Aksi halde ciddi problemlerle karşılaşılabilir (Özyakışır, 2013: 9). Özellikle de ülkelerde yaşanan iç savaş, terör olayları, doğal afetler gibi sebeplerle zorunlu dış göçe tabi tutulan ve sayıları milyonları bulan yoğun kitle hareketlerinde ciddi nüfus politikaları ve düzenlemelerinin yapılması gerekmektedir. Son dönemlerde bunun en güzel örneği ise 2011 yılında yaşanan iç savaş dolayısıyla milyonlarca Suriyeli vatandaşın ülkemize ve diğer ülkelere gerçekleştirdikleri zorunlu dış göç durumudur. Yapılan düzenlemelerle bu kaotik durum kontrol altına alınmaya çalışılmış ve insanların mağduriyetleri en aza indirilmeye çalışılmıştır.

Gerçekleştirilen göçler sonucunda toplumların sosyal, ekonomik, kültürel ve demografik yapılarında değişimler meydana gelebilmektedir. Bu değişimler sonucunda da farklı bir kültürel yapı da ortaya çıkabilmektedir (Castles & Miller, 2008: 7). Bu noktada kültürel çatışmaların yaşanmaması adına kültürel uyum çalışmalarının artırılması ve kişilerin sosyal uyumlarının sağlanması gereklidir.

1.3.3. Gönüllü Göç

Fitcher (1990: 142) göç olgusunu kişilerin kendi iradelerini temel alarak göçleri, gönüllü ve zorunlu göçler olmak üzere ikiye ayırmaktadır. Buradan da hareketle gönüllü göç kavramı; kişilerin kendi istekleri ve tercihleri doğrultusunda kendi iradeleri ile herhangi bir baskıya maruz bırakılmadan yaptıkları göç hareketine gönüllü göç denilmektedir. Yapılan bu gönüllü göçler sonucunda insanlar; daha iyi yaşam koşullarını, eğitim fırsatlarını, çalışma şartlarını ve istihdam olanaklarını arzulamaktadırlar (Koçak ve Terzi, 2012:171).

Özcan (2016:194) gönüllü göçü; insanların daha iyi yaşam standartlarında hayatlarını idame ettirebilme amacıyla, kendi arzu ve istekleriyle yaptıkları yer değişikliği olarak tanımlamıştır. Burada insanlar daha iyi eğitim, sağlık, istihdam koşulları ile sosyal imkanlar gibi olanak ve hizmetlerden faydalanma amaçları gönüllü göçün temelini oluşturmaktadır. Kendi bireysel iradeleriyle gerçekleştirmiş oldukları bu yer değişikliği, köyden kente, kentten kente veya uluslararası göçler şeklinde de olabilmektedir. Temel kriter kişilerin kendi iradelerinin belirleyici unsur olmasıdır.

İkinci Dünya Savaşı sonrasında ciddi ekonomik yıkımlar yaşayan Batılı devletler, hızlı bir şekilde ekonomik kalkınmayı sağlamak için birtakım adımlar atmışlardır. Bu kapsamda da işgücü ihtiyacını gidermek amacıyla gelişmekte olan veya az gelişmiş ülkelerden gönüllü olarak işçi göçleri almışlardır (Özyakışır, 2013: 14). Buradan da hareketle insanların daha iyi yaşam koşullarını elde etmek amacıyla yaptıkları işçi göçleri veya bu kapsamda yapılan beyin göçleri, eğitim amaçlı göçler, sağlık göçleri gibi kişinin kendi iradesinin ön planda olduğu bu göçler gönüllü göç örnekleridir.

Özetle; gönüllü göç ile insanlar, yaşam şartlarında iyileşme sağlayarak refah düzeyleri ile yaşam kalitelerini arttırmayı amaçlamaktadırlar. Bununla birlikte ortaya çıkan gönüllü göç olgusu, kimsenin baskısına maruz kalmadan kendi iradelerinin bir sonucu olarak

ortaya çıkmaktadır. Gönüllü göç kararının alınmasında kişilerin içinde bulunmuş oldukları ekonomik şartlar, hizmetlerden faydalanma durumları, kişisel beklentileri, yaşam koşulları, refah seviyeleri gibi faktörler rol oynamaktadır.

1.3.4. Zorunlu Göç

Tezimizin odak noktasını Geçici Koruma statüsündeki Suriyeli aileler oluşturduğundan aralarında kavramsal bir ilişki bulunan zorunlu göç kavramını anlamak büyük önem arz etmektedir. Bu kapsamda literatür incelendiği zaman zorunlu göç olgusu Göç Terimleri Sözlüğü (2013:103)’ne göre, “doğal ya da insan yapımı nedenlerden dolayı içerisinde yaşama ve refaha yönelik tehditleri de içeren bir zorlama unsuru bulunan göç hareketi” şeklinde tanımlanmıştır. Bu göç hareketini ülkelerini terk etmek durumunda kalan bireylerle birlikte tabii afetler, sosyal problemler, nükleer olaylar ve açlık gibi nedenlerle ortaya çıkan nüfus hareketlerini de içermektedir. Buradan da hareketle zorunlu göç olgusunda kişilerin kendi iradelerinin bulunmadığı ve tamamen yaşadıkları yerleşim yerinde yaşanan durumlar neticesinde göç etmek zorunda kalan kişileri ifade etmek için kullanılmaktadır.

Tarih boyunca ortaya çıkan göçlerin büyük çoğunluğunu zorunlu göçler oluşturmaktadır. Zorunlu göçü ortaya çıkaran sebepleri inceleyecek olursak; ülkelerde yaşanan savaş ve iç karışıklıklar, yönetim ve asker arasında yaşanan ihtilal durumları, ekonomik sebepler, ayrımcılık, farklı siyasi ve politik nedenler zorunlu göç olgusunu ortaya çıkarmaktadır. Yaşanan bu zorunlu göç ile insanlar yaşadıkları yerleşim alanlarını terk etmek durumunda kalarak bilmedikleri farklı ülkelere giderler. Bunun sonucunda da birçok insan farklı problemlerle karşılaşarak mağdur olmaktadır (Deniz, 2009: 15-16). Buradan da hareketle zorunlu göç; kişilerin kendi iradelerinin ve tercihlerinin olmadığı, çoğunlukla yaşadıkları yerleşim alanlarında yaşanan sosyal, ekonomik, siyasi ve yönetsel baskılar neticesinde yaşamsal faaliyetlerinde düşünülerek zorunlu olarak yaşadıkları alanları terk eden bireyleri ifade etmektedir. 2011 yılında ülkelerinde yaşanan iç karışıklık sebebiyle farklı ülkelere zorunlu olarak göç etmek durumunda kalan Suriyeli aileler bu durumu en iyi şekilde özetlemektedir. Göç eden milyonlarca insan farklı ülkelerde yaşamlarını zor koşullar altında idame ettirmek durumunda kalmışlardır.

Cernea and McDowell (2000: 1) zorunlu göçe sebep olan farklı durumların olduğunu ancak temelde bu göç olgusunu kalkınma, askeri çatışmalar ile etnik/siyasi baskılar ve

tabii felaketler şeklinde 3 farklı başlık altında toplanabileceğini belirtmiştir. Farklı bir yaklaşımda bulunan Keser (2011: 11-12) ise, zorunlu göçlerin doğa kaynaklı ve insan kaynaklı göçler olarak sınıflandırılabilirliğini; insan kaynaklı zorunlu göçleri ise çatışma nedenli ve çatışma nedenli olmayan şeklinde ayrılabilirliğini ifade etmiştir. Ülke içinde yaşanan iç karışıklıklar, terör olayları, savaş ve şiddet durumları, zulme uğrama gibi nedenler, çatışma nedenli gerçekleşen zorunlu göçlere örnek olarak verilebilir. Son dönemlerde yaşanan zorunlu göçlerin büyük çoğunluğunu ise çatışma nedenli zorunlu göçler kapsamında gerçekleştirdiğini söyleyebiliriz. Özellikle de Ortadoğu arenasında gerçekleşen Arap Baharı şeklinde nitelendirilen ayaklanma ve iç karışıklıklarla ortaya çıkan zorunlu göçler bu kapsamda değerlendirilmektedir.

Zorunlu göç ile farklı ülkelere gitmek durumunda olan insanlar çoğunlukla sınır bölgelerdeki ülkelere ve genel itibariyle de ekonomik olarak yeterli koşulların olmadığı ülkelere giderler. Sonraki süreçlerde ise refah seviyesi yüksek ve ekonomik yeterliliklerin daha iyi olduğu ülkelere geçişler olsa da bu oran çok düşük kalmaktadır (Castles & Miller, 2008: 44). Ayrıca zorunlu olarak göç etmek durumunda kalan bu insanlar gittikleri ülkelerde göçmen, sığınmacı, geçici koruma, mülteci gibi farklı statüler altında hayatlarını idame ettirmeye çalışmaktadırlar. Bununla birlikte Castles (2003: 19), zorunlu göçler sonucunda toplumlarda birtakım toplumsal dönüşümlerin meydana geldiğini, toplumlarda sosyal ve kültürel olarak çeşitliliklerin arttığını, bunun da ulus ötesi toplulukların artmasını sağladığını belirtmiştir. Özellikle de son yıllarda Ortadoğu’da ortaya çıkan ayaklanmalar ile bu durumun daha da arttığını görmekteyiz.

Zorunlu göçe göre daha sürdürülebilir koşullar altında gerçekleştirilen ve kişinin iradesinin ön planda olduğu gönüllü göçün yansımaları zorunlu göç ile farklılık göstermektedir. Çünkü bir tarafta ülke içi karışıklıklar, savaş, terörizm, ayrımcılık, zulüm, tabii afetler gibi nedenlerle yaşam alanlarını zorunlu olarak terk etmek durumunda kalan insanlar varken; diğer tarafta ise yaşam koşullarını daha iyi bir seviyeye taşımak amacıyla kendi iradeleri ile göç eden insanlar vardır (Ekici ve Gökhan, 2015: 14).

1.4. Aile Yapısı ve İşlevleri

Çalışmanın bu kısmında aile olgusundan, işlevlerinden ve aile kurumundan beklenenlerden bahsedilecektir. Özellikle çalışmanın ana konusunu oluşturan Suriyelilerin karşılaşmış oldukları aile içi sorunlar olması sebebiyle ailenin ne olduğu,

işlevlerinin ve yapısının nasıl olduğu, toplumsal yapı içerisinde ailenin rollerinin neler olduğunun genel hatlarıyla bilinmesi gerekmektedir.

Aile; toplumsal yapı içerisinde hem bireyler için hem de toplumsal yapının korunması ve devamlılığının sağlanması noktalarında toplumun önemli dinamikleri arasında yer almaktadır. Bu kapsamda da toplumsal yapı içerisinde aile kurumu evrensel bir nitelik taşımaktadır. Ancak toplumlara ve kültürlere göre içinde farklılıklar barındıran aile kurumu hakkında evrensel bir “aile” tanımı yapmak pek mümkün değildir (Canatan, 2013: 60-62). Çünkü farklı toplumsal yapılar, farklı kültürel öğeler, toplumlarda yaşanan değişim ve dönüşümler evrensel bir aile tanımının yapılmasını zorlaştırmaktadır. Taylan (2003: 4) aile kavramının farklı bakış açılarına ve konulara göre farklı tanımlamalarının yapılabileceğini bu sebeple de evrensel bir aile tanımının yapılmasının güç olduğundan bahsetmektedir. Buradan da yola çıkılarak evrensel bir aile tanımının yapılmasının güç olduğu ancak toplumsal yapı içerisinde evrensel bir aile kurumunun varlığının bulunduğunu söyleyebiliriz.

Toplumsal yapı içerisinde yaşanan değişimler, toplumların farklı kültürel öğeleri, yaşayış biçimleri “aile” kurumuna bakış açılarını farklılaştırarak evrensel bir aile tanımının yapılmasını zorlaştırmış ve çeşitlendirmiştir. Sarı (2014: 22) ailenin toplumlar için çok yönlü ve geniş bir perspektifinin bulunduğunu, toplumların temel yapıtaşlarından biri olması sebebiyle farklı disiplinlerce incelendiğini ancak tüm bunlara rağmen ortak bir aile tanımının bulunmadığını ifade etmiştir.

Evrensel ve ortak bir aile tanımının yapılmasının zor olmasıyla birlikte belirli kriterlere göre kabul görmüş aile tanımlamaları yapılabilmektedir. Bu kapsamda da Gökçe (1991:207) Türklerde aileyi; ebeveynler ve çocuklar ile her iki ailenin kan bağı olan akrabalarından oluşan ekonomik ve sosyal bir yapı olarak tanımlamıştır. Ozankaya (1979: 233) ise aileyi; insan türünün belli biçimde üretildiği ve topluma kazanılma sürecinin ilk adımlarının atıldığı, aile üyeleri arasında sıcak ve güvenilir ilişkilerin kurulduğu toplumsal bir kurum olarak tanımlamıştır. Benzer bir tanıma göre ise aile; insan türünün devamlılığının sağlandığı, toplumsal değerlerin diğer nesillere aktarıldığı, sosyalleşmenin temellerinin atıldığı; sosyal, ekonomik, psikolojik, kültürel v.b çeşitli yönleri olan sosyal bir yapı olarak tanımlanmıştır (Sayın, 1990:2).

Farklı bir tanımda ise Çayboylu (2002: 7) aileyi; ebeveynler ile çocuklar arasında sıcak ve güvenilir ilişkilerin olduğu, toplumsallaşma sürecinin ilk adımının bu yapı içerisinde oluştuğunu, yaşanan toplumsal yapıya göre sosyal ve ekonomik etkinliklerinde içinde yer aldığı toplumsal bir yapı olarak tanımlanmıştır. Akçe ise ailenin; evlilik ile kan bağına dayandığını, anne-baba ile çocuklardan oluştuğunu, toplumsal yapının temeli olduğunu, toplumsal değerlerin aile içinde oluştuğunu ifade etmiştir. Aynı zamanda aile içinde bireylerin yardımlaşma, paylaşma, ahlaki kurallar, dayanışma gibi değerlerin kazanıldığı bir okul olduğunu belirtmiştir (Akçe, 2018: 17-18).

Tarihsel sürece bakıldığı zaman aile kurumunun ve yapısının toplumlarda yaşanan gelişmelere göre değişim ve dönüşüm gösterdiği görülmektedir. İlkel çağlardan günümüze değin aile yapısında, aileye karşı bakış açılarında çeşitli değişimler ve dönüşümler gerçekleşmiş olup günümüzde de bu durum geçerliliğini korumaktadır. Bazı araştırmacılar tarihsel süreç içerisinde aile yapılarının anaerkil bir yapıdan ataerkil bir yapıya büründüğünü belirtmişlerdir. Ancak aile yapıları incelenirken tüm toplumlar için eşzamanlı bir genelleme yapmak veya anaerkil bir toplum yapısından erkeğin egemen olduğu bir toplumsal yapıya geçildiğini söylemek doğru olmayacaktır. Çünkü her toplum için aileye bakış açıları farklılaşmakta veya aile kurumuna verilen önemin her toplumda aynı olmadığı bilindiğinden bir genelleme yapmak doğru olmayacaktır (Taylan, 2003: 8). Bununla birlikte Zastrow, dünyada farklı yapıda aile kalıplarının bulunduğunu bu sebeple de genel bir aile profilinden bahsetmenin mümkün olmadığından bahsetmektedir. Öyle ki bazı kültürlerde insanlar çeşitli sebeplerle (ölüm, boşanma v.b) tek ebeveynli olarak hayatlarına devam eden aileleri aile olarak kabul etmezken; bazı toplumlarda ise tersi durumlar yaşanabilmektedir. Aynı şekilde resmi evlilik gerçekleşmeksizin bir arada yaşayan kadın-erkek bireyler içinde benzer durumlar yaşanabilmektedir (Zastrow, 2014: 256). Özetle farklı kültürel ve toplumsal değerlere göre aile kavramı, yapısı değişkenlik gösterdiğinden eşzamanlı bir aile genellemesi yapmak mümkün değildir.

Aile ve yapısı incelenirken ailenin, anne-baba ve çocuklar bütününden oluşan sosyal bir kurum olduğu kadar topluma fayda sağlayan; fiziksel ve ruhsal sağlıklı bireylerin topluma kazandırılmasında ve yetiştirilmelerinde ailenin önemli bir sorumluluğu vardır (Avşaroğlu, 2015: 250). Bu noktada aile yapısı içinde ebeveynler ile ebeveyn-çocuk arasındaki iletişim kalitesi büyük önem kazanmaktadır. Bununla birlikte aile içinde sevgi, saygı, paylaşma, dayanışma gibi çeşitli değerlerin korunuyor olması da önemlidir. Çünkü

kişiler sosyalleşmenin ve toplumsal değerleri ilk olarak ailede kazanırlar. Bu sayede de aile içinde kazanılmış olan bu değerler bütünüyle topluma fayda sağlayan bireylerin yetişmesi sağlanabilmektedir.

1.4.1. Ailenin İşlevleri

Toplumsal yapı içinde geniş perspektifi ve çok yönlü yapısı bulunan aile; toplumun en önemli ögeleri arasında yer almaktadır. Bu sebeple aile kurumu toplumsal yapı içinde varlığını sürdürürken birtakım işlevleri de yerine getirmektedir. Alacahan (2010: 290); bu işlevleri ele alan birçok kuramsal çerçevenin bulunduğunu, bunların içinde en yaygın olarak görülen kuramın “Yapısal-İşlevselci” yaklaşım olduğunu belirtmiştir. Bu yaklaşım; toplumsal yapıyı oluşturan her bir ögenin ayrı ayrı işlevlerinin olduğunu ve bu ögelerin birbirleriyle ilişkili/bağılantılı olduklarını, bu sebeple de ögeler ile işlevlerin karşılıklı olarak birbirlerini etkilediklerini, ögeler arasında veya ögelerin herhangi birinde ortaya çıkacak bir sorunun tüm yapıyı etkileyebileceğini belirtmektedir. Bu durumu da insan organlarının (kalp, beyin, karaciğer, böbrek, göz, kulak v.b) kendi aralarındaki işlevlerini yerine getirirlerken genel olarak tüm insan bedeninin işleyişini sağladıklarını, aynı şekilde toplumsal yapıyı meydana getiren ögeler arasında da aynı ilişki ve işlevler mevcuttur (Alacahan, 2010: 290).

Ailenin işlevlerini ortaya koyan, onları düzenleyen birtakım alt faktörler bulunmaktadır. Bu faktörler temelde aileye ve topluma ait olmak üzere ikiye ayrılmışlardır. Aileyi kapsayan faktörler genel itibarıyla; ailenin toplumsal statüsü, bulunmuş olduğu fiziki ortamı, aile türleri, sosyal ve ekonomik durumu ile yaşam döngülerini kapsamaktadır. Topluma ait olanlar ise; kadın-erkek rolleri, gelenek-görenekler, toplumsal kurallar ile toplumsal hizmetleri/imkanları içermektedir. Ancak toplumsal yapı içerisinde toplumların ailelerden beklentileri toplumdan topluma değişkenlik gösterdiği de bilinmektedir (Erdoğan, 2016: 50).

Tarihsel boyut içerisinde ailenin işlevleri incelendiği zaman bu işlevlerde değişim ve dönüşümler yaşandığı görülmektedir. Kimi zaman aile işlevlerinde azalma görülürken kimi zamanda tamamen ortadan kalktığı veya bazı işlevlerin farklı toplumsal yapılarca karşılanmaya başladığı bilinmektedir. Tüm bunlardan hareketle ailenin işlevlerini temel olarak sıralayacak olursak (Çağan, 2016: akt. Akçe, 2018: 21);

- Üreme işlevi
- Eğitim işlevi
- Ekonomik doyum sağlama işlevi
- Psikolojik yeterliliği ve doyumu sağlama işlevi
- Dini işlevi
- Serbest zamanları değerlendirme işlevi

Farklı kaynaklarda ailelerin farklı işlevselliklerinden bahsedilse de temel olarak ailenin ekonomik yeterliliklerin sağlanması, aile içindeki bireylerin psikolojik doyumlarının ve iyilik hallerinin artırılması, eğitim-sağlık gibi temel ihtiyaçların giderilmesi, aile fertlerinin sosyalleşmelerinin ve boş zamanlarını aktif şekilde değerlendirmelerinin sağlanması, kişilerin kendi kendilerine gerçekleştirmelerine olanak sağlanması, çocukların kişisel gelişimlerini sağlanmasında ve kültürel becerileri kazanmalarında kuşkusuz ailenin önemli işlevleri arasında yer almaktadır.

Eröz (1982: 68) toplumsal yapı içinde ailenin; çocukların gelişimlerinin sağlanması, sosyal hayata katılımların artırılması, kültürel ve toplumsal değerlerin içselleştirilmesi, problemlerle baş etme kapasitelerinin artırılmasını ailenin önemli işlevleri arasında yer aldığından bahsetmektedir. Kongar (1970: 63-65)'a göre ise geleneksel ve çekirdek aile olmak üzere ailenin işlevlerini ikiye ayırarak incelemiştir. Geleneksel olarak ailenin sevgi, koruyucu, statü sağlayıcı, ekonomik, dini, üreme ve boş zamanların değerlendirilmesi (eğlenmek, dinlenmek) şeklinde işlevlerinin olduğunu; çekirdek ailelerin ise ebeveynler arasında psikolojik uyumun sağlanması ile çocukların sosyalleşmelerinin sağlanması şeklinde işlevlerinin bulunduğu bahsetmektedir.

Nirun (1994:150)'a göre; “Nesillerin devamı, çocukların yetiştirilmesi, şahsiyetin kazandırılması, kültürün nesilden nesile aktarılması; sosyal, kültürel, psikolojik uyumun aile bireylerine sağlanması, ailede güvenin tam olarak kurulması” işlevleri ailenin temel işlevleri olarak tanımlanmıştır. Tarihsel süreç içinde veya toplumlar arasında ailenin işlevlerinde birtakım farklılıklar görünse de temel olarak benzer özellikler taşıdıkları bilinmektedir. Kır (2011: 382), ailenin işlevlerinde önemli sayılabilecek birtakım değişimlerin olduğunu, bu değişimler neticesinde de ailenin bazı işlevlerini farklı yapılara, kurumlara devrettiğini belirtmektedir. Örneğin eğitim, istihdam, meslek edindirilmesi gibi işlevlerin artık farklı yapılarca yerine getirildiğini ancak üremenin

gerçekleştirilerek çocukların dünyaya getirilmesi, toplumsal değerlerin çocuklara kazandırılması, çocukların kişisel gelişimleri ile ahlaki gelişimlerine destek olunması, sevgi-saygı gibi insani değerlerin çocuklara kazandırılması ve benimsetilmesi, sosyalleşmelerinin sağlanması ve kültürel değerlerin korunarak devamlılığının sağlanması gibi birtakım işlevlerin geçmişten günümüze varlıklarını koruduklarını ve her toplumda ailenin işlevleri arasında yerini aldığını belirtmiştir. Günümüz aile yapısı içinde de bu işlevler önemini korumaktadırlar.

1.4.2. Aile Türleri

Tarihsel süreç içerisinde yaşanan gelişmeler ile birlikte aile türlerinde de birtakım değişimler meydana gelmiştir. Aile türleri, tarihsel süreç içerisinde ve farklı toplumsal yapılarda çeşitli örnekleri görülen, araştırmacılar tarafından da çeşitli sınıflandırmalara tabi tutulan bir yapı olduğu bilinmektedir. Bu sınıflandırmalar çoğunlukla hanedeki kişi sayısı, eşlerin sayısı, hanede yaşayan aile sayısı, hanedeki otoritenin durumu, yerleşim birimlerinin/ikametgah durumlarının ne olduğu gibi durumların incelenmesine göre çeşitli sınıflandırmalar yapılmıştır (Algan, 2017: 17-19). Ancak biz bu çalışmada temel olarak ebeveynler ile çocuklardan oluşan çekirdek/modern aile ile anne-baba-çocuklar-büyükbaba-büyükanne gibi diğer aile fertlerinin de bulunduğu, sayı olarak daha fazla olan geniş/geleneksel aile türlerini inceleyeceğiz. Bununla birlikte günümüz dünyasındaki yapıyı anlamamızı kolaylaştıran geçiş ailesi ile aileye yönelik alternatif yaşam biçimleri türlerini de inceleyeceğiz.

1.4.2.1. Geleneksel/Geniş Aile

“Geleneksel aile” diğer bir adıyla “geniş aile” ; sanayi öncesi dönemdeki topluluklarda yaygın olarak görülen, çoğunlukla tarımsal faaliyetlere dayalı bir sistem ile erkek egemenliğinin ön planda olduğu bir aile türüdür. Günümüzde ise genel itibariyle az gelişmiş ya da gelişmekte olan kırsal bölgelerde görülen bir aile türüdür. Çalışmanın konusunu oluşturan Suriyeli ailelerde de yaygın olarak görülen aile türüdür. Geleneksel geniş aileler genel itibariyle; ebeveynler, çocuklar, büyükanne-büyükbaba, amca-dayı, kuzenler gibi diğer aile fertlerinin bir arada olduğu, hane sayısının fazla ve akrabalık ilişkileri ile birbirlerine bağlı oldukları bir yapı söz konusudur (Kongar, 1999: 586; Giddens, 2012: 247; Taylan, 2003: 11).

Geleneksel geniş aile türünde erkeğin hane içinde mutlak bir otorite sahibi olduğu bilinmektedir. Belirtilen otoritenin hane içinde belirlenmesinde cinsiyet (erkek kişi) ve yaş(hanedeki en yaşlı kişi) en önemli kriterler olarak karşımıza çıkmaktadırlar (Karataş, 2001: 93). Buradan da hareketle bu aile türünde bir eşitliğin söz konusu olmadığı ve hiyerarşik bir yapının ön planda olduğu görülmektedir. Özbay (1984:37); geleneksel aile türünün etkili olduğu toplumlarda ailenin işlevlerinde bir farklılığın olmadığını, aile içi rol ilişkilerinin belirlenmesinde ise hiyerarşik bir yapının olduğundan bahsetmektedir. Bu hiyerarşinin belirlenmesinde ise cinsiyet, yaş, medeni durumu, doğurganlık gibi farklı unsurlar neticesinde belirlendiğini; erkeğin kadından, doğurgan olanın doğuramayan kadından daha üst seviyede olduğu bir yapının söz konusu olduğunu belirtmiştir. Ancak geleneksel geniş aile yapısı içinde otoriteye ve diğer aile üyelerine bağlılık, saygı, dayanışma ve biz kültürü önemli değerler arasında yer almaktadır.

Geleneksel aile modelinde önemli olanın aile olduğu ve kişilerin ikinci planda olduğu bir yapı söz konusudur (Gökçe, 1976: 61). Bu sebeptendir ki sorumluluklar tüm aile fertlerine dağıtılmış olup bireyselliğe çok fazla izin verilmemiştir. Genel itibariyle dayanışmanın hakim olduğu ve aile bütünlüğünün korunmaya çalışıldığı görülmektedir (Özgüven, 2001: 26).

Geleneksel geniş aile modeli; hanedeki en yaşlı bireyin otorite sahibi olduğu, hanedeki kararların evin erkeği ya da yaşça en büyük kişi tarafından alındığı, hiyerarşik bir yapının olduğu, dayanışmanın hakim olduğu, aile kavramının bireylerden daha önemli olduğu, akrabalık ilişkilerinin ön planda olduğu, ortak mülkiyet anlayışı gibi unsurların hakim olduğu bir aile yapı olarak kendisini diğer aile türlerinden ayırmaktadır (Taylan, 2005: 2). Ancak bu yapı sanayi sonrasındaki dönemde değişen toplumsal yapı ile birlikte değişime uğramıştır. Öyle ki yukarıda sayılan geleneksel aile modelinin işlevlerinin bazıları farklı yapılar tarafından yapılmaya başlanmış, bireysellik ön plana çıkmaya başlamış, özel mülkiyet kavramının gelişmesi ve kadının da iş yaşamına dahil olmasıyla beraber geleneksel geniş aile modeli toplumdaki etkinliğini yitirmeye başlamış ve yerini farklı aile türlerine bırakmıştır.

1.4.2.2. Çekirdek/Modern Aile

Çekirdek aile en genel tanımıyla; anne-baba ve evlenmemiş çocuklardan oluşan aile türü olarak tanımlanmıştır (Karaca, 2010: 23). Giddens (2000: 148-149)'a göre ise bir hanede

kendi çocukları ile veya evlatlık olarak edinilmiş çocuklarıyla birlikte yaşayan anne-babadan oluşan aileler olarak tanımlanmıştır.

Toplumsal hayatta yaşanan değişimler aile yapısında da önemli değişiklikleri beraberinde getirmiştir. Özellikle sanayi dönemi ile birlikte aile yapısı içinde ciddi değişimler yaşanmıştır. Kadının iş hayatına dahil olması ile birlikte hane içindeki dengelerde değişimler yaşanmış, ataerkil sistem zayıflamaya başlamış ve kadının da hanede söz sahibi olduğu bir aile yapısı oluşmaya başlamış. Bununla birlikte kadının annelik ve ev içi bazı sorumlulukları farklı kurumlara veya bireylere devredilmiştir (Gümüş, 1993: 89). Buradan da yola çıkarak modern çekirdek aile modeli, geleneksel aile içi ilişkilerden oldukça farklı bir yapı sunmaya başlamıştır. Öyle ki kadın-erkek arasındaki hiyerarşik dengelenme ile aile içi ilişkilerde daha eşitlikçi bir anlayışın geliştiği görülmektedir. Bu durum sonucunda da aile içi kararların alınmasında daha eşitlikçi bir anlayışın gelişmeye başladığı söylenebilmektedir.

Çekirdek modern aile türü ile geleneksel geniş aile modeli arasındaki diğer önemli farklılıklar incelendiği zaman çekirdek modern ailenin hane içindeki birey sayısı geniş aile modeline göre daha az ve daha az işleve sahip bir aile türü olarak karşımıza çıkmaktadır (Gökçen, 2014: 104). Hane içinde yaşanan bu durum sonucunda aile üyeleri arasındaki roller ve sorumluluklar değişmekte; bazı işlevlerin ise farklı kurumlara devredildiği bilinmektedir. Bu durum hane içinde ve komşuluk ilişkilerine de etki ederek dayanışma bağlarını azaltmakta ve bireyselliğin daha önemli hale geldiği, hane içinde “biz” yerine “ben” kültürünün gelişmeye başladığını söyleyebiliriz.

Toplumsal gelişmeler ile birlikte aile yapılarında çeşitli değişimler yaşandığı ve bu değişimler sonucunda da geleneksel geniş aile modelinin modern çekirdek aile modeline doğru evrildiği görülmektedir. Sanayi sonrası dönemin ilk dönemlerinde daha az görünen modern çekirdek aile modelinin, günümüzde gelişmiş olan veya gelişmekte olan toplumlarda en sık görülen aile modeli olarak karşımıza çıkmaya başlamıştır.

1.4.2.3. Geçiş Ailesi

Aile türleri incelendiği zaman, temel olarak kabul edilen geleneksel geniş aile modeli ile modern çekirdek aile modellerinden yukarıda ayrıntılı olarak bahsedilmiştir. Bunlara ek olarak bir de “geçiş ailesi” türü mevcuttur. Geçiş ailesi ile geleneksel geniş aile

modelinden çekirdek aile modeline geçiş aşamasında yer alan bir aile türünü kapsamaktadır (Algan, 2017:23).

Ayberk (2020: 13) geçiş ailesi modelini tanımlarken; kırsal bölgelerde yaşayan geleneksel geniş ailelerin sosyo-ekonomik yetersizlikler, eğitim ve sağlık gibi alanlarda yaşanan problemlerden dolayı kentlere göç etmek durumunda kaldıklarını, kent yaşamını yansıtan modern çekirdek aile modeline geçiş aşamasında karşımıza çıktığını, geleneksel ve modern aile tiplerinin özelliklerinin bir arada görülen bir aile modeli olduğundan bahsetmektedir. Yıldırım (2013a: 73) ise geçiş ailelerini; kentlerde yaşamlarını sürdüren, geleneksel yapının özelliklerini halen taşıyan aynı zamanda modern çekirdek aile modelinin özelliklerini de içinde barındıran aileler olarak tanımlamıştır. Buradan da yola çıkılarak yaşanan göçler neticesinde kentlerdeki gecekondularda yaşamlarını idame ettirmeye çalışan aileler geçiş ailesine örnek olarak verilebilir. Bir taraftan kent yaşamına uyum sağlamaya çalışan bu aileler bir taraftan da geleneksel bağlarından tamamen kopamamalarından dolayı bir geçiş evresini yaşamaktadırlar.

Özetle toplumsal yapı içerisinde yaşanan değişimler bir süreç içerisinde ve belirli bir zaman diliminde gerçekleşmektedir. Bu nedenle de geniş aile modelinden modern çekirdek aile modeline geçişte de benzer süreçler ve ara geçiş dönemleri yaşanmıştır. Taylan (2009: 11) ; bu geçiş aşamasında yer alan “geçiş ailesi” nin aile içi özellikleri ile geleneksel aile modelini içerdiğini fakat hanedeki kişi sayıları ve yapısı bakımından modern çekirdek aile modelinin özelliklerini taşıdığından bahsetmektedir. Buradan da anlaşılacağı üzere geleneksel yapıyı içinde barındıran geçiş aileleri bir taraftan da yeni modern yapıya uyum sağlamaya çalışmaktadırlar.

1.4.2.4. Değişen Aile Türleri ve Alternatif Yaşam Biçimleri

Endüstrileşme dönemi ve sonrasında toplumsal yapıda meydana gelen değişimler, aile yapısında ve türlerinde birtakım değişiklikleri beraberinde getirmiştir. Geleneksel geniş aile modelinde yaşanan değişimler ile modern çekirdek aile yapısına geçilmiştir. Çekirdek aile türünde yaşanan değişimler sonucunda ise yeni aile türleri ve alternatif yaşam biçimleri ortaya çıkmaya başlamıştır. Bu yeni aile modelleri ile alternatif yaşam biçimlerini; birlikte yaşamak, babasız aileler, tek ebeveynli aileler, karışık aileler v.b şeklinde sıralanabilmektedirler (Kapız, 2002: 128; Yıldırım, 2013: 78). Buradan da yola çıkılarak yeni alternatif yaşam biçimlerinin modern çekirdek aile yapısında yaşanan

çözümler neticesinde meydana geldiğini söyleyebiliriz. Bu durum neticesinde de aileye yüklenen roller ve bakış açılarında önemli değişimler yaşandığı söylenebilir. Kongar (1996: 23-24), ortaya çıkan yeni alternatif yaşam biçimlerini “çözülen aile” kavramıyla açıklamaya çalışmış; standart aile rollerinin bu yeni yaşam biçimlerinde görülemeyebileceğinden bahsetmiştir. Yeni aile türleri ve alternatif yaşam biçimlerinin önemli olanlarından kısaca bahsedecek olursak;

- **Birlikte Yaşama:** Resmi nikah olmaksızın bir arada aynı evde yaşayan yetişkin çiftleri(kadın-erkek) içermektedir. Bu tarz birliktelikler genel itibariyle hiç evlenmeyen veya boşanmış kişilerce tercih edilmektedir. Ayrıca bu birliktelik tipinde resmi bir evlilik durumu olmadığından kişilerin birbirleri ile olan bağları zayıftır ve çoğunlukla kısa süreli birliktelikler olarak karşımıza çıkmaktadırlar (Yıldırım, 2013: 80-81).

- **Babasız Aileler:** 1930-1970 yılları arasında erkeklerin 2. Dünya savaşına katılmaları ve savaş sonrasında da yoğun olarak ev dışında çalışmaları dolayısıyla babalar çocukları ile az zaman geçirmek durumunda kalmışlardır. Öyle ki o yıllar; batı toplumlarında “babasız yıllar” olarak adlandırılmıştır. Sonraki süreçte ise artan boşanma oranlarıyla birlikte babasızlık; boşanma ve ayrılık sebebiyle çocuklarıyla beraberliklerini devam ettirememeleri anlamına gelmektedir (Wilson, 2002: 3; akt. Yıldırım, 2013: 79). Babasız olan ailelerde babanın ilgisinden yoksun olarak büyümek durumunda kalan çocukları pek çok problemle karşılaşabilmektedirler. Yapılan araştırmalar neticesinde bu ailelerde büyüyen çocukların eğitim başarılarının düştüğü, suç oranlarında artış olduğu, okulu bırakma oranlarının arttığı, özgüven kazanımı ile başarı elde etme konularında problemler yaşadıkları, sorunlarla baş etme kapasitelerinin düşük olduğu v.b pek çok problemle karşılaştıkları görülmüştür (Wilson, 2002: 2; akt. Yıldırım, 2013: 79-80). Buradan da hareketle savaş sebebiyle babalarını kaybeden Suriyeli çocukların da benzer problemleri yaşadıkları/yaşayabilecekleri bilinmektedir.

- **Tek Ebeveynli Aileler:** Bu aileler; çocukların ebeveynlerinden sadece birisiyle yaşadığı ailelerdir. Bu durumun oluşmasında ise boşanma, ebeveynlerden birinin vefat etmesi, ayrılık, evlilik dışı çocuk sahibi olma gibi durumlar neticesinde oluşmaktadır. Bunların yanında kadınların iş hayatına dahil olmaları ve ekonomik olarak kendi kendilerine yeter duruma gelmeleri ile boşanma oranları artmış ve tek ebeveynli ailelerin artmasına neden olmuştur (Gladding, 2012: 75-76; akt. Kapız, 2002: 127-128). Bu tip ailelerde; çocukların psiko-sosyal gelişimleri, ebeveynlik rolleri, çocuğun bakımı, sosyal

yaşantı ve hane içi süreçlerin yürütülmesi gibi çeşitli aile içi problemlerle karşılaşılabilir.

- **Karışık Aileler:** Boşanmış olan iki farklı çiftin yeniden evlendikleri ve boşandıkları eşlerinden olan çocukları ile birlikte bir arada yaşamaya başladıkları aileleri ifade etmek için kullanılmaktadır. Üvey anne, üvey baba, üvey kardeş gibi sıfatlar ve terimler bu tip ailelerde kullanılmaktadır (Kapız, 2002: 128). Bu tip ailelerde de aile içinde ve özellikle de çocukların duygusal doyum sağlamalarında önemli problemlerle karşılaşıldığı bilinmektedir.

1.5. Suriyelilerin Karşılaştıkları Genel Sorunlar

Çalışmanın bu bölümünde ise Geçici Koruma altında bulunan Suriyeli ailelerin sosyal yaşantılarında karşılaşmış oldukları genel sorunlardan bahsedilecektir. Bu bağlamda literatür incelendiği zaman Suriyeli ailelerin kimlik/kayıt sorunları, barınma ve beslenme sorunları, ekonomik kaynaklı sorunlar, istihdam sorunu, erken yaşta evlilik, ayrımcılık, sağlık ve eğitim sorunu gibi pek çok sorunla karşılaştıkları bilinmektedir. Bu çerçevede çalışmanın bu kısmında daha çok genel geçer olan sorun alanlarından bahsedilecektir. Diğer karşılaşılan sorunlar ise çalışmanın ilerleyen kısımlarından olan “aile içi sorunlar” başlığı altında detaylı olarak incelenecektir.

1.5.1. Kimlik ve Kayıt Sorunları

Ülkelerinde yaşanan iç karışıklıklar sebebiyle düzenli/düzensiz yollarla ülkemize zorunlu olarak göç etmek durumunda kalan Suriyeli göçmenlerin karşılaşmış oldukları sorun alanlarının en önemlilerinden birisi kuşkusuz kimlik sorunudur. Suriye’deki savaşın ilk yıllarında kurulan geçici kamp alanlarında yaşayan bireyler savaşın ve karışıklıkların uzaması sebebiyle kamplar kontrollü bir şekilde kapatılmaya başlanmış ve bu insanlar kentlerde yaşamaya başlamışlardır. İlerleyen süreçte sosyo-ekonomik düzeyin ve hayat şartlarının iyi olduğu büyük kentlerde Suriyeli nüfusun yoğunlaşmaya başlamasıyla birlikte yeni kimlik kayıtları alınmamaya başlanmış ve talepte bulunan kişiler ilgili veren illere yönlendirilmeye başlanmıştır.

31 Aralık 2021 tarihi itibarıyla resmi kayıtlara göre 3 milyon 737 bin 369 kişi Geçici Koruma statüsünde bulunmaktadır. Ancak yukarıda belirtilen sebepler dolayısıyla kimlik veren ancak hayat şartlarının ve imkanlarının kısıtlı olduğu küçük şehirlerde kayıtlı olarak

yaşamak yerine; imkanların yüksek olduğu büyük kentlerde kayıtsız olarak yaşamayı tercih etmektedirler (GİGM, 2021). Birçok büyük kentin kimlik verme işlemlerini dondurması, ailelerin farklı illerden kimlik almaları ancak aynı illerde birleşim sağlayamamaları, farklı yasal prosedürler dolayısıyla kimlik alamayan ve kayıtsız bir şekilde ülkemizde yaşamak durumunda kalan Suriyeli bireylerin sayısı oldukça fazla olduğu bilinmektedir. Kayıtsız olarak yaşamak durumunda kalan bu kişiler eğitim, sağlık, sosyal yardımlar ve diğer hizmetlerden faydalanamamalarına yol açmakta özellikle çocukların ciddi anlamda ihmale uğramalarına sebebiyet vermektedir. Bu sebeple kayıtsız olarak yaşayan veya kimliği olup farklı kimlik problemleri yaşayan bu kişilerin sorunları gerekli tedbirler alınarak yasal olarak çözümlenmesi gerekmektedir.

1.5.2. Beslenme ve Barınma Sorunları

Şehirlerde yaşamaya başlayan Suriyeli göçmenlerin karşılaştıkları sorun alanlarının en önemlilerinden biri de beslenme ve barınma/konut problemidir. Kişilerin gelir düzeylerinin ve kaynaklarının yetersiz olması, kentlerde yüksek kira fiyatlarının olması, kültürel yapı(kalabalık aileler şeklinde ikamet edilmesi) gibi pek çok sebep dolayısıyla Suriyeli bireyler sağlıklı ve hijyenik olmayan koşullarda barınmak durumunda kalmaktadırlar. Kişilerin yeterli gelire sahip olmamaları sebebiyle temel beslenme, gıda v.b gereksinimleri de karşılamakta problem yaşamaktadırlar.

Beter (2006: 33), yerleşim alanlarında göçmen ailelerin barınma sorunlarını; bireylerin barınma gereksinimlerini karşılayacak mekan bulamama veya bulunan mekanların sağlıklı ve hijyenik olmamaları sebebiyle kullanılamaması, kişilerin yetersiz ekonomik gelire sahip olmaları ve kira giderlerini karşılayamamaları, göçmenlerin kalabalık aileler şeklinde bir hanede yaşamaları barınma problemlerini yaratan sebepler olarak sıralamıştır. Bununla birlikte kira sahiplerinin yabancı uyruklu bireylere ön yargıları sebebiyle evlerini kiraya vermek istememeleri de barınma problemini yaratan nedenler arasında yer almaktadır.

1.5.3. Sağlık Sorunu

Herhangi bir ayırım gözetilmeksizin ülkemizde ikamet eden yerel ve yabancı tüm bireylerin temel sağlık hizmetlerinden faydalanma hakları bulunmaktadır. Bu kapsamda özellikle Suriyeli bireylerin dil, kimlik/kayıt durumları ve diğer yasal prosedürler

sebebiyle sağlık hizmetlerine erişimde zaman zaman problemlerle karşılaşabilmektedirler. Söz konusu sağlık hizmetlerine erişimde problemlerin ortadan kaldırılması ve herkesin eşit şekilde temel sağlık hizmetlerinden faydalanabilmesi adına gerekli yasal tedbirler alınmıştır.

Suriyeli bireylerin ülkelerinde yaşamış oldukları savaş, çatışma, ölüm, ayrılık gibi olumsuz yaşam deneyimleri sebebiyle bu kişiler, fiziksel ve ruhsal açıdan olumsuz etkilenmişlerdir. Yaşamış oldukları olumsuz hayat deneyimleri neticesinde ülkelerinden zorunlu olarak göç etmek durumunda kalan göçmenlerin en sık karşılaşmış oldukları sağlık sorunları; çocuk bireylerde beslenme bozuklukları, büyüme ve gelişmede gerilik, anemi, kızamık, solunum yolu enfeksiyonları, bulaşıcı hastalıklar, istenmeyen gebelikler v.b şeklinde sıralanabilir (Karadağ ve Altıntaş, 2010: 56).

1.5.4. Eğitim Sorunları

Toplumsal yapı içerisinde Suriyeli göçmenlerin karşılaşmış oldukları sorun alanlarından birisi de eğitim sorunudur. Ulusal ve uluslararası sözleşmelerde eğitimin hiçbir ayrım gözetilmeksizin herkesin faydalanması gereken insani bir hak olduğu belirtilerek eğitim hakkı yasal olarak güvence altına alınmıştır. Bu kapsamda da ülkemizde yaşamlarını idame ettirmeye çalışan yaklaşık 4 milyon Suriyeli göçmenin eğitim alanında karşılaşmış oldukları sorunların tespit edilerek ortadan kaldırılması büyük önem arz etmektedir.

İstatistiki veriler incelendiği zaman ülkemizde kayıtlı olarak bulunan Suriyeli göçmenlerin yaklaşık %47'sinin eğitim çağında oldukları görülmektedir. Bu noktada ülkelerinde eğitim hayatlarını yarıda bırakmak durumunda kalan ve eğitim hayatlarına devam edemeyen binlerce Suriyeli çocuğun eğitim hakları gün geçtikçe çok daha önemli bir sorun alanı haline gelmektedir (Taş, 2019: 65-66). Bununla birlikte ailelerin geleneksel anlayışları, ekonomik yetersizlikler, dil engeli, çocukların yaşlarına uygun sınıflara kayıt yaptırılmaması, denklik almada sorun yaşanması gibi sebeplerle binlerce Suriyeli çocuk eğitimlerine devam edememektedirler. Özellikle 14-18 yaş aralığındaki çocukların ekonomik gelir getirici bir güç olarak görülmeleri sebebiyle okula devam ettirilmeyerek bir işte çalıştırılmaları veya bu yaş aralığındaki kız çocukların erken yaşta evlendirilmeleri gibi geleneksel anlayıştan kaynaklı örneklerle de sık sık karşılaşılmaktadır. Bu kapsamda yasal olarak eğitim hakları güvence altına alınan bu çocukların gerekli önleyici ve koruyucu tedbir kararlarıyla eğitim haklarından

faydalanmaları sağlanmalıdır. Bu sayede bu çocukların ve ailelerin toplumsal uyumlarının artırılması, kültürel birlikteliklerin oluşturulması ve kişisel gelişimlerini sağlayan bu çocukların geleceğe umutla bakabilmelerinin önü açılacaktır.

1.5.5. Ekonomik Kaynaklı Problemler

Ülkelerinde yaşanan iç karışıklıklar sebebiyle ülkemize zorunlu olarak göç etmek durumunda kalan Suriyeli göçmenler ile diğer yabancı uyruklu bireylerin özellikle kent yaşamında karşılaşmış oldukları sorunların en önemlileri arasında kuşkusuz ekonomik kaynaklı problemler yer almaktadır. Gelişmekte olan ülkelerin önemli problemleri arasında yer alan işsizlik, istihdam yetersizliği, nitelikli iş gücü ve diğer ekonomik kaynaklı problemler yerel ve yabancı uyruklu bireyleri olumsuz şekilde etkilemektedir. Bu kapsamda ülkemizde de görülen işsizlik, istihdam problemleri, yüksek enflasyon v.b ekonomik kaynaklı problemlerden en çok etkilenenlerin başında Suriyeli bireyler gelmektedir. Çünkü yabancı bir ülkede hayata tutunmaya çalışan Suriyeli bireyler; yerel nüfus ile rekabatte zorlanmalarının yanı sıra iş piyasasında bu kişilerin ucuz iş gücü olarak görülmeleri ve sömürülmeleri, dil engelleri, kültürel uyumsuzluklar, yabancı karşıtlığı ve ayrımcılığa maruz kalma, çalışma izni ve diğer yasal prosedürlerin olması gibi pek çok problem sebebiyle Suriyeli bireyler iş piyasasında yer edinmekte zorlanmaktadır.

Suriyeli göçmenler kamp yaşantılarında beslenme ve barınma gibi temel ihtiyaçlarının giderilmesi noktasında herhangi bir gelire ihtiyaç duymamaktaydılar. Ancak kampların kapatılması ve bu kişilerin kentlerde yaşamaya başlamalarıyla birlikte düzenli olarak bir gelire gereksinim duymaktadırlar. Bu noktada ihtiyaç sahibi ailelere belirli kriterler gözetilerek gerekli sosyal yardımlar kamu kurum ve kuruluşları ile STK'lar tarafından sağlanmaktadır. Ancak bu destekler yeterli düzeyde olmayıp sınırlı sosyal yardımları içermektedir. Bu nedenle bu kişiler herkes gibi düzenli gelire veya düzenli olarak gelir getirici bir işe gereksinim duymaktadırlar. Ancak toplumsal yapı içerisinde bu kişiler iş gücü piyasasına katılım sağlamada ve iş gücü piyasalarında önemli problemlerle karşılaşabilmektedirler. Ancak unutulmamalıdır ki her insan gibi bu kişilerin de hayatlarını idame ettirebilmek, temel gereksinimlerini karşılayabilmek, ekonomik yoksunluklarının azaltılması konularında eşit şartlarda istihdam edilerek çalışabilmeleri gerekmektedir (Yılmaz, 2013: 13). Buradan da hareketle Suriyeli bireylerin ekonomik kaynaklı problemlerinin çözülmesi noktasında bu kişilerin eşit koşullarda istihdama

kazandırılması, gerekli yasal prosedürlerin ve kayıt işlemlerinin kolaylaştırılması, nitelikli iş gücü alanlarının yaratılması, Suriyeli kadınların iş gücü piyasalarına kazandırılması gibi uygulamalarla bu süreçlere destek olunması gerekmektedir. Ekonomik kaynaklı problemler, çalışmanın ilerleyen bölümlerinde detaylı olarak bahsedilecektir.

1.5.6. Ayrımcılık, Toplumsal Dışlanma ve Yabancı Karşıtlığı Sorunu

Ayrımcılığa maruz kalma, dışlanma ve yabancı karşıtlığı problemleri Suriyeli göçmenlerin sosyal yaşantılarında karşılaşmış oldukları sorun alanları içerisinde farklı bir noktaya konulması gereken sorun alanıdır. Diğer karşılaşılan sorunlara göre çözüm bulunması çok daha zor bir alandır. Bu noktada yerel halkın Suriyeli göçmenler ile birlikte diğer yabancı uyruklu bireylere karşı bakış açıları önemlidir. Özellikle Suriyeli göçmenler ile yerel halk arasındaki pozitif veya negatif ilişkiler, bu kişilerin ayrımcılığa maruz kalmalarını, dışlanma ve sosyal uyumlarının sağlanmasını doğrudan etkileyen bir durumdur. Bu kapsamda bu kişilerin toplumsal aidiyetlerini arttırıcı, sosyal uyum ve entegrasyonlarını sağlayıcı, pozitif iletişim biçimlerini geliştirici adımların atılması gerekmektedir.

2011 yılında Suriye’de başlayan iç karışıklıklar sebebiyle ülkemize zorunlu olarak gelmek durumunda kalan Suriyeli bireylerin, savaş ilk yıllarında bu sürecin kısa sürede biteceği ve ülkemize gelen bu kişilerin geçici olarak ülkemizde kamplarda yaşamaya başlamışlardır. Ancak yıllar ilerledikçe sürecin sonlanmadığı ve bu bireylerin ülkemizde yaşamaya devam edecekleri olgusunun oluşmaya başlaması, bu kişilerin kamplar dışında kentlerde yaşamaya başlamalarıyla birlikte yerel halkın Suriyeli bireylere karşı bakış açılarında farklılıklar oluşmaya başlamıştır. Bunun sonucu olarak da toplumda bir kesim tarafından bu kişileri sahiplenici bir tavır gösterirlerken diğer bir kesim tarafından ise dışlayıcı, ayrımcılığa maruz bırakan davranışlar göstermeye başlamışlardır. Bununla birlikte ülke içinde artan ekonomik problemler, artan işsizlikler; sınır ötesi askeri hareketler, ülke içinde artan gerilimlerle de birleşince ciddi oradan bir yabancı karşıtlığı oluşmaya başlamıştır. Bu noktada artan yabancı karşıtlığını azaltıcı, sosyal entegrasyon ve kültürel birleşmeyi sağlayıcı uygulamalara gereksinim duyulmaktadır. Çalışmanın ana temalarından olan Türk Kızılay’ının “Toplum Merkezleri” projesi kapsamında yerel ve yabancı uyruklu bireylerin sosyal uyumlarını arttırıcı, aidiyetlerini yükseltici, ayrımcılık

v.b davranışları ortadan kaldırııcı uygulamalar ve çalışmalar yürütölmektedir. Çalışmanın ilerleyen bölömlerinde bu çalışmalardan ayrıntılı olarak bahsedilecektir.

1.5.7. Sosyal Hizmetlere Ulaşım Sorunları

Suriyeli göçmenlerin kamp yaşamları sonrasında kentlerde yaşamaya başlamalarıyla birlikte kamplarda sunulan ücretsiz hizmetlerin son bulması, kentlerde sunulan kamusal hizmetlerin bu bireylere de sağlanıp sağlanmaması konuları da önemli hale gelmiştir. Çünkü 4 milyona yakın Suriyeli birey artık kentlerde yaşamlarını idame ettirmek durumundadırlar ve kamu tarafından sağlanan eğitim, sağlık, beslenme ve barınma, korunma vb. sosyal hizmetlerden bu kişilerinde yerel vatandaşlar gibi faydalanmaları gerekmektedir. Ancak yapılan planlamalar ve düzenlemeler tamamıyla yerel halk üzerinden oluşturulduğu için milyonlarca Suriyeli göçmenin bu sisteme dahil edilirken birtakım problemlerle de karşılaşmaktadır. Ayrıca kentsel alanda sürdürülebilirliğin sağlanması, bu kişilerin sisteme dahil edilebilmeleri için gerekli yasal düzenlemeler ile sağlanmış olsa da dil engeli, hizmet sağlayan kurumlar arasında koordinasyon eksiklikleri, destek mekanizmalarının olmaması gibi nedenlerle bu kişiler hizmetlere ulaşımında problemlerle karşılaşabilmektedirler. Ancak kamu kurum ve kuruluşlarının sağlamış olduğu tüm sosyal hizmetlerden herkes gibi Suriyeli göçmenler de faydalanabilmektedirler. Yasal düzenlemelerle birlikte uygulamadan kaynaklı problemlerin çözömlenmesi, kişilerin farkındalıklarının artırılması ve gerekli destek mekanizmalarının geliştirilmesiyle birlikte daha iyi sonuçlar elde edilecektir.

1.6. Karşılaşılan Aile İçi Sorunlar

Aile kurumu, bulunduğu toplum/çevre içerisinde yaşanan; sosyo-ekonomik, kültürel, psikolojik, politik v.b değişimlerden etkilenmektedir (Yavuzer ve İşmen Gazioğlu, 2015: 12). Yaşanılan bu değişimler neticesinde de aile kurumu içinde birtakım problemler ortaya çıkmaktadır. Bir önceki bölümde de bahsedildiği üzere geleneksel geniş aile modelinden modern çekirdek aileye ve sonrasında da yeni gelişen alternatif aile modellerinin ortaya çıkması, aile kurumunun toplumsal değişimlerden etkilenmesinin sonucu olarak karşımıza çıkmaktadır. Buradan da hareketle Suriye’de yaşanan iç karışıklıklar sebebiyle zorunlu olarak Türkiye’de yaşamaya başlayan Suriyelilerin; aileye bakış açıları, aile içi roller ve aileye atfedilen sorumlulukların farklı kurumlara

devredilmesi gibi süreçler neticesinde de birtakım aile içi sorunlar ortaya çıkmaya başlamıştır.

Barış ve Taylan (2020: 18) aile içi sorunları; aile içinde yaşanan iletişim problemleri(ebeveynler arasında iletişim, ebeveyn-çocuk arasında iletişim, diğer aile üyeleri ile iletişim, kuşak çatışması), aile içi yaşanan şiddet problemleri, çocuk-yaşlı ihmal ve istismar durumları, boşanma gibi problemlerle ilişkilendirerek açıklamışlardır. Yolcuoğlu (2014: 150) ise aile içinde; alkol ve uyuşturucu bağımlılığı/kullanımı, yoksulluk ve istihdam problemleri, boşanma, ölüm, kronik hastalıklar, psikolojik rahatsızlıklar, şiddet, ihmal ve istismar durumları, aldatma ve sadakatsizlik gibi birçok problemin ortaya çıkabileceğinden bahsetmektedir. Yaşanılan bu olumsuz durumlar, aile kurumu doğrudan etkilenmektedir ve çözülmesi gereken bir kriz durumunu ortaya çıkarmaktadır.

Thorman (Akt. Zastrow ve Kirst-Ashman, 2015: 203-206) aile içi sorunları, dört ana başlık altında incelemiştir:

- Eşlerin kendi aralarında yaşamış oldukları evlilik sorunları
- Ebeveynlerin çocuklar ile yaşamış oldukları sorunlar
- Aile üyelerinin kişisel olarak yaşamış oldukları sorunlar
- Dış çevrenin aile üzerindeki etkisine dayalı olarak gelişen sorunlar

Yukarıda da bahsedildiği üzere toplumsal yapı içerisinde aileler farklı nitelikte olan sorunlarla karşılaşabilmektedirler. Karşılaşılan aile içi sorunlar, ailenin karşılaşmış olduğu sosyal, ekonomik, psikolojik zorluklarla ilişkili olarak gerçekleşmektedir. Bu durum kimi zaman ebeveynler arasında yaşanan sorunlar olabilirken kimi zaman da çocuklarla veya diğer aile fertleriyle olabilmektedir. Bu durum tamamen ailenin karşılaşmış oldukları güçlükler/zorluklarla bağlantılıdır. Bu nedenledir ki sosyal bilimciler aile içi sorunları çeşitli sınıflandırmalara ayırarak incelenmişlerdir.

Aile kurumunu canlı bir sistem olarak düşünecek olursak; aile içinde gerçekleşen ebeveynler arasındaki problemler, iletişim problemleri, istihdam ve işsizlik sorunları, yetersiz barınma koşulları, şiddet, ihmal istismar durumları, psikolojik veya sağlık problemleri gibi pek çok unsur tüm aile fertlerini ve etrafındaki diğer sistemleri doğrudan veya dolaylı olarak etkilemektedir (Bulut, 1993: 20-21). Bu nedenle aile içi sorunların incelenmesi ve çözülmesi hem aileler için hem de toplumsal yapının diğer sistemleri için büyük önem arz etmektedir. Bizler de bu çalışmamız da ülkelerinde yaşanan iç

karışıklıklar nedeniyle zorunlu olarak ülkemize göç etmek durumunda kalan, yaşanan savaşın uzun sürmesi ile birlikte başta sınıra yakın olan büyük kentler olmak üzere ülkenin birçok bölgesinde hayatlarını idame ettirmeye çalışan Geçici Koruma altındaki Suriyeli ailelerin karşılaşmış oldukları aile içi sorunları incelemekteyiz. Bu çalışmada Suriyeli ailelerin daha çok karşılaşmış oldukları aile içi iletişim sorunları, ekonomik sorunlar, aile içi şiddet, boşanma, ihmal ve istismar gibi aile içi sorunlar incelenecektir.

1.6.1. Aile İçi İletişim Sorunları

İletişim sözcüğü, Latince ortaklık oluşturma anlamına gelen “komunis” sözcüğünden gelmektedir. İletişim; iki kişi arasındaki veya bir kişi ile daha fazla sayıdaki kişiler arasında oluşan ilişkiye dayanmaktadır (Mcquail, 1975; Schramm 1954; akt. Şahin ve Aral, 2012: 58). TDK’ya göre iletişim; duygu ve düşüncelerin farklı iletişim kanallarıyla karşı tarafa aktarılması, bildirilmesi anlamına gelmektedir. İnsan, yapısal ve biyolojik olarak sosyal bir varlık olarak dünyaya gelmiştir. Bu kapsamda da insanların sosyalleşmesini sağlayan en önemli unsurların başında gelen iletişim, insanların sürekli ihtiyaç duyduğu bir unsur olarak varlığını korumaktadır (Özkan, 2009: 16). Watzlawick, insanların her durumunun bir mesaj (ileti) olarak karşılık bulduğunu, bu sebeple de iletişimsizlik durumunun imkansız olduğunu belirtmiştir (Gökçe 1993: 28). Buradan da hareketle iletişimsizlik durumunun mümkün olmadığı ve insanoğlunun her koşulda iletişime ihtiyaç duyduğu görülmektedir. Dönmezer (1999: 78-79) iletişimi özetle; bireylerin veya grupların duygu ve düşüncelerinin karşılıklı olarak iletilişi, çift yönlü bir etkileşim süreci olduğundan bahsetmektedir.

İnsanların sosyalleşmesinin ve toplumsal yapı içerisinde yer edinebilmelerinin temelinde yer alan kişilerarası iletişim; bireylerin karşılıklı olarak birbirlerini anlamak için gerçekleştirdikleri eylem olarak tanımlanmıştır (Lazar, 2001). Aile içi iletişim ise; ebeveynlerin kendi aralarında; ebeveynlerin çocuklarıyla ve çocukların kendi aralarında kurdukları iletişim olarak tanımlanabilir (Şahin ve Aral, 2012: 62). Aile kurumunun sağlıklı bir yapı içerisinde devamlılığının sağlanması ve korunması, aile üyelerinin birbirleri arasındaki pozitif ve etkin iletişime bağlıdır. Çünkü etkin iletişim yoluyla aile üyeleri aile içinde yaşanan veya bireysel olarak yaşadıkları problemleri konuşmaları, paylaşmaları aile üyelerinin arasındaki bağı kuvvetlendirmekte ve kişileri birbirlerine yakınlaştırmaktadır (Bayer, 2018: 215-234). Buradan da hareketle aile birlikteliklerinin

korunması ve aile içi ilişkilerin pozitif yönde geliştirilmesinde aile içi iletişimin önemi büyüktür. Bu durum hem aileler için hem de sağlıklı toplumsal bir yapı için önemlidir.

Aile içi sorunların temelinde iletişim problemlerinin yattığı bilinmektedir. Sağlıklı bir aile modelinde, aile içinde yaşanan problemler karşılıklı iletişim kurularak ve problemler ayrıntılı şekilde irdelenerek problemlerin çözülmesi beklenir. Ancak tam tersi durumda yani iletişimin gelişmediği aile modellerinde çatışma, kavga, şiddet gibi olumsuz durumların yaşanması ve sonrasında aile birlikteliklerin bozulması durumları ile karşılaşılabilir. Bu sebeple aile içi sorunların çatışmaya ve diğer yeni sorunlara yol açmaması için sağlıklı bir iletişim yolu ile fikir alışverişinde bulunulması gerekmektedir (Durgun, 2018: 3; Cüceloğlu, 2006: 12).

Aile içinde yaşanan iletişim sorunları ailenin işlevselliğinin bozulmasına neden olmaktadır. Bu sebeple aile içinde sevgi ve hoşgörü havasının artırılması, aile üyeleri arasındaki bağların kuvvetlendirilmesi; şiddet, öfke, yalnızlık gibi aile işlevselliğini düşüren durumların yaşanmaması için aile içi iletişimin geliştirilmesi gerekmektedir (Ayberk, 2020: 24-28). Bununla birlikte aile içi iletişime engel olan; eleştiriye açık olmama, sahiplenme, madde bağımlılığı, kıskançlık, şiddete meyilli olmak, aşırı sinirlenme ve öfke gibi durumlar iletişimi engellediği gibi aile üyeleri arasındaki bağların zedelenmesine sebebiyet vermektedir (Demiray, 2007: 240).

Yukarıda aile içi iletişim problemlerinin önemine değinilmiştir. Ancak konunun daha iyi anlaşılabilmesi adına aile içi ilişkiler de göz önünde bulundurularak özellikle Suriyeli ailelerdeki iletişim sorunlarını daha iyi kavrayabilmek adına; ebeveynler(eşler) arasındaki iletişim sorunları, ebeveynler ile çocuklar arasındaki iletişim sorunları ve diğer aile üyeleri ile yaşanan iletişim sorunlarına ayrı ayrı değinilecektir.

1.6.1.1. Eşler Arasında Yaşanan İletişim Sorunları

Eşler arasında iletişim sorunlarının yaşandığı ailelerde eşlerin; aile içinde yaşanan sorunları açık bir şekilde tartışmadığı, birbirlerine karşı duygu ve düşüncelerini herhangi bir yargılama olmadan iletmedikleri, farklılıklara saygının olmadığı, eşler arasında sürekli bir çatışma durumunun hakim olduğu ilişkiler bütünü olduğu söylenebilir. Kapalı iletişimin ve çatışmanın hakim olduğu bu tip ilişkilerde, eşler birbirlerinden uzaklaşmakta ve birbirlerine zamanla yabancılaşmaktadırlar. Bu durum

sonucunda da mutsuz birlikteliklerin zorunlu olarak devam ettirildiği, duygusallığın kaybolduğu, tartışma ve kaotik aile içi ilişkilerin görüldüğü birliktelikler ortaya çıkmaktadır (Haley, 1988: 196). Türkiye’de yapılan bir bilimsel çalışmada, aile içinde ortaya çıkan psiko-sosyal çatışmalar arasında “eşler arasında yaşanan iletişim eksikliği ve yetersizliği” en yüksek çatışma biçimi olarak tespit edilmiştir (Özügür, 2013). Buradan da hareketle eşler arasında yaşanan iletişim problemi, aile içi sorunlar arasında yaygın olarak görülmekte ve yaşanan birçok çatışma durumuna da neden olmaktadır.

Eşler arasında yaşanan iletişim problemi, sağlıklı yönetilemediği ve çözüme kavuşturulamadığı zaman birçok çatışma durumunu ortaya çıkarmaktadır. Özellikle Suriyeli eşlerin birbirleriyle yaşamış oldukları bu iletişim sorunun nedenleri irdelendiği zaman çeşitli sebeplerinin olabileceği bilinmektedir. Öncelikle eşlerin yetişmiş olduğu kültürel öğeleri, değer yargıları, kişisel özellikleri farklılıklar gösterebilmektedir. Bu farklılıklara saygı gösterilmediğinde veya eşlerin evlilik öncesinde birbirlerini yeterince tanıma fırsatı bulmadıkları zaman evlilik sürecinde bu farklılıklar iletişim problemi ile birlikte ciddi çatışma durumlarını da beraberinde getirmektedir.

Eşlerin kendi aralarında yaşamış oldukları iletişim sorunları ile çatışma durumlarını meydana getiren etkenlerin çeşitlilik göstermektedir. Bu etkenler; “iletişim eksiklikleri ve hataları”, “yanlış kullanılan iletişim metotları”, “genel ihtiyaçlar”, “cinsel doyumsuzluk”, “doyurulmamış duygusal ihtiyaçlar”, “kişisel değerler”, “eşlerin kendi aileleriyle ilgili sorunlar”, “para yönetimindeki anlaşmazlıklar”, “çocuklarla ilgili sorunlar”, “aile içi şiddet ve saldırganlık”, “alkol ve madde bağımlılığı”, “serbest zaman faaliyetlerini kullanmada yaşanan uyuşmazlıklar”, “karşılıklı engellemeler”, “kişisel gerginlikler”, “bireysel iç çatışmalar”, “olumsuz duygu dışavurumu” gibi birtakım psikolojik/ruhsal rahatsızlıklar, kültürel farklılıklar, siyasi görüş ve inanç farklılıkları vb.dir (Güleç 2012:71; akt: Algan, 2017: 58-64). Buradan da hareketle Suriyeli ebeveynlerin yukarıda belirtilen etkenler ile aile içinde yaşanan diğer sorunlarla karşılaştığı zaman eşlerin birbirleri ile sağlıklı iletişim kurmaları, birbirlerine hoşgörülü ve anlayışlı yaklaşımları sorunların çözümünde büyük önem arz etmektedir. Aksi takdirde ciddi çatışma durumlarının yaşanabileceği ve sonrasında da evlilik birlikteliğinin sonlanabileceği bilinmektedir.

Eşler arasında yaşanan iletişim sorunlarının çözümü noktasında; eşlerin kendilerine ait kişisel/bireysel alanların evliliğin getirmiş olduğu rol ve sorumluluklar dahilinde serbest bırakılması ve bu alanlara saygı duyulması, eşler arasında saygı ile hoşgörü anlayışının geliştirilmesi, duygu ve düşüncelerin açık ve pozitif bir şekilde karşı tarafa iletiliyor olması sağlıklı ilişkilerin oluşturulmasında ve sürdürülebilir evlilik yaşamının oluşmasında önemlidir. Kişisel alanlara saygı yerine müdahalenin ön planda olduğu ilişkilerde sağlıklı yürütülen ilişkiler yerine ısrarcı ve yargıçlık rolüne bürünmüş çiftler karşımıza çıkmaktadır. Bu durumda da eşler arasında çatışma ve uyumsuzluk durumları yaşanmaktadır (Algan, 2017: 58-64).

Özgüven (2001: 85); aile içinde yaşanan problemlerin açık, interaktif bir şekilde tartışıldığı ve iletişim becerilerinin aile üyeleri arasında geliştirildiği ilişkiler de eşler arasında yaşanan iletişim sorunlarının çözüme kavuşabileceğinden bahsetmektedir. Bununla birlikte eşler arasında farklılıklara saygının arttırıldığı, fikirlerin açık bir şekilde iletildiği, sorunlara çözüm arayışında olan eşlerin sorunları daha kolay bir şekilde çözüme kavuşturdukları ve daha az çatışma durumlarının yaşandığından bahsetmektedir. Eşler arasında(Suriyeli) yaşanan iletişim sorunlarının çözüme kavuşturulmaması durumlarında aile içi şiddet, ihmal-istismar durumları, madde kullanımında artış, psiko-sosyal sorunlar, cinsel problemler gibi pek çok problemi de beraberinde getirdiği bilinmektedir.

1.6.1.2. Ebeveynler ile Çocuklar Arasında Yaşanan İletişim Sorunları

Aile kurumu; çocukların gelişiminin ve sosyalleşmesinin temellerinin atıldığı, sosyo-kültürel değerlerin yerleştiği, kişisel karakterlerinin ana hatlarının oluşmaya başladığı, sosyal hayata uyumlarının arttırıldığı, kişisel kapasitelerinin ve benlik duygularının gelişmeye başladığı kurum olması sebebiyle büyük önem arz etmektedir. Bu kapsamda da çocukların aile üyeleri ile ebeveynleri arasında kurdukları iletişim biçimleri önemlidir.

Aile içi sorunlar içinde, ebeveynler ile çocuklar arasında yaşanan iletişim sorunları çocukların gelişimsel süreçlerini doğrudan etkilediğinden çocuklar ile pozitif ve etkili iletişim kurulması önemlidir. Bu kapsamda Dönmezer (1999: 77); aile kurumunun, bireylerin gelişimsel süreçlerini tamamlamasında önemli olduğunu, ebeveynlerin çocuklar ile açık ve etkili iletişim kurmaları gerektiği, aile üyeleri arasında duygu ve düşüncelerin sağlıklı bir iletişim yoluyla karşılıklı olarak aktarılması gerektiğini belirtmektedir. Bu doğrultuda çocuklar ile etkili iletişim kurulan ailelerde çocuklar,

kişisel gelişimleri ile kültürel değerleri doğru şekilde edindiklerinden kendilerini daha iyi ifade edebilen, benlik duygusu gelişmiş, özgüveni yüksek kişiler olarak karşımıza çıkmaktadırlar. Buradan da hareketle çocuklar ile sağlıklı iletişim kuramayan ailelerde çocuklar; çevresine bağımlı, özgüven eksikliği yaşayan, duygu ve düşüncelerini karşı tarafa aktarmakta zorluk yaşayan kişiler olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu durumun çocukların ilerleyen yıllarda birçok farklı sorun ile karşılaşmasına neden olacağından Suriyeli ailelerde, ebeveynlerin çocuklar ile sağlıklı ve etkili iletişim kurmaları önem arz etmektedir.

Yaşam döngüsü içerisinde çocuklar, farklı dönemlerden geçerek kişilik yapısını oluşturmaktadır. Bu dönemlerin en önemlisi veya en sancılı, sorunlu geçen dönemi ergenlik dönemidir. Özen (1994: 219) yapmış olduğu bir çalışmada; çocukların veya ergenlik döneminde bulunan bireylerin, yaşamış oldukları sorunların çözümü noktasında ebeveynlerinin desteğine, hoşgörüsüne, anlayışına ve sorunların açık bir şekilde konuşulabilmesine ihtiyaç duymaktadırlar. Buradan da hareketle çocukların gelişimsel dönemleri ile geçiş dönemlerinde problemlerle karşılaşabileceği, bu sorunların çözümünde ebeveynlerin çocuklar ile sağlıklı ve etkili iletişim kurmaları gerektiği, çocuklarına bu dönemde maksimum desteği sağlamaları gerektiği vurgulamıştır. Bu sayede çocukların problemlerle baş edebilme kapasiteleri artacaktır.

Günümüz yaşam koşulları içerisinde çocuklarla iletişim konusunda aileler bilinçsiz davranışlarda bulunabilmektedirler. Ailelerin; çocukların gelişimsel dönemlerinden, yapılarından ve kurulacak iletişim biçimleri hakkında yeterli bilgiye sahip olmayışları ebeveynler ile çocuklar arasında iletişim sorunlarını ve çatışmaları ortaya çıkarmaktadır (Çiftçi ve Biçici, 2005: 32). Ülkemizde ve çalışmamıza konu olan Geçici Koruma altındaki Suriyelilerde bu durumla sıklıkla karşılaşılabilir. Bilinç düzeyi düşük olan ebeveynler çocuklarıyla sorun yaşamaları durumunda sağlıklı iletişim kurmak yerine sorunların üstünü kapatma veya çocuklarla çatışma yolunu seçmektedirler. Bununla birlikte değişen toplumsal yapı içerisinde çocuklar ile ebeveynler arasında ciddi kuşak çatışmaları da görülmektedir. Bu durumun aşılması noktasında ebeveynlerin çocukları ile sağlıklı ve etkili iletişim kurabilmeleri önemlidir. Aksi durumda çocuklar ile ebeveynler arasında şiddetli çatışma durumları ile pek çok farklı sorun ile karşılaşılabilir.

1.6.1.3. Diğer Aile Üyeleri İle Yaşanan İletişim Sorunları

Aile kurumunun bir sistem olduğunu, kendi iç dinamikleri ile birlikte farklı sistemlerle etkileşim halinde olduğunu belirtmiştik. Bu kapsamda ailelerin diğer aile üyeleriyle(eşlerin anne-babaları, aile büyükleri, akrabalar v.b) etkileşim halinde olduğunu söyleyebiliriz. Sezal (1997: 54); diğer aile üyeleri ile sosyal çevrenin aile içi ilişkileri etkileyebildiğini, aile içindeki huzurun kısmen de olsa diğer aile üyeleriyle olan ilişkilere de bağlı olduğunu belirtmiştir. Buradan da hareketle aile kurumunun diğer aile üyeleriyle kuracakları pozitif yönlü iletişim, aile içindeki huzura ve mutluluğa katkı sağlayacağını söyleyebiliriz. Aksi durumda ise diğer aile üyeleriyle negatif yönlü iletişimler sonucunda farklı çatışma durumlarının yaşanabileceğini söyleyebiliriz.

Diğer aile üyeleriyle yaşanan sorunlar, evlilik sonrasında eşlerin diğer aile üyeleriyle yaşamış oldukları çatışma durumlarını oluşturmaktadır. Bu gibi çatışma durumlarında aile büyükleri ile diğer aile üyeleriyle kurulacak iletişim biçimi sorunların çözümü noktasında önemlidir. Özellikle eşlerin diğer aile üyeleriyle iletişim ve ilişki kurma noktasında “denge” unsurunu gözetmelidirler. Kurulan bu dengeli ilişki biçiminin, eşlerin diğer aile üyeleriyle kurdukları iletişimin aile içi ilişkilere olumsuz etkilerini azaltacaktır. Özuğurlu (2013), diğer aile üyeleriyle pozitif yönlü kurulan iletişim biçiminin; aile içinde, eşler arasındaki ilişkilerde huzurlu ve devamlılığı olan mutlu bir evlilik hayatının sürdürülmesi konusunda önemli olduğundan bahsetmektedir. Buradan da hareketle eşlerin ebeveynleri, akrabaları ve diğer yakın çevreleri ile kurulan uyumlu ilişkiler evlilik hayatına da pozitif yönlü katkı sunmaktadır.

Eşlerin diğer aile üyeleriyle dengeli iletişim modelini seçmeleri, dışarıdan aile içi ilişkilere etki edebilecek olumsuz müdahalelerin önüne geçecektir. Güleç (2012: 68); özellikle evliliğin ilk dönemlerinde eşlerin hem kendi aile içi ilişkilerinde hem de ebeveynleri ile diğer aile üyeleri arasındaki ilişkilerde sınırları belirlemeleri, çevresel müdahalelerin önüne geçmesini sağlayacaktır. Buradan da hareketle aile içi ilişkilerde çizilecek sınırlar, diğer aile üyelerinin olumsuz müdahalelerine engel olacaktır. Böylelikle eşler, aile içi ilişkilerine dışarıdan gelebilecek olumsuz müdahalelere izin vermediklerinden dolayı evlilik birlikteliklerinde daha mutlu, huzurlu ve çatışmanın daha minimal olduğu ilişkiler görülmektedir.

Zorunlu göç ile ülkemize gelmek durumunda kalan Suriyeli ailelerde geniş aile modeli ile bir arada yaşama kültürleri yaygın olarak görülmektedir. Eşlerin(genelde erkek) ailesiyle birlikte aynı evin içinde yaşamaları veya yakın bir yerde yaşamaları eşlerin aile içi ilişkilerine müdahalelerin yüksek oranda görüldüğü bilinmektedir. Bu kapsamda da eşler arasında ve diğer aile üyeleri arasında önemli çatışma durumları da görülmektedir. Bu durumda eşlerin diğer aile üyeleriyle iletişim kurarlarken; düşüncelerini karşı tarafa açık bir şekilde iletmeleri, ön yargılı olmamaları, dengeli ve sınırların olduğu bir iletişim biçimi geliştirmeleri, aile içi ilişkilerde çatışma durumlarını en aza indirecektir.

1.6.2. Aile İçi Ekonomik Sorunlar

Sanayileşme ile birlikte geleneksel aile yapısından modern çekirdek aile yapısına geçiş süreci başlamıştır. Yaşanan bu geçiş süreci, toplumsal yapı ile birlikte ailenin işlevlerinde, rollerinde ve aile içi ilişkilerde de çeşitli değişimleri beraberinde getirmiştir(Aktay, 2004:71). Yaşanılan bu değişimler sonucunda; kadın-erkek rollerinde de önemli değişimler yaşanmıştır ve bu yeni dönemde kadın da iş hayatına dahil olmuştur. Özellikle sanayileşme ve modernizmin etkisiyle beraber aile içi ihtiyaçlar çeşitlenmiş ve bu ihtiyaçların karşılanma biçimlerinde de önemli değişimler yaşanmıştır (WHO, 1998:11; Attanapola, 2004: 2302). İhtiyaçların çeşitlendiği, kadının iş yaşamına girdiği, modern çekirdek aile yapısının oluşmaya başladığı, kentleşme ve tüketimin arttığı bu yeni dönemde aile içinde de çeşitli sorunlar yaşanmaya başlanmış olup bu sorunların en önemlilerinden birisi de kuşkusuz ekonomik kaynaklı aile içi sorunlardır.

Toplumsal yapı içerisinde bireyler ve aileler, hayatlarını idame ettirmek ve gerekli ihtiyaçlarını giderebilmek adına çalışmak durumundadırlar. Geleneksel yapı içerisinde genel olarak toplumlarda bu görevi erkek bireyler üstlenmiş olsalar da yeni modern dönemde artık kadınlar da iş hayatına girerek aile içi ekonomilere destek olmaya başlamışlardır. Bu durum biraz da ihtiyaçların çeşitlenmesi, kent yaşamının ve ihtiyaçlarının fazlalaşması gibi sebeplerle ortaya çıkmıştır (Tarhan, 2014: 106). Kentleşme, modernleşme, kadının iş hayatına girmesi gibi sosyal değişimler sonucunda aile içindeki kadın-erkek rollerinde, aile içi ilişkilerde de çeşitli değişimler yaşanmıştır (Başaran, 1984:159). Bu kapsamda aile içi dengeler daha demokratik hale gelmiş ve erkeğin egemen olduğu aile modelleri değişmeye başlamıştır. Bunun sonucunda da özellikle aile içinde kadın-erkek rollerinde yaşanan bu değişimler farklı sorunları da

beraberinde getirmiştir. Önceleri kadının sorumluluğunda olan ev işleri, annelik rolleri gibi pek çok sorumluluk artık kadının rolü olmaktan çıkmıştır. Bu durumda da aile içi problemler farklı boyutlarda görünmeye başlamıştır.

Ailelerin yaşam kalitelerinin ve yaşam standartlarının belirlenmesinde ekonomik koşulların doğrudan etkisi bulunmaktadır. Günümüz yaşam koşulları değerlendirildiğinde, yaşanan sosyal değişimler ile birlikte kadının iş hayatına girmiş olmasına rağmen genel olarak ailelerde erkek üye para kazanan veya kazanması beklenen ilk aile üyesidir. Bu nedenle erkek üyenin iş bulamaması, işten çıkarılma riski taşınması, yeterli ekonomik gelir elde edememesi gibi durumlarda erkek üye psikolojik olarak bunalıma girme, aile içinde huzursuzluk yaratma, alkol kullanımı ve şiddet gibi olumsuz davranışlarda bulunmasına neden olabilmektedir. Öyle ki aile içi şiddet, ihmal-istismar, aile üyeleri arasında yaşanan iletişim problemleri gibi durumlar genel olarak ekonomik problem yaşayan ailelerde görülmektedir (Algan, 2017:78-83). Baltacı (2010:11), ekonomik anlamda problem yaşayan ailelerin birçok farklı aile içi sorunlarla karşılaşabildiğini; aile içi şiddet, huzursuzluk, madde bağımlılığı, önemli sağlık sorunları, iletişim problemleri, intihar teşebbüsünde bulunulması gibi pek çok önemli sorunun yaşanmasına etki ettiğini belirtmiştir. Bununla birlikte aile içinde yaşanan bu tip sorunların özellikle çocuklar üzerinde yıkıcı etkiler bıraktığı bilinmektedir. Çocukların eğitim başarılarının artmasında, hayata ve geleceğe ümitle bakabilmesinde, özgüvenli ve benlik saygısı yüksek çocukların yetiştirilmesinde, aile içinde yaşanan sorunların yıkıcı etkilerinin minimal seviyede tutulması önemlidir.

Aile içi ekonomik sorunlardan birisi de eşler arasında para yönetiminin kimde ve nasıl olacağı konusudur. Bu kapsamda eşlerin kendi aralarında fikir birliğine varmaları ve bu süreci kontrollü bir şekilde yönetmeleri oldukça önemlidir. Bu noktada gelirin yetersiz veya fazla olmasında ziyade eşler arasındaki uyum daha önemli hale gelmektedir. Çünkü gelirin fazla olması durumunda da para yönetimi ve harcamalar konusunda eşler arasında ciddi sorunlar yaşanabilmektedir. Bu nedenle kararların ortak ve demokratik bir şekilde alınarak eşler arasında para yönetiminin kontrollü şekilde yönetilmesi eşler arasındaki ve aile içindeki çatışmaların azalmasında, sorunların çözüme kavuşmasında önemlidir. Karşılaşılan her türlü zorlukta eşlerin uyum içerisinde hareket etmesi problemlerin çözümünü noktasında en önemli faktörler arasında yer almaktadır.

Ailelerin ekonomik seviyelerinin düşük olması, gelirin ev içi gereksinimleri karşılayamaması veya işsizlik sorunlarının yaşanması aile içi ilişkileri olumsuz şekilde etkilemekte ve önemli aile içi sorunların (huzursuzluk, şiddet, iletişim sorunları, psikolojik sorunlar, çatışma vb.) yaşanmasına neden olmaktadır (Çiftçi ve Biçici, 2005: 26-27). Özellikle büyük kentlerde yaşamlarını idame ettiren aileler üzerinde gelir yetersizliği veya işsizlik gibi ekonomik problemler önemli bir baskı unsuru olmaktadır (Göç, 2006:13). Bu kapsamda çalışmanın ana unsuru olan Suriyeli ailelerin de istihdam alanlarının geniş olması, imkanların ve yaşam şartlarının iyi olması gibi farklı sebeplerle büyük kentlerde yaşamlarını idame ettirmektedirler. Ancak bu ailelerin farklı nedenlerle (iş bulamama, sigortasız/kaçak çalıştırılma, düşük ücret vb.) ciddi ekonomik problemlerle karşı karşıya kalmaktadırlar. Ekonomik yoksunluk yaşayan bu aileler, yaşadıkları istihdam problemleri nedeniyle ailenin sağlık-eğitim gibi gereksinimlerini karşılayamamaktadırlar. Bu sebeple ailelerin yaşam kaliteleri düşmekte ve ailelerin iyilik halleri önemli ölçüde zarar görmektedir. Yaşanan bu ekonomik yoksunluk sebebiyle çocuk işçi, aile içi şiddet, çatışma, huzursuzluk, boşanma gibi unsurlarda ciddi artışlar görülmektedir. Bu sebeple hem yerel hem Suriyeli ailelerin yaşamış oldukları ekonomik yoksunluk durumlarının aile içindeki yıkıcı etkilerini azaltmak adına eşlerin uyum içerisinde hareket ederek bu durumu kontrol edebilmeliler ve ailelerin ekonomik işlevselliklerini, yeterliliklerini arttırıcı müdahalelerde bulunmaları oldukça önemlidir. Aksi takdirde aileler dağılma tehlikesi ile karşı karşıya kalabilmektedirler.

1.6.3. Aile İçi Şiddet

Şiddet olgusu, tarihsel boyut içerisinde incelendiği zaman insanlık tarihi kadar eski bir geçmişe sahip olduğu bilinmektedir. Fiziksel, duygusal, sözel, cinsel v.b farklı tür ve çeşitleri içinde barındıran şiddet olgusunu, yaşamımızın her alanında her an karşılaşılabilmekteyiz. Bu alanlardan biri de toplumsal yapı içerisinde önemli bir yeri olan “aile” kurumudur. Bu yapı içerisinde yer alan şiddet türüne ise “aile içi şiddet” denilmektedir.

Aile içi şiddet, “aile üyelerinden biri tarafından aynı ailede yer alan bir diğer üyenin yaşamını fiziki veya psikolojik bütünlüğünü veya bağımsızlığını tehlikeye sokan, kişiliğine veya kişilik gelişimine ciddi boyutlarda zarar veren davranış veya ihmallerdir” (Bayır, 2019: 41). Diğer bir ifadeyle aile şiddet; kişilerin yaralanmasına, baskı altına

alınmasına, duygusal olarak yıpranmasına ve sindirilmesine sebep olan her türlü davranışlar bütünü olarak tanımlanabilmektedir. Seyyar ve Genç (2010: 22), aile içi şiddet olgusunun en yaygın şekliyle eşler arası(çoğunlukla erkekten kadına yönelik şiddet) ve ebeveyn-çocuklar arasında görüldüğünü belirtmişlerdir. Ancak zaman zaman çocukların da ebeveynlerine, büyük anne/babalarına; kadınların erkeklere yönelik de şiddet uyguladığı görülebilmektedir.

Aile içi şiddeti tetikleyen veya ortaya çıkmasına neden olan birçok farklı etken bulunmaktadır. Aile içinde yaşanan olaylar mahrem olarak görülmesinden dolayı genel olarak insanlar gizli tutmayı tercih etmektedirler. Bu sebeple aile içinde yaşanan şiddet olayları özellikle Suriyeli ailelerde çoğunlukla gizli tutulmaktadır ve dışarıya fazlaca yansıtılmamaktadır. Seyyar ve Genç (2010: 22) aile içi şiddeti tetikleyen ve ortaya çıkmasına sebep olan durumları; aile içinde ebeveynler veya çocuklar tarafından alkol, uyuşturucu gibi madde kullanımlarının yaygın olması; ebeveynler arasında şiddetli geçimsizlik, kavga, gerginlik gibi çeşitli iletişim sorunlarının mevcut olması; sosyal ve ekonomik problemlerin aile içi ilişkileri etkileyecek kadar olumsuz olmasının aile içi şiddeti ortaya çıkmasına neden olduğunu belirtmişlerdir. Bunlara ek olarak bulunan sosyal yapı içerisinde şiddetin kabul görülebilen bir durum olması, kadınların hamilelik dönemlerinde yaşamış oldukları psikolojik ve stres durumlarının varlığını sürdürmeleri, eşler arasında empati yeteneklerinin zayıf olması, ebeveynler arasında cinsel uyumsuzlukların bulunması gibi pek çok farklı durumunda aile şiddeti tetiklediği bilinmektedir.

Yazıcıoğlu ve Kayhan (2007: 299) aile içi şiddeti ortaya çıkan etmenleri özetle şu şekilde sıralamışlardır:

- Ekonomik kaynaklı problemler(işsizlik, gelir yetersizliği, geçim problemi vb.),
- Evlilikte yaşanan uyum problemleri ve istenmeden yapılan evlilikler,
- Eşlerin birbirlerine karşı saygı göstermemeleri,
- Eşler arasında yaşanan güven kaynaklı problemler,
- Zararlı madde kullanımları(alkol, uyuşturucu vb.),
- Eşlerin eğitim seviyelerinin düşük olması,
- Ebeveynler ile çocuklar arasında yaşanan problemler ve ihmal sorunları,
- Eşlerin birbirlerini aldatmaları

Toplumsal yapı içerisinde insanların şiddeti genel olarak fiziksel olarak uygulanan vurma, yaralama gibi davranışlar bütünü olarak algıladıkları bilinmektedir. Bu durum, kişilerin aile içinde şiddetin duygusal, ekonomik, cinsel ve sözel gibi diğer farklı türlerine maruz kalan ancak bunu şiddet olarak algılamamalarına ve şiddeti ortadan kaldıracak adımları atmamalarına sebebiyet vermektedir. Bu nedenle aile içinde görülen fiziksel şiddet dışında diğer şiddet türlerinin de ön plana çıkarılması önem taşımaktadır. Şiddet türlerini inceleyecek olursak (Kaya, 2021: 39-47);

- **Fiziksel Şiddet:** Aile içi şiddet türleri arasında en sık karşılaşılan şiddet türü olan fiziksel şiddet; aile içinde birinin diğer kişilere karşı fiziksel olarak zarar verme veya incitme davranışları olarak tanımlanmaktadır. Çoğunlukla erkeğin kadına veya diğer aile üyelerine karşı uyguladığı bir şiddet türü olan fiziksel şiddet çoğunlukla vurma, yaralama, kırma, itme, sarsma gibi fiziksel olarak uygulanan davranışlar bütünü olarak tasvir edilmektedir.

- **Duygusal Şiddet:** Psikolojik şiddet, psikolojik istismar veya sözel şiddet olarak da tanımlanan duygusal şiddet; bireyin karşıdaki kişiyi sindirmek, aşağılamak, cezalandırmak, kontrol etmek gibi davranışlara maruz bırakması olarak tanımlanmaktadır. Bununla birlikte karşıdaki kişiyi aşırı derecede kıskanmak, davranışlarını ve yaptıklarını sürekli araştırmak, korkutmak, tehdit ve hakaret etmek gibi davranışlar da bu şiddet türüne girmektedir. Ayrıca en zor önlem alınan şiddet türleri arasındadır.

- **Cinsel Şiddet:** Genel itibariyle eşlerin cinsel eylemlerinde birbirlerini küçük düşürücü davranışlara/eylemlere zorlaması olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu şiddet türünü örnekleyecek olursak; kadının veya erkeğin ilişki anında hoşlanmadığı eylemlere zorlanması, kadının lohusalık dönemindeyken veya adet olduğu dönemlerindeyken erkeğin ilişkiye girmek istemesi, kadını ters ilişkiye zorlamak, kadını doğum yapmaya zorlamak gibi davranışlar cinsel şiddet türüne örnek olarak verilebilir.

- **Ekonomik Şiddet:** Diğer şiddet türleri gibi çoğunlukla kadınların maruz kaldığı bir şiddet türü olan ekonomik şiddet; paranın ve gelir getirici kaynakların bireyler üzerinde baskı ve tehdit aracı olarak kullanılması durumu olarak tanımlanmaktadır. Kadınların işten ayrılmasını sağlama, çalışmasını engellemek, gelirin sadece erkekte toplanması, kadının gelir-gider dengesinin sağlanmasında fikrinin alınmaması, kadına yeterli

ekonomik özgürlüğün verilmemesi gibi davranışlar ekonomik şiddet türüne örnek olarak verilebilir.

2014 yılında evli kadınlar ile yapılan bir araştırmaya göre; Türkiye’de fiziksel şiddete uğrayan kadınların oranı %36, cinsel şiddete uğrayanların oranı %12, fiziksel-cinsel şiddete maruz kalanların % 27, duygusal şiddete uğrayanların oranı %44 ve ekonomik şiddete maruz bırakılanların oranı %30 olduğu görülmüştür. Görüldüğü üzere şiddet denilince akla ilk gelen fiziksel şiddet olsa da diğer şiddet türlerinde de görülme oranları fiziksel şiddet kadar yüksek olduğu tespit edilmiştir. Bununla birlikte Suriyeli ailelerde ekonomik ve duygusal şiddet türleri yoğun olarak görülmekle birlikte fiziksel şiddet türü de yerel nüfusa oranla daha çok karşılaşıldığı bilinmektedir.

Aile içi şiddet olgusundan en fazla kadınlar, çocuklar ve yaşlılar etkilenmektedirler (Zastrow, 2014: 270). Özellikle günümüz dünyasında milyonlarca kadının şiddetin farklı türlerine maruz kaldığı ancak kültürel yapı, gelenek ve görenekler, kadının ekonomik özgürlüğünün olmaması gibi sebeplerle çoğunlukla aile içinde bırakılarak gizli tutulmaktadır. Bununla birlikte tıpkı kadınlar gibi çocuklar da aile içinde şiddetin farklı türlerini maruz kaldıkları ve bu durumun çocuklar üzerinde ciddi etkiler bıraktığı bilinmektedir. Gül ve Güneş (2009: 79-101); aile içi şiddete maruz kalan çocukların maruz kalmayan çocuklara göre daha içine kapanık, özgüven problemi yaşayan, nefret ve suçluluk duygusu yüksek, itaatsiz, eğitim başarısı düşük, sosyal yaşantısında problemler yaşayan çocuklar olarak karşımıza çıktıklarını belirtmişlerdir. Bununla birlikte şiddetin çocuklar üzerinde travmatik ve ruhsal etkilerinin de olduğu bilinmektedir. Çocuklar, tıpkı kadın bireyler gibi çoğu zaman kendilerini koruyacak veya savunacak yeterli fiziki ve ekonomik yeterliliklerinin olmaması sebebiyle çoğunlukla uzun yıllar şiddetin farklı türlerine maruz kalabilmektedirler. Bu da çocukların ruhsal ve gelişimsel süreçlerine ciddi etkiler bırakmasına neden olmaktadır.

1.6.4. Boşanma

Tarihsel süreç içerisinde bakıldığı zaman boşanma olgusu evlilik kurumu kadar eski bir tarihe sahiptir. Boşanma, eşlerin büyük hayaller ve mutluluklarla kurmuş oldukları yasal birlikteliklerini; karşılıklı beklenti ve gereksinimlerini karşılayamama, ilişkilerinden doyum sağlayamama gibi nedenlerle birlikteliklerini yasal olarak sonlandırmaları olarak tanımlanmaktadır. Boşanmanın bu tanımıyla birlikte boşanma, anlık bir olgudan ziyade

eşlerin farklı sebeplerle bu kararı aldıkları ve bu durumun bir süreci ifade ettiği de bilinmektedir. Özellikle toplumsal yapı içindeki en önemli kurumlardan biri olan “aile” kurumunun dağılmasına yol açan ve aile bireylerine etkileri dışında önemli toplumsal sorunların yaşanmasına da neden olan bu olgunun tüm boyutlarıyla incelenmesi toplumsal yapı için büyük önem taşımaktadır (Duman, 2018: 246-255).

Geçmişten günümüze değin toplumsal yapı içinde “boşanma” olgusu varlığını koruyarak devam ettirmektedir. Genel olarak toplumlar tarafından kabul görmeyen ve hoşlanılmayan bir durum olan boşanma, eski dönemlere kıyasla toplumlar tarafından daha kabul görünen bir olgu olarak karşımıza çıkmaktadır. Boşanmanın toplumsal yapı içinde kabul görülmeye başlamasıyla birlikte boşanma oranlarında ciddi artışlar yaşanmıştır (Sezal, 1997: 76). Sanayileşme ve kentleşmenin etkisiyle birlikte toplumsal yapı içinde ortaya çıkan bireyselleşme, kadınların iş hayatına dahil olmaları ve ekonomik özgürlüklerini kazanmaları, refah seviyesinde yaşanan artış gibi önemli değişimler aile kurumunu da etkilemiştir. Aile kurumu, değişen bu sosyal yapı içinde önemli çözümler yaşamış ve yaşanan bu çözümler boşanma oranlarında da ciddi artışların yaşanmasına neden olmuştur (Aktay, 1991: 184). Buradan da hareketle sosyal yapıda yaşanan değişimler neticesinde boşanma oranlarında önemli derecede artışlar görülmüştür. Yapılan araştırmalar sonucunda, gelecekte boşanma oranlarındaki artışın daha fazla olacağı öngörülmektedir.

Boşanma olgusunun bir süreç içerisinde gerçekleştiği ve eşleri boşanmaya iten nedenlerin çok çeşitli olduğu bilinmektedir. Boşanma nedenleri toplumsal yapılara ve kültürel öğelere göre de değişkenlik göstermektedir. Sucu (2007: 20) eşleri boşanmaya iten nedenleri şu şekilde sıralamaktadır: aile içinde yaşanan ekonomik kaynaklı sorunlar, kültürel farklılıklar, aldatma, beklenti ve doyum farklılıkları, aile içi şiddet, iletişim sorunları, ailelerin aile içi ilişkilere müdahalelerin olması, çocuk olmaması, madde bağımlılığı ve sağlık problemleri gibi pek çok nedeni sıralamıştır. Bununla birlikte Yıldırım (2004: 68), kadınların boşanma nedenleri arasında; kayınvalideleriyle yaşamış oldukları sorunlar, kayınvalidelerin erkek çocuklarını gelinlerinden kıskanmaları, çocuk sahibi olamamaları ve eşlerin aileleri arasındaki kültürel farklılıklar olarak sıralamıştır.

Yapılan bilimsel araştırmalar neticesinde eşlerin boşanmasına neden olan ve boşanan çiftlerde en çok görülen boşanma nedenleri aşağıdaki gibidir (Köroğlu, 2013: 58):

- Eşlerin birbirlerini tam anlamıyla tanıyamamaları,
- Evliliklerin baskı altında kalınarak gerçekleştirilmesi,
- Sosyo-ekonomik problemler ve yoksulluk,
- Eşler arasında yaşanan iletişim sorunları,
- Mantiğa dayalı evliliklerin gerçekleşmesi ve sevginin yetersiz olması,
- Kültürel farklılıklar,
- Eşler arasında statü ve eğitim farkının fazla olması,
- Cinsel uyumsuzluklar ve aldatılma,
- Aile içi şiddet,
- Erken yaşta gerçekleşen evlilikler,
- Psikolojik sorunlar(depresyon, bipolar bozukluk, okb vb.)
- Aile baskısı,
- Madde bağımlılığı (alkol, uyuşturucu, tütün vb.).

Yukarıda da açıklandığı üzere kültürel, toplumsal ve bireysel farklılıklara göre eşleri boşanmaya iten nedenler farklılık gösterse de çiftler genel olarak belirtilen sebeplerle boşanma kararını almaktadırlar. Bununla birlikte modernizmin de etkisiyle toplumsal yapı içerisinde kadınların konumunda önemli iyileşmeler gerçekleştirilmiştir. Özellikle günümüz dünyasında kadınların iş hayatına daha fazla dahil olarak ekonomik bağımsızlıklarını kazanmaları, eğitim seviyelerinin yükselmesi, cinsiyet rollerinde yaşanan değişimler ile birlikte kadınların eşlerine olan bağımlılıkları azalmıştır. Kadınların eşlerine olan bağımlılıklarının azalmasıyla da boşanma oranlarında önemli artışlar görülmüştür. Taylan ve Danış (2016: 48); toplumsal yapıda yaşanan değişimle birlikte aile olgusunda yaşanan değişimler ve yasal süreçlerde sağlanan kolaylıklar da boşanmaya arttıran diğer faktörler arasında yer aldığını belirtmektedirler.

Boşanma olgusunu etkileyen birçok etken olduğu gibi boşanmanın da neden olduğu birçok etki bulunmaktadır. Toplumsal yapının en önemli kurumlarından biri olan ailenin boşanma ile parçalandığı ve dağıldığı, bunun sonucunda ise aile üyeleri üzerinde önemli etkiler bıraktığı bilinmektedir. Boşanma sürecinde ve sonrasında aile üyeleri arasında en çok etkilenen ve yıpranan bireyler çoğunlukla çocuklar olmaktadır. Çünkü çocukların kendilerini güvende hissettiği, kişilik yapılarının oluşmaya başladığı aile kurumu dağılmış ve kendileri için duygusal anlamda büyük öneme sahip anne ve babalarıyla aynı

ortamı paylaşma, birlikte yaşama hakları ellerinden alınmaktadır (Çelikoğlu, 1997:1). Bununla birlikte bir diğer sorun alanı ise sanayi sonrası değişen toplumsal yapının karakteristik özelliklerinden biri olan boşanma sonrasında çocukların bakım ve sorumluluklarının tek bir ebeveyn tarafından üstlenilmesi ya da her iki ebeveynin de bu sorumluluğu almaması durumudur (Aktay, 1991: 184).

Çocukların gelişiminde önemli bir yere sahip olan aile, boşanma ile birlikte dağılmakta ve çocukların yaşamında son derece önemli sorun alanları yaratmaktadır (Arıkan, 1996: 25). Yapılan araştırmalar neticesinde anne ve babaları boşanarak ayrılmış olan çocukların aile bütünlüğünün korunduğu diğer çocuklar ile kıyaslandığında; bu çocukların psikolojik sorunlarla daha sık karşılaştıkları, kaygı ve stres bozukluklarının daha yüksek olduğu ve erkek çocuklara nazaran kız çocuklarında daha sık görüldüğü ortaya çıkmıştır (Kasuto, 2017: 132-143).

Yavuzer (2014: 142); eşler arasında yaşanan boşanma sonucunda aile bireyleri arasındaki duygusal etkileşimde ciddi azalmalar olduğunu, bu durumdan özellikle çocukların olumsuz etkilendiğini belirtmiştir. Bunun sonucunda ise çocukların gelişim süreçlerinde ciddi problemler oluştuğu, çocukların gelişimsel dönemlerine göre motor ve dil becerilerinde gerilemeler/gecikmeler yaşandığı, çevresiyle yeterli iletişim kuramadığı, sosyal çevrelerine uyum sorunlarıyla karşılaştıklarını belirtmiştir. Son olarak gelişimsel dönemlerini yeterli düzeyde tamamlayamayan bu çocukların; sosyal içe dönüklük, saldırgan, şiddete ve suça meyilli olma gibi olumsuz davranışların bu çocuklar da daha sık görüldüğünü ifade etmiştir.

Son dönemlerde dünyada olduğu ülkemizde de boşanma oranlarında ciddi artışlar yaşandığı bilinmektedir. Yukarıda da ayrıntılı olarak bahsedildiği üzere boşanmanın nedenleri kadar boşanmanın aile bireyleri ve toplumsal yapı üstündeki etkileri de büyük önem taşımaktadır. Çünkü hem ebeveynler hem de çocuklar bu durumdan oldukça olumsuz şekilde etkilenmektedirler. Suriye’de yaşanan karışıklıklar sebebiyle ülkemizde ikamet eden Suriyeli ailelerin, boşanma konusunda ülkemiz ile kültür karmaşası yaşadıkları ve boşanma olgusunun Suriyeli ailelerde çok yaygın olmadığı bilinmektedir. Çünkü Suriyeli ailelerde çok eşliliğin fazla olması, kadınların sosyal hayata ve iş hayatına katılımlarının daha sınırlı olması gibi nedenlerden dolayı eşler boşanmaya çok pozitif bakmamaktadırlar. Ancak uzun yıllardır ülkemizde yaşayan Suriyeli ailelerin sosyal

uyumlarının arttığı, kadınların da maddi problemlerden dolayı daha fazla iş hayatına katılım sağladıkları, bunun sonucunda ise daha fazla özgürlük alanı kazanmalarıyla birlikte eşlerine karşı bağımlılıkları azaldığı görülmektedir. Buradan da yola çıkarak yapılan son araştırmalarda Suriyeli ailelerde de boşanma oranlarında artışlar yaşandığı ve boşanma konusunda yaşanan olumsuz durumların Suriyeli bireyler nezdinde de benzer şekilde yaşandığı söylenebilmektedir.

1.6.5. Çocuk İhmal ve İstismarı

Bireylerin kişilik ve karakter yapılarının oluşmasında, gelişimsel evreler içerisinde yer alan “çocukluk evresi” büyük önem taşımaktadır. Çünkü kişilik ve karakter yapısı, bireylerin dünyaya ilk geldiği andan itibaren gelişmeye ve oluşmaya başlamaktadır. Kuşkusuz bunun ilk adımı ve temeli aile içinde yaşanan etkileşimler neticesinde gelişim göstermektedir. Buradan da hareketle beslenme, barınma, bakım, sevgi, ilgi ve alaka gibi ihtiyaçları bulunan çocuklara karşı ebeveynlerin tutum ve davranışları çocukların kişilik yapılarının oluşmasında oldukça önem taşımaktadır (Bayhan, 1998: 24-26). Ebeveynlerin çocuklara karşı tutum ve davranışlarında büyük farklılıklar olmakla birlikte isteyerek veya istemeyerek çocuklar üzerinde olumsuz etkiler bırakan davranışlar sergiledikleri bilinmektedir. Şiddet, ilgisizlik, duygusal yoksunluk ve farklı ihmal davranışları neticesinde çocuklara yönelik olarak ihmal ve istismar durumlarının yaşanmasına neden olabilmektedir. Çocuklara yönelik olarak gerçekleştirilen bu ihmal ve istismar durumları neticesinde çocuklarda; sosyal içe dönüklük, depresyon, şiddete eğilimli olma, benlik saygılarında azalma, madde kullanımı ve diğer kötü alışkanlık davranışları görülebilmektedir (Bahar ve ark. 2009: 51-52). Buradan da hareketle çocuklara yönelik olarak gerçekleştirilen ihmal ve istismar durumlarının yaşanmaması adına bu davranış bütünlerinin neler olduğunun iyi anlaşılması ve önlenmesi için gerekli tedbirlerin alınması gerekmektedir.

Literatür incelendiği zaman ihmal ve istismar kavramlarının bir arada kullanıldığı ancak her iki kavramın da farklılıklar taşıdığı bilinmektedir. Bu kavramlar çoğunlukla aktif ve pasif olma durumlarına göre farklılıklar taşıdıkları; ihmal durumunun pasif, istismar durumunun ise aktif bir olgu olduğu bilinmektedir (Yılmaz, 2009: 65). İhmal ve istismar kavramlarının benzer veya farklı anlamlar içermelerinin yanı sıra çocuklar üzerinde

bırakmış oldukları etkilerin anlaşılması ve ortadan kaldırılması noktalarında her iki kavramın da bir arada incelenmesi gerekmektedir.

Çocuk ihmali ve istismarı kavramlarını inceleyecek olursak; çocukların bakımlarıyla ilgilenen veya bakımından sorumlu olan kişilerin sorumluluklarını yerine getirmemesi, çocukların gereksinim duydukları bakım, beslenme, barınma, giyim, sağlık ve eğitim gibi ihtiyaçların giderilmemesi, çocukların fiziksel ya da duygusal olarak ihmale uğramaları durumunu “çocuk ihmali” olarak tanımlanmaktadır (Yılmaz, 2009: 69). Çocuk istismarı ise; yetişkin bir birey tarafından (çocuktan en az 6 yaş büyük) çocukların fiziksel, ruhsal, sosyal, duygusal ve ahlaki gelişimlerine zarar veren, bilinçli olarak yapılan, toplumsal yapı içerisinde gayri ahlaki ya da uygunsuz olarak nitelendirilen davranışlara çocukların maruz kalmaları durumu olarak tanımlanmaktadır (Yılmaz, 2009: 64). Buradan da hareketle ihmal ve istismar kavramları çocuklara bakmakla yükümlü olan kişiler veya yabancı bireyler tarafından çocukların fiziksel, duygusal, psikolojik olarak olumsuz şekilde etkileyen, gelişimlerine zarar veren her türlü fiziksel, duygusal veya cinsel yönden ihmal edilme durumları olarak tanımlanmaktadır (Şahin, 2006: 5). Toplumsal yapı içerisinde çocukların ihmal edilme durumlarının istismar durumlarından daha çok görülmesine karşın, istismar kadar somut şekilde çocuklara zarar vermemesi gibi nedenlerden dolayı daha az üzerinde durulan bir olgu olarak karşımıza çıkmaktadır.

Çocuk ihmal ve istismar durumları toplumsal yapı içerisinde oldukça sık karşılaşılan bir olgu haline gelmiştir. Bu duruma maruz kalan kişilerin çocuklar olması dolayısıyla bu eylemlerin farkına varılması, fark edilmişse eğer toplumsal baskılara aldırış edilmeden ilgili mercilere iletilmesi büyük önem arz etmektedir. Bu nokta da toplumun bilinçlenmesi, farkındalıklarının arttırılması, bu alanda çalışan sosyal hizmet uzmanları gibi meslek elemanlarının gerekli çalışmaları yürüterek koruyucu/önleyici tedbirlerin alınmasını ve gerekli müdahaleleri gerçekleştirmelidirler.

Çocuklara yönelik olarak gerçekleştirilen ve çocuklar üzerinde ciddi etkiler bırakan ihmal ve istismar durumlarının farklı türleri bulunmaktadır. Dünya Sağlık Örgütü çocuklara karşı gerçekleştirilen bu kötü muameleleri fiziksel istismar, duygusal ve psikolojik istismar, cinsel istismar ve ihmal olarak 4 gruba ayırarak incelemiştir (WHO, 2006). Şimdi çocuklara karşı gerçekleştirilen bu kötü muameleleri inceleyecek olursak;

• **Duygusal ve Psikolojik İstismar:** Bu istismar türünde çocukların kişisel gelişimini olumsuz etkileyen, duygusal bütünlüğünü ve ruhsal sağlığını bozan; tehdit etme, baskılama, aşağılama, hakaret ve suçlayıcı tavırlara sık sık maruz kalması durumu olarak tanımlanmaktadır (Şahin, 2006: 5-11). Genel olarak diğer istismar türleriyle birlikte görülen veya diğer istismar türlerine neden olan istismar türü olarak karşımıza çıkmaktadır. Ancak yalnız başına görüldüğü durumlar da çoğunluktadır. İşeri (2006: 31-33); duygusal istismarın fark edilmesi, tanımlanması, yasal olarak kanıtlanmasında yaşanan zorluklar sebebiyle diğer istismar türlerine nazaran üzerinde en az çalışılan ve en az farkındalık oluşturulan istismar türü olarak karşımıza çıktığından bahsetmektedir. Buradan da hareketle bu istismar türü diğer istismar türlerine göre kanıtlanması ve anlaşılması oldukça zordur. Bu sebeple çoğunlukla diğer türlerle birlikte incelenmektedir ve genel olarak yapılan davranışın istismardan ziyade toplumsal olarak kabul görmüş çocuk yetiştirme metodları olarak tanımlandığı/anlaşıldığı bilinmektedir.

• **Fiziksel İstismar:** Anlaşılması ve tespit edilmesi en kolay istismar türü olan fiziksel istismar; kaza sonucu olmaksızın çocuğa bakmakla yükümlü olan kişi veya kişiler tarafından çocuğun vurma, yaralama, kesme, itme gibi fiziksel hasar oluşturabilecek davranışlara maruz bırakılması olarak tanımlanmaktadır (İşiten, 2011; Fırat, 2007: 4). Kaza sonucu oluşmayan bu fiziksel yaralanma durumları genellikle çocukları disiplin altına almak, cezalandırmak veya itaat etmelerini sağlamak amacıyla anne-baba, öğretmen veya bakımlarını sağlayan diğer kişiler tarafından uygulanmaktadır. Çocuk istismar türleri içerisinde en çok dikkatli olunması gereken tür olan fiziksel istismar, çocuklarda fiziksel hasarlardan ziyade pek çok problemin oluşmasına neden olmaktadır (BAÜ, 2019; akt. Eren, 2019: 38-39). Bunlar; şiddete eğilim, benlik saygılarında azalma, sosyal içe dönüklük, madde kullanımı, öfke problemleri ve eğitimden uzaklaşma gibi pek çok sorunu da beraberinde getirmektedir.

• **Cinsel İstismar:** Çocuklara yönelik gerçekleştirilen cinsel istismar, çocuklar üzerinde ciddi yıkıcı etkiler bırakan; duygusal, sosyal ve hukuki boyutları olan toplumsal bir sorun olarak karşımıza çıkmaktadır. Cinsel istismar, yetişkin bireylerin cinsel gereksinimlerini karşılayabilmek için güç kullanımı, kandırma veya tehdit yoluyla çocukları kullanmaları durumu olarak tanımlanmaktadır (Aktepe, 2009: 1). Diğer bir tanımda ise yetişkin bir birey tarafından cinsel haz amacıyla çocukların kullanılması durumu olarak tanımlanmaktadır. Bu yetişkin bireyin genel olarak ise çocukların yakınında bulunan, aile

içi veya yakın çevresindeki kişilerce gerçekleştiği de bilinmektedir (Yiğit, 2005: 90-100). Tanımlardan da anlaşılacağı üzere yetişkin bireylerin cinsel doyum sağlayabilmeleri amacıyla çocukları istismar etmeleri durumu olarak tanımlanmaktadır. Cinsel istismar, çocuklar üzerinde ağır travmatik etkiler bıraktığı, sosyal ve duygusal olarak yıkıcı etkilere sebebiyet verdiği bilinmektedir. Ayrıca yaşanan bu olumsuz durumun failinin aile içinde veya yakın çevredeki kişilerce gerçekleştirilmesi, toplumda çoğu zaman mahrem ve saklanması gereken bir durum olması, üstünün kapatılması çocuklar üzerindeki etkilerin daha da derinleşmesine sebebiyet vermektedir (Akdoğan, 2005: 3-7).

• **İhmal:** Çocuk ihmali; çocuğun beslenme, giyinme, barınma, eğitim, sağlık, ilgi, sevgi ve korunma gibi temel gereksinimlerinin karşılanmaması sonucunda çocuğun gelişiminin olumsuz etkilemesi olarak tanımlanmaktadır (Şahin, 2006: 5). Buradan da hareketle ihmal; çocuklara bakma yükümlülüğü bulunan kişilerin çocukların temel gereksinimlerini karşılamamaları durumu olarak tanımlanmaktadır. Belirtilen gereksinimlerin ihmal edilmesi durumunda da çocukların sosyal, psikolojik, fiziksel ve diğer gelişimsel süreçlerini olumsuz olarak etkilemektedir. Eren (2019: 30-31); çocuk ihmali sınıflandırmasının net çizgilerle birbirlerinden ayrılmadığını, literatürde en çok karşılaşılan ihmal türlerinin ise fiziksel, duygusal ve eğitimsel ihmal olarak karşımıza çıktığını belirtmiştir. Bu alanda yapılmış olan çalışmalar incelendiğinde ihmal durumunun toplumsal yapı içerisinde çokça görüldüğü ancak istismar kadar somut sonuçlarının olmaması sebebiyle istismar kadar ön plana çıkmadığı görülmektedir.

Tüm bunlardan hareketle yerel ve Suriyeli ailelerde; çocuğa yönelik gerçekleştirilen ihmal ve istismar olayları neticesinde çocukların ruhsal, bedensel, sosyal ve diğer gelişimsel süreçleri üzerinde ciddi yıkıcı etkiler bıraktığı görülmektedir. Bu sebeple aile ve toplumsal yapı için önemli bir sorun alanı olan ihmal ve istismar durumlarının önlenmesi, çocukların korunması ve mağdur olan çocukların gelişimsel süreçlerinin desteklenmesi gibi konularda bu alanda çalışan sosyal hizmet uzmanları, psikologlar, çocuk gelişimcileri ve pedagoğ gibi meslek elemanlarına önemli görevler düşmektedir.

1.7. Türk Kızılay'ı ve Toplum Merkezleri

Çalışmanın bu bölümünde Türk Kızılay'ının günümüzdeki konumu ve önemini anlayabilmek adına tarihçesi, ilkeleri, organizasyon yapısı ve göç alanında yapmış olduğu çalışmalardan biri olan “Toplum Merkezleri” projesinden bahsedilecektir.

1.7.1.Türk Kızılay'ının Tarihçesi

Türk Kızılay Derneği, Uluslararası Kızılhaç ve Kızılay Hareketinin temel ilkelerine bağlı olarak kurulduğundan öncelikle bu hareketten bahsetmek daha yerinde olacaktır. Uluslararası Kızılhaç ve Kızılay Hareketi “insanlık, ayrım gözetmemek, tarafsızlık, gönüllülük, bağımsızlık, birlik ve evrensellik” ilkelerini benimsemiş; herhangi bir insani ayrım gözetmeksizin insan hayatını ve sağlığını korumayı, acılarını hafifletmeyi, insanların saygı görmesini sağlamayı amaçlayan uluslararası bir insani yardım hareketi olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu hareket üç kurumsal yapıyı bünyesinde barındırmaktadır: hemen her ülkede bulunan ulusal dernekler, bu ulusal dernekleri koordine eden Uluslararası Kızılhaç ve Kızılay Dernekleri Federasyonu(IFRC), bu hareketin kurucu organı olan Uluslararası Kızılhaç Komitesi (ICRC). Bu 3 yapıdan biri olan Uluslararası Kızılhaç Komitesi(ICRC); 1864 yılında I. Cenevre Konvansiyonunun imzalaması ile sadece savaş ve iç-şiddet mağdurlarının hayatlarını ve onurlarını korumayı amaç edinerek kurulmuştur. 1919 yılına gelindiğinde ise daha çok barış dönemlerinde faaliyet yürüten ve ulusal derneklerin koordinasyonunu sağlayan Uluslararası Kızılhaç ve Kızılay Dernekleri Federasyonu(IFRC) kurulmuştur. IFRC; doğal afet ve çatışma mağdurlarına destek sağlanması, farklı sebeplerle desteklenmeye ihtiyaç duyan kişilere destek olunması, kalkınmaya yönelik projelerin desteklenmesi gibi konularda ulusal derneklere destek olmaktadır (Karacaoğlu, 1994: 61-69).

Yukarıdaki belirtilen gelişmelerle birlikte Türk Kızılay Derneği, Uluslararası Kızılhaç ve Kızılay Hareketinin temel ilkelerine bağlı olarak 11 Haziran 1868 tarihinde savaş alanında yaralanmış olan tüm askerlere herhangi bir ayrım gözetmeksizin yardım edebilmek amacıyla kurulmuştur. Bu hareket ilk olarak "Osmanlı Yaralı ve Hasta Askerlere Yardım Cemiyeti" adıyla Dr. Marko Paşa, Dr. Abdullah Bey, Kırımlı Aziz Bey ve Serdar-ı Ekrem Ömer Paşa'nın girişimleriyle kurulmuştur (Türkiye Kızılay Derneği, 2021). Ancak Cemiyet 1876 yılında Osmanlı Devleti ile Sırbistan ve Karadağ arasında yaşanan savaş dönemine kadar aktif olarak herhangi bir faaliyette bulunmamıştır. Bu savaş esnasında Slav kökenli askerler, Kızılhaç Cemiyetlerinden (Salib-i Ahmer) yardım alırlarken Osmanlı askerleri bu desteklerden faydalanamıyorlardı. Çünkü kural gereği Cenevre Sözleşmesini imzalamayan ya da imzalayıp da sözleşmenin gerekliliklerini yerine getirmeyen devletlerin askerlerine yardım edilemezdi. Bu kapsamda Osmanlı Devletinin de gerekli desteklerden faydalanabilmesi için Kızılhaç Cemiyetlerinin

yetkililerinin çağrılarını üzerine İstanbul’da “Mecrûhîn ve Zuafây-ı Askeriyeye İmdat ve Muavenet Cemiyeti” nin kurulması için çalışmalar başlamıştır. Yapılan çalışmalar ve toplantılar neticesinde Türklerin; hareketin sembolü olan Salib-i Ahmer (Kızılhaç) yerine Hilâl-i Ahmer (Kızılay) kullanması kabul edilmiştir. Yaşanan bu gelişmeler neticesinde "Osmanlı Hilal-i Ahmer Cemiyeti" 14 Nisan 1877'de resmen kurulmuştur (Karacaoğlu, 1994: 69-70). Rüştü Paşa, Marko Paşa ve Kırımlı Aziz Bey gibi yetkililerce kurulan Hilal-i Ahmer Cemiyeti o yıllarda yaşanan Osmanlı-Rus savaşında büyük hizmetlerde bulunmuştur. Ancak sonraki yıllarda cemiyetin faaliyetlerinde azalmalar görülmüştür.

“Osmanlı Hilal-i Ahmer Cemiyeti” 29 Ekim 1923’te Cumhuriyetin ilan edilmesi sonrasında cemiyetin adı “Türkiye Hilal-i Ahmer Cemiyeti” olarak değiştirilmiştir. 28 Nisan 1935’e gelindiğinde ise Atatürk’ün Kızılay adı kabul edilmiş ve cemiyet “Türkiye Kızılay’ı Cemiyeti” adını almıştır. Son olarak 1947 yılında cemiyetin adı “Türk Kızılay Derneği” adını alarak günümüze değin faaliyetlerini sürdürmüştür (Amini, 2017:119).

Türkiye Kızılay Derneğinin kurulduğu tarihten günümüze değin tarihsel serüveninin özetleyecek olursak (Türkiye Kızılay Derneği, 2021):

- 11 Haziran 1868 tarihinde "Osmanlı Yaralı ve Hasta Askerlere Yardım Cemiyeti" adıyla kurulmuştur.
- 1877'de "Osmanlı Hilali Ahmer Cemiyeti"
- 1923'de "Türkiye Hilali Ahmer Cemiyeti"
- 1935'te "Türkiye Kızılay Cemiyeti"
- 1947'de ise son olarak "Türkiye Kızılay Derneği" adını almıştır.

Türk Kızılay, ilk olarak her ne kadar savaş alanında yaralı askerlere yardım etmek amacıyla kurulmuş olsa da tarihsel süreç içerisinde hizmet ve faaliyet alanlarını mensubu olduğu Uluslararası Kızılhaç ve Kızılay Hareketi üyeleriyle birlikte genişletmiştir. Bu hizmet ve faaliyetleri sadece savaş alanları ile sınırlı kalmamış barış zamanlarında da eğitim, sağlık, kan hizmetleri, sosyal yardımlar, afetzedeye ve göç mağduru bireylere yönelik destekler vb. hizmetleri sağlamayı görev edinmiştir.

1.7.2. Türk Kızılay’ının Temel İlkeleri

Türk Kızılay’ının temel ilkeleri, 1965 yılında Uluslararası Kızılhaç ve Kızılay Hareketinin ilan ettiği 7 temel ilkedен oluşmaktadır. Bu ilkeler; Uluslararası Kızılhaç ve

Kızılay Dernekleri Federasyonu (IFRC), Ulusal Dernekler ve Uluslararası Kızılhaç Komitesi'nin (ICRC) görevli ve gönüllülerinin faaliyet alanlarını belirleme, yardım çalışmalarında kolaylaştırıcı ve yön gösterici olma, hareketin temel amacını ve değerlerini tanıtmak için genel geçer kaideler oluşturmayı amaçlamıştır. Hareketin temel kaidelerini oluşturan 7 temel ilkeyi inceleyecek olursak (Türkiye Kızılay Derneği, 2021):

- **İnsanlık:** Uluslararası Kızılhaç ve Kızılay Hareketi mensupları; insanlar arasında herhangi bir ayırım gözetmeksizin insanların ıstıraplarını azaltmayı, insan hayatını ve sağlığını korumayı, insan onuruna saygıyı arttırmayı amaçlamaktadırlar. Ayrıca insanlar arasında karşılıklı olarak anlayış, dostluk ve barışın sağlanması için de çaba gösterirler.
- **Ayırım Gözetmemek:** Bu ilke kapsamında Kızılay; insanlar arasında din, dil, ırk, milliyet, inanç ve siyasi düşüncelerine göre ayırım yapmaksızın ihtiyaç sahibi tüm bireylere ayırım gözetmeden gerekli desteği sağlamaya çalışır. Özetle yardıma gereksinim duyan tüm bireylere eşit şekilde destek olmaya çalışmaktadır.
- **Tarafsızlık:** Kızılay yapmış olduğu yardım ve destek çalışmaları kapsamında insanların güvenini kazanmak amacıyla herkese eşit mesafede durarak tarafsız davranmayı ilke edinmiştir. Herhangi bir siyasi görüşe, dini inanca; ırk, dil, ideolojik fikir ve düşmanlıklara karşı taraf olmaktan kaçınmaktadır. Bu sayede de insanların güvenini kazanmaktadır.
- **Bağımsızlık:** Türk Kızılay, Ulusal Dernekler ve Federasyon “bağımsız” kurumlardır. Yani Türk Kızılay, insani yardım/destek faaliyetlerini yürütürken ülke kanunlarına bağlı, kamu otoritesinin yardımcısı, Uluslararası Kızılhaç - Kızılay Hareketinin temel ilkeleri doğrultusunda hareket eden bağımsız bir kuruluştur.
- **Gönüllü Hizmet Etmek:** Kızılay, yapmış olduğu tüm insancıl faaliyetlerini herhangi bir karşılık beklemezsizin tamamen gönüllüğe dayalı olarak gerçekleştiren bir yardım kuruluşudur.
- **Birlik:** İnsani yardım/destek çalışmaları kapsamında her ülkede bir tane Ulusal Kızılhaç ve Kızılay Derneği olmalıdır. Yapılan çalışmalar ülkenin tüm bölgelerindeki herkesi kapsayıcı; şeffaf ve ulaşılabilir bir yapıda olması gerekmektedir. Özetle; Türkiye’de “Kızılay” adı ile sadece bir dernek kurulabilir ve bu dernek herkese açık, herkesi kapsayıcı şekilde faaliyetlerini yürütebilmektedir.
- **Evrensellik:** Hemen her ülkede bulunan ulusal dernekler, Uluslararası Kızılhaç ve Kızılay Hareketi kapsamında aynı statüde ve eşitlikte yer almaktadırlar. Bu dernekler

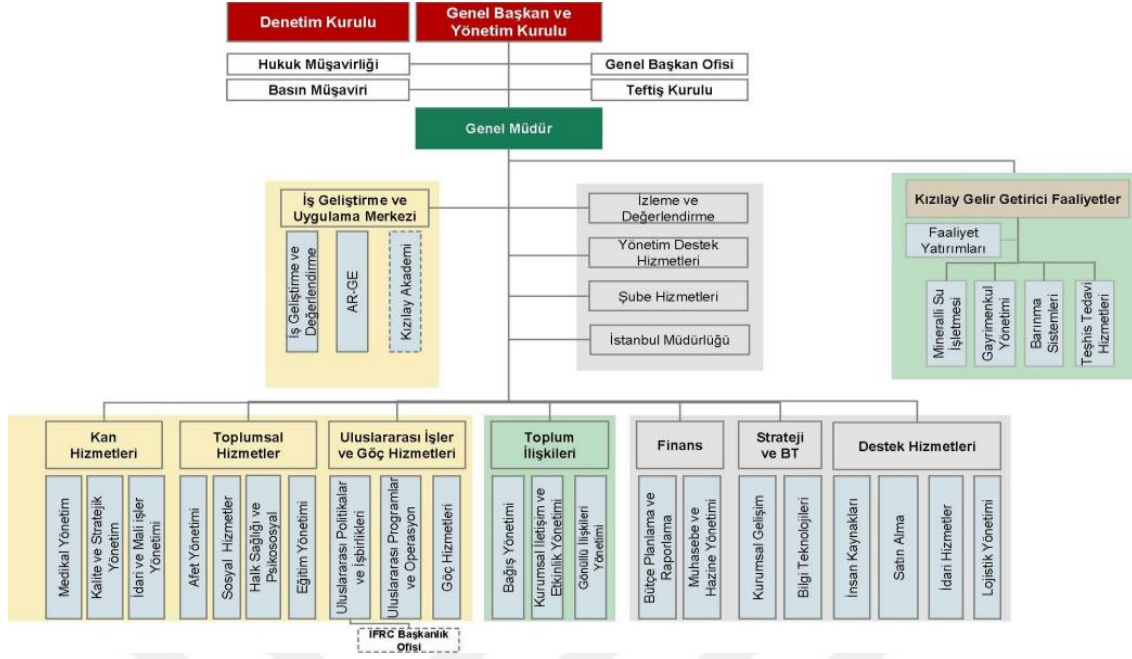
karşılıklı işbirliği ve dayanışma içerisinde sorumlulukları eşit olarak dağıtmaktadırlar. Kızılay ve diğer ulusal dernekler, bulundukları bölgelerde/ülkelerde aynı sorumluluk bilinciyle hareket ederek dünya çapında evrensel bir organizasyon haline gelmişlerdir. Uluslararası Kızılhaç ve Kızılay Hareketi kapsamında Türk Kızılay Derneği, yukarıda belirtilen temel ilkeleri ve diğer kurumsal değerleri benimseyerek ülkemizde örnek teşkil edecek bir kurum kültürü geliştirmiştir. Bu temel ilkelerle birlikte Türk Kızılay Derneği; güven, yardımlaşma, dayanışma, paylaşma, gönüllük, hesap verilebilirlik, şeffaflık, sosyal adalet ve eşitliğin de ülkemizdeki en önemli temsilcileri arasında yer almıştır.

1.7.3. Türk Kızılay'ının Organizasyon Yapısı

Türk Kızılay Derneği'nin organizasyon yapısı incelendiğinde ülkemizde kamu yararına çalışan dernek statüsü bulunan Kızılay; temsilcilikler, şubeler ve genel merkez birimleri şeklinde bir organizasyon yapısına sahiptir. Bu birimler içerisinde yer alan şube ve genel merkez birimlerinin genel kurulları, yönetim kurulları ve denetim kurulları gibi belirli alt organları vardır. Ancak temsilciliklerin bu ve benzeri alt birimleri olmayıp genel olarak Kızılay'ın en alt birimi ve kurulduğu yere en yakın olan şubeye bağlı olarak çalışan birimleri olarak yer almaktadırlar.

Türk Kızılay Derneği hem ulusal hem de uluslararası fonksiyonlarının bulunması sebebiyle hem iç hukuk hem de uluslararası hukuka bağlı olarak faaliyetlerini yürütmektedir. Bu durum ve diğer yönetim organlarıyla ilgili düzenleme dernek tüzüğünde şu şekilde yer almaktadır:

“MADDE 27/A – Türkiye Kızılay Derneği uluslararası anlaşmalara göre tayin edilen nitelik ve duruma göre; merkezinde genel kurul, yönetim kurulu ve denetim kurulu, Şubelerinde genel kurul ve yönetim kurulu oluşturulması şartıyla tüzüğünde belirlenen şekilde teşkilatlanır ve yönetilir. Kızılay'ın iş ve işlemleri; kanunların verdiği görev ve yetkilere, tüzüğüne ve yönetim kurulunca çıkarılan yönetmeliklere göre yürütülür.” (Hatipoğlu, 2013: 169-170; akt. Cete, 2021: 56).

Şekil 1: Türk Kızılay'ının Yapısı

Kaynak: Türk Kızılay 2016-2020 Stratejik Planı

Şekilde de görüldüğü üzere Türk Kızılay Derneği geniş bir yönetim organizasyon yapısına sahiptir. Bu yapı içerisinde yer alan “Uluslararası İşler ve Göç Hizmetleri” bu çalışmanın da temelini oluşturan göç olgusu, bu birim içerisinde yer alan “Toplum Temelli Göç Programları” koordinatörlüğü tarafından yürütülmektedir.

1.7.4. Toplum Merkezleri

Çalışmanın bu kısmında Toplum Temelli Göç Programları Koordinatörlüğü tarafından yürütülen “Toplum Merkezleri” projesinden bahsedilecektir. Türk Kızılay Toplum Merkezleri, geniş bir perspektif ve bütüncül bir anlayışla çok çeşitli faaliyetlerde bulunduğundan dolayı çalışmanın ana temasını oluşturan “aile içi sorunlar” perspektifinden incelenecektir.

1.7.4.1. Toplum Merkezlerine Genel Bakış

Yerleşim evleri (settlement house) hareketi 19. Yüzyılın sonlarında ve 20.yüzyılın başlarında kentleşmenin de artmasıyla birçok yeni yerleşim birimi kurulmuştur. Yoğun kentleşme ile birlikte göçmen nüfus oranında ciddi artışlar yaşanmış ve barınma, eğitim, sağlık, sosyal ve ekonomik alanlarda önemli problemlerle karşılaşmaya başlanmıştır. Yerleşim alanlarında bu gibi problemlerle karşılaşan ve daha çok sosyo-ekonomik

düzeyleri düşük olan bireylerin yaşam şartlarını iyileştirmek, toplumsal hayata katılımlarını arttırmak ve sosyal adaleti sağlamak amacıyla “Yerleşim Evleri” hareketi ortaya çıkmıştır. Farklı isimlerle farklı hareketler ortaya çıkmış olsa da temelde bu hareketler; yerelde yaşayan insanların bulundukları alanlarda kurulmuşlardır ve bu kurumlar toplumun gelişimini sağlamayı amaç edinmişlerdir. Chicago’ da Hull House’u kuran Jane Addams, arkadaşlarıyla birlikte kentteki yoksul mahallelerde bireysel ve grup çalışmaları yaparak insanlara kültürel, sosyal, eğitim, barınma ve danışmanlık gibi birçok alanda katkı sunmaya çalışmışlardır. Zamanla Hull House, sanayileşmenin de etkisiyle odak noktasını göçmenlere çevirmiştir. Odak noktanın göçmenlere çevrilmesiyle birlikte; göçmenleri bir tehdit unsuru olarak görmek yerine bu kişilerin topluma aidiyetlerini ve toplumsal uyumlarını arttırmayı, yaşam şartlarını iyileştirmeyi hedeflemişlerdir (Zastrow, 2013: 5; Kaya, 2017: 92-93).

Türkiye’de de kentleşmenin etkisiyle ortaya çıkan sosyal sorunların çözülmesi noktasında faaliyetlerine başlayan toplum merkezleri, günümüzde genel olarak göçmen odağında çalışmalar yürütmektedir. Yapılan bu çalışmalar çeşitli kamu kurumları, belediyeler ve belirli STK’lar aracılığıyla bu hizmetler sağlanmıştır. Semt sokağı, mahalle evi, hayata destek evi gibi isimlerle de anılan toplum merkezleri 2000 yılına gelindiğinde yapılan yasal düzenlemeyle bu kurumlar resmileşmiş ve SHÇEK’e bağlanmıştır. Bu düzenlemeyle birlikte Toplum Merkezleri; kentleşme ve göç olgusuna bağlı olarak ortaya çıkan sorunları birey, aile, grup ve topluluklar nezdinde değerlendirerek kişilere destek olmayı amaçlamıştır. 9 Şubat 2013 tarihinde yapılan yasal değişiklik ile tüm Toplum Merkezleri kapatılarak yerlerine “Sosyal Hizmet Merkezleri” kurulmuştur. Yaşanan bu yönetmelik değişikliği ile STK öncülüğünde kurulmuş olan Toplum Merkezleri yerini Sosyal Hizmet Merkezlerine bırakmıştır (Cete, 2021: 61-64).

1.7.4.2. Türk Kızılay Toplum Merkezleri

2011 yılında Suriye’de başlayan iç karışıklık ve çatışmalar, ülkede uzun yıllar sürecektir bir iç savaşın başlangıcı olmuştur. Günümüzde de devam eden bu iç savaş sebebiyle Suriye’de yaşayan milyonlarca insan, başta komşu ülkeler olmak üzere farklı coğrafyalardaki ülkelere zorunlu olarak göç etmek durumunda kalmışlardır. Resmi raporlar ve veriler incelendiği zaman savaşın başladığı tarihten itibaren 3,5 milyon civarında Suriyeli göçmenin Türkiye’ye sığındığı ve Geçici Koruma altına alındıkları

bilinmektedir. Ancak Türkiye’ye düzensiz yollarla giriş yapan ve herhangi bir kaydı bulunmayan çok sayıda Suriyeli bireyin olduğu da bilinmektedir. Özetle Türkiye’ ye ülkelerindeki iç savaş sebebiyle zorunlu olarak göç eden kayıtlı/kayıtsız Suriyeli göçmen sayısının oldukça fazla olduğu bilinmektedir.

Suriyeli göçmenlerin ülkemize yoğun göçü sonrasında bu kişiler öncelikli olarak sınır illerde kurulan kamplarda yaşamlarını idame ettirmeleri sağlanmıştır. Ancak sonrasında kamplar yavaş yavaş kapanmaya başlamış ve bu kişiler ülkenin farklı illerinde yaşamlarını sürdürmeye başlamışlardır. Ancak bu kişiler tamamen yabancı oldukları bu yeni hayatlarına uyum sağlamada pek çok problemle karşılaşmaya başlamışlardır. Bu sorunlar; sosyal hayata uyum ve katılım sorunları, istihdam ve ekonomik kaynaklı sorunlar, barınma problemleri, çocukların eğitim sorunu, aile içi sorunlar ve kültürel çatışmalar gibi pek çok sorunu kapsamaktadır. Bu kapsamda da bu kişilerin uyumlarını artırıcı ve kendi kendilerine yeter duruma gelebilmelerini sağlayıcı birtakım adımlar atılmaya başlanmıştır. Bu kapsamda da insani yardım konusunda ülkemizdeki öncü kuruluşlardan olan Türk Kızılay, göç alanında yaşanan bu problemlere daha kalıcı ve sürdürülebilir çözümler üretebilmek, bu kişileri destekleyici faaliyetlerde bulunabilmek adına Toplum Temelli Göç Programları Koordinatörlüğü (TTGP) bünyesinde “Toplum Merkezleri” projesini geliştirmiştir.

20 Ocak 2015 tarihinde ulusal ve uluslararası işbirlikleri geliştiren Türk Kızılay, ilk Toplum Merkezi açılışını Şanlıurfa ilinde yapmıştır. Ardından göçmenlerin yoğun olduğu iller olan İstanbul (Anadolu ve Avrupa), Konya, Ankara, Bursa, İzmir, Kilis, Adana, Mersin, Gaziantep, Hatay, Kayseri, Kahramanmaraş, Mardin, Kocaeli, Zonguldak, Adıyaman ve Malatya olmak üzere toplamda 19 Toplum Merkezinin daha açılışları yapılmıştır. Türk Kızılay; Toplum Merkezi projesi kapsamında hem yerel hem de yabancı uyruklu tüm dezavantajlı bireylere yönelik olarak; sosyal ve ekonomik yönden yeterliliklerinin artırılmasını, psikolojik yönden desteklenmelerinin sağlanmasını, yerel ve yabancı uyruklu bireylerin sosyal uyumlarının arttırılmasını, birlikte yaşama kültürünün geliştirilmesini, sosyal hayata katılımlarının arttırılması ile var olan diğer sorunlarına yönelik olarak çözüm odaklı faaliyetlerde bulunulmasını amaç edinmektedir. Buradan da hareketle Toplum Merkezleri faaliyetlerini yürütürken herhangi bir ırk, din, dil, mezhep vb. ayırım yapmaksızın tüm dezavantajlı ve kırılgan gruplara yönelik olarak çalışmalar yürütülmektedir (Türkiye Kızılay Derneği, 2021). Özetle; “Toplum Merkezi”

projesi ile Toplum Temelli Göç Programlarının ana amacı; bireylerin veya toplulukların sosyal, ekonomik, psikolojik, fiziksel yönden güçlenmelerinin sağlanması ve toplumsal dayanıklılıklarının arttırılmasına katkı sunmaktır.

Toplum Temelli Göç Programları Koordinatörlüğü (TTGP), Toplum Merkezleri projesinin faaliyetlerini yürütürken sahanın var olan ve değişen gereksinimlerini düzenli olarak takip eden, ulusal ve uluslararası paydaşlarla ortaklıklar geliştiren bir yapıya sahiptir. Bu kapsamda yereldeki tüm kamu - kurum kuruluşları (MEB, İŞ-KUR, GİGM, ASHB, Belediyeler v.b) ve STK'larla işbirliği halinde faaliyetlerde bulunmaktadır. Bununla birlikte uluslararası arena da IFRC, UNHCR, UNİCEF, Alman Kızılhaçı ve Norveç Kızılhaçı gibi birçok uluslararası kuruluş ile orta ve uzun vadeli ortaklıklar geliştirerek faaliyetlerini sürdürmektedir. Toplum Temelli Göç Programları Koordinatörlüğü bu faaliyetleri Toplum Merkezleri bünyesinde bulunan 4 ana program altında yürütmektedir. Bu programlar şu şekildedir:

ANA AMAÇ Hedef kitlenin psikolojik, sosyal, ekonomik iyilik hâlinin sağlanması Toplumsal dayanıklılığın artırılması Birlikte yaşama kültürünün geliştirilmesi			
 KORUMA PROGRAMI	 SPSD PROGRAMI	 SOSYO EKONOMİK GÜÇLENDİRME PROGRAMI	 SOSYAL UYUM PROGRAMI
• Temel hak ve hizmetlere erişim (bilgilendirme, savunuculuk, erişim destekleri) • Kaynaklara erişim desteği • Hassas gruplara özel müdahaleler • Güçlendirme • Hak temelli savunuculuk	• Sağlığı geliştirme (Bilgilendirme, tarama, sağlık hizmetlerine erişim) • Psikolojik iyilik hâlini güçlendirme (Birebir – Grup ruh sağlığı destekleri) • Sosyal iyilik hâlini güçlendirme (eğitim, farkındalık ve güçlendirme)	• İş imkânlarına erişim fırsatları sağlama (ekonomik güçlendirme amacı ile mesleki yetkinlik geliştirme, işe yönlendirme) • Temel haklara erişim (çalışma izni) • Mesleki kurslar aracılığı ile topluluk üyeleri arasında bireysel iletişimin geliştirilmesi	• Barış içinde bir arada yaşama kültürü geliştirme (kültürel uyum, empati geliştirme) • Topluluklar arası etkileşimin geliştirilmesi • Topluluk üyeleri arasında bireysel iletişimin geliştirilmesi • Toplumu güçlendirme

Şekil 2: Toplum Merkezine Bağlı Faaliyet Gösteren Programlar

Kaynak: Türkiye Kızılay Derneği (2020:102)

A. Koruma Programı

Koruma programı; yerel veya yabancı uyruklu bireylerin, grupların veya toplulukların karşılaştıkları veya karşılaşma ihtimallerinin bulunduğu; aile içi şiddet, ihmal ve istismar, sosyal ve ekonomik problemler, tehdit, barınma, eğitim ve diğer pek çok sosyal sorunun çözülmesi veya önlenmesini amaçlamaktadır. Koruma programı kapsamında incinebilir durumda bulunan Türk vatandaşlarına ya da insani kriz, savaş veya iç karışıklık sebebiyle ülkelerini terk etmek durumunda kalmış olan yabancı uyruklu bireylere, gruplara veya topluluklara yönelik olarak herhangi bir ayırım gözetmeksizin çeşitli hizmetler sağlanmaktadır. Bununla birlikte Koruma Programı kapsamında değerlendirilen ve hizmet sağlanan bireyler, uluslararası insan hakları çerçevesinde değerlendirilerek kişilerin ihtiyaçlarına cevap verilmeye çalışılmaktadır. Bu doğrultuda Koruma Programı (Türkiye Kızılay Derneği, 2020: 82-84);

- Birey, grup ve toplulukların insani kriz sebebiyle karşılaştıkları koruma risklerinin tespit edilmesi ve önlenmesi,
- Kamu kurum ve kuruluşları ile sivil toplum kuruluşlarının sağlamış oldukları temel hak ve hizmetlere erişim sağlamalarının sağlanması,
- Kırılgan ve dezavantajlı birey, grup ve toplulukların kapasitelerinin artırılması ve güçlenmelerinin sağlanması,
- Yerel ve yabancı uyruklu bireyler arasında temel hak ve hizmetler noktasında eşitliğin sağlanması; ayrımcı uygulamaların düzeltilmesi/ortadan kaldırılmasının sağlanmasını hedeflemektedir

Koruma Programı kapsamında yürütülmekte olan faaliyetleri farklı alt gruplar şeklinde inceleyecek olursa (Türkiye Kızılay Derneği, 2020: 82-84):

Temel Hak ve Hizmetlere Erişim: Zorunlu olarak ülkelerini terk edip ülkemize sığınmış durumda olan başta Geçici Koruma altında bulunan Suriyeliler olmak üzere diğer yabancı uyruklu bireyler ile yerel halkın temel hak ve hizmetlere(eğitim, sağlık, barınma, kayıt, boşanma, evlilik, hukuki destek v.b) erişimde yaşamış oldukları problemlerin giderilmesi noktasında bireysel olarak destekler sağlanmaktadır. Temel hak ve hizmetlerin herkes için eşit ve ulaşılabilir durumda olması şiddet, ihmal ve istismar gibi olumsuz durumların yaşanmasını da önlemektedir. Bu kapsamda söz konusu temel hak ve hizmetlere erişim problemi yaşayan başta engelli, yaşlı, kadın, çocuk, göçmenler olmak üzere tüm yerel ve

yabancı uyruklu bireylerin karşı karşıya kaldıkları riskler önlemek ve bireyleri desteklemek amacıyla çalışmalar yürütülmektedir. Bu çalışmalar; bilgilendirme çalışmaları, kurumlara yönlendirme ve gerekli durumlarda yararlanıcıya eşlik etme, yararlanıcıların savunuculuğunu yapmak ve hizmetlere erişimlerini sağlamak amacıyla kurumlarla birebir görüşmeler gerçekleştirmek, yabancı uyruklu bireylere tercüman desteklerinin sağlanması ve hukuki destek sağlanması gibi faaliyetlerle yararlanıcılara bireysel olarak destek olunmaktadır.

Çocuk Koruma ve Eğitime Erişim: Koruma programı kapsamında yürütülen çocuk koruma çalışmalarını inceleyecek olursak; ihmal, istismar, çocuk işçiliği, çocuk yaşta evlilik gibi koruma riskleriyle karşılaşan çocuklara odaklanılmaktadır. Belirtilen çocuk risk durumlarının tespiti, önlenmesi ve ortadan kaldırılabilmesi amacıyla ilgili kamu kurum kuruluşları ve STK'lar ile işbirliği halinde çalışmalar yürütülmektedir. Bununla birlikte UNICEF'in Şartlı Eğitim Yardımı/Çocuk Koruma Bileşeni Projesi (CCTE) kapsamında koruma programı; eğitime erişim veya devam problemi yaşayan ya da devam etmesini engelleyici risk durumları bulunan yabancı ve yerel uyruklu çocukların tespit edilmesi, aileleriyle görüşme sağlanarak risk durumlarının nedenlerinin ortadan kaldırılması ve farkındalık kazandırılmasına yönelik olarak çalışmalar yürütülmektedir.

Koruma İhtiyaçlarına Yönelik Ayni Yardım: Program kapsamında sunulan ayni yardım destekleriyle; bireyleri ve ailelerini karşılaşmış oldukları koruma risklerini azaltmayı, hizmetlere ulaşım sağlamalarını, güçlenmelerini sağlamayı ve bağımlılıklarını azaltmak amaçlanmaktadır. Toplum Merkezi faaliyetleri kapsamında başta Suriye ve diğer uyruklu yabancı bireyler ile tüm yerel vatandaşlara koruma ihtiyaçları göz önünde bulundurularak destekleyici müdahalelerde bulunmaktadır. Bu destekler genel olarak "Özel İhtiyaç Fonu" kapsamında sunulan; medikal malzeme destekleri(işitme cihazı, gözlük, tekerlekli sandalye, hasta alt bezi v.b), kira destekleri, kırtasiye ve üniforma malzemesi destekleri, ameliyat giderlerinin karşılanması, ilaç desteği, acil barınma ve ulaşım destekleri gibi hizmetleri kapsamaktadır.

Şiddetin Önlenmesi ve Şiddet ile Mücadele: Koruma Programı kapsamında yürütülmekte olan şiddetin önlenmesi ve şiddetle mücadele ile başta fiziksel şiddet olmak üzere duygusal, ekonomik, psikolojik gibi şiddetin herhangi bir türüne maruz kalmış kişilerin tespit edilmesi, gerekli destek faaliyetlerinin ve gerekli tedbir kararlarının çıkartılması, kişinin güçlenmesini sağlayıcı tüm destek unsurlarının harekete geçirmesi,

tüm hak ve hizmetlere ulaşım sağlanması amaçlanmaktadır. Bununla birlikte şiddeti önlemek ve farkındalık kazandırabilmek adına şiddete maruz kalmış kişilerin neler yapabilecekleri, ne gibi haklarının olduğu ve hangi kurumlara başvurabilecekleri konularında gerekli eğitim/seminer çalışmaları yürütülmektedir.

Koruma Programı kapsamında yürütülen tüm bu hizmetlere ek olarak; eğitim, sağlık, barınma, insan ticareti, kayıt, yasal prosedürler, kimlik problemleri ve çeşitli aile içi sorunları gibi farklı koruma hassasiyeti bulunan tüm yerel ve yabancı uyruklu bireylere yönelik olarak yönlendirme, bilgilendirme ve gerekli sosyal hizmet vaka müdahaleleri gerçekleştirilmektedir.

B. Sağlık ve Psikososyal Destek Programı

Sağlık ve Psikososyal Destek Programı kapsamında; faydalanıcıların sosyal işlevselliklerini tekrardan kazanmaları ve başta Suriye uyruklu göçmenler olmak üzere diğer yabancı uyruklu bireylerin göç sonrasında karşılaştıkları/karşılaşacakları travmatik ve psikolojik etkilere karşı baş etme kapasitelerinin artırılması amaçlanmaktadır. Bu kapsamda yerel ve yabancı uyruklu bireylere yönelik olarak bireysel görüşmeler ile grup terapileri, psiko eğitimler, halk sağlığı alanında eğitim ve seminerler, sağlık hizmetlerine erişim gibi çeşitli faaliyetler yürütülmektedir (Türkiye Kızılay Derneği, 2022). Sağlık ve Psikososyal Destek Programı aynı zamanda afet veya herhangi bir acil durum karşısında kişilerin baş etme kapasitelerini artırıcı, oluşacak risk faktörlerinin azaltılması, kişilerin müdahale ve iyileşme süreçlerine katkı sunan çeşitli faaliyetler de yürütmektedir.

Sağlık ve Psikososyal Destek Programı kapsamında yürütülmekte olan faaliyetleri farklı alt gruplar şeklinde inceleyecek olursak (Türk Kızılay,2020: 85-87):

Psikososyal İyilik Hâlinin Güçlendirilmesi: Bu program kapsamında yerel ve yabancı uyruklu bireylerin psikososyal iyilik hallerini arttırmaya yönelik olarak birçok faaliyet gerçekleştirilmektedir. Bu kapsamda; faydalanıcıların psikososyal iyilik hallerini güçlendirmek ve becerilerini arttırmaya yönelik olarak eğitim ve seminerler, karşılaştıkları zorluklar karşısında baş etme kapasitelerini artırıcı bireysel danışmanlık ve terapi hizmetleri, uzmanlar eşliğinde benzer psikolojik sorunlarla karşılaşan ve desteğe ihtiyaç duyan kişilere yönelik destekleyici grup çalışmaları yürütülen faaliyetler arasındadır. Bununla birlikte Toplum Merkezine gelerek belirtilen hizmetlerden faydalanan kişilerin çocuklarını bırakabilecekleri ve çocuklarının bu sırada fiziksel,

duygusal ve sosyal gelişimlerini destekleyici çalışmaların yürütüldüğü çocuk etkinlik alanları da bulunmaktadır.

Halk Sağlığının Desteklenmesi: Yerel ve yabancı uyruklu bireylere yönelik olarak halk sağlığı konusunda farkındalığı arttırmak, risk faktörlerini belirlemek, sağlık hizmetlerine erişimi kolaylaştırmak ve bulaş riski fazla olan hastalıkların önlenmesini sağlamak amacıyla faaliyetler yürütülmektedir. Bu kapsamda; ilk yardım eğitimleri, anne ve çocuk sağlığının artırılması, üreme sağlığı, bakım, hijyen, bulaşıcı hastalıklar gibi konularda farkındalığı arttırıcı seminer ve eğitimler düzenlenmektedir. Bununla birlikte işbirliği halinde çalışılan kurumlarda sağlık taramalarının yapılması, desteğe ihtiyaç duyan kronik rahatsızlığı bulunanlara destek olunması da yürütülen hizmetler arasındadır.

C. Sosyoekonomik Güçlendirme Programı

Toplum Merkezi bünyesinde faaliyetlerini yürüten Sosyoekonomik Güçlendirme Programı; incinebilir durumda bulunan yerel ve yabancı uyruklu bireylerin iş gücü piyasalarına erişimde yaşamış oldukları engellerin kaldırılması ve istihdamlarının arttırılmasına yönelik olarak faaliyetlerde bulunmaktadır. Buradan da hareketle çalışmamıza da konu olan özellikle Suriye uyruklu bireylerin istihdamlarının arttırılması, mesleki yeterliliklerinin güçlendirilmesi ve arttırılması ile ekonomik özgürlüklerinin elde edebilmelerinde bu programın çalışmaları oldukça önem arz etmektedir. Özetle bu amaç ve hedeflerle faaliyetlerde bulunan Sosyoekonomik Güçlendirme Programı (Türkiye Kızılay Derneği, 2021) :

- İşe erişim problemi yaşayan yararlanıcıların problemlerinin giderilerek istihdam edilebilmelerinin sağlanması,
- Yararlanıcıların mesleki ve diğer sosyal yeterliliklerini arttırarak kimseye gereksinim duymadan kendi kendilerine yeter duruma getirmek,
- İş gücü piyasalarının ihtiyaçları doğrultusunda nitelikli iş gücünün yetiştirilmesini sağlamak,
- Yabancı uyruklu bireylerin kendi ülkelerindeki mesleki yeterliliklerini mevcut iş gücü piyasalarına uyarlayarak piyasalara katkıda bulunmak,
- Girişimci yerel ve yabancı uyruklu bireylere gerekli teşviklerin sağlanmasını amaç edinmektedir.

Sosyoekonomik Güçlendirme Programı kapsamında yürütülmekte olan faaliyetleri belirli alt gruplar şeklinde inceleyecek olursak (Türkiye Kızılay Derneği, 2021):

İstihdama Yönlendirme: Bu alt program kapsamında işe erişim problemi yaşayan veya iş gereksinimi bulunan yerel ve yabancı uyruklu bireylerin, mesleki yeterliliklerine ve kişisel becerilerine uygun olarak iş gücü piyasalarına kazandırılmaları hedeflenmektedir. Bununla birlikte hem işveren hem de işe gereksinim duyan bireylerin maksimum fayda sağlayacakları şekilde faaliyetler yürütülmektedir. Bu kapsamda; piyasanın gereksinim duyduğu işgücünün istihdama kazandırılması, kişilerin mesleki yeterlilik ve becerilerinin geliştirilerek istihdam edilebilmelerinin kolaylaştırılması, yabancı uyruklu bireylerin dil ve işe uyum sorunlarının giderilmesi, yabancı uyruklu bireylerin çalışma izni gibi yasal yükümlülüklerin yerine getirilmesi, harç bedellerinin ödenmesi gibi birçok hizmet bu alt program kapsamında yürütülmektedir. Bunlara ek olarak yabancı uyruklu bireylere yönelik olarak açılan Türkçe dil kursları, mesleki kurslar; işverenlere ve çalışanlara yönelik olarak çalışma izni prosedürleri hakkında danışmanlık hizmetleri, işverenlerle antlaşmalar yapılması v.b konularda da kişilere destek olunmaktadır. Bu sayede kişilerin iş gücü piyasalarının ihtiyaçları da gözetilerek istihdam edilebilmeleri, hiçbir sosyal yardıma gereksinim duymadan kendi kendilerine yeter duruma gelmeleri, kayıtlı olarak çalışabilmeleri sağlanarak sürdürülebilir bir şekilde istihdam edilebilmeleri sağlanmaktadır.

Girişimciliğin Desteklenmesi: Faydalanıcıların yeni işler kurabilmelerinde veya var olan işlerinin geliştirilmesi/büyütülmesi konularında kişilere destek sağlanmaktadır. Bu kapsamda hane içi ve tarımsal üretim alanlarında kişilere gerekli ekipman, eğitim vb. desteklerin sağlanması; girişimcilik konusunda farklı fikirleri bulunan kişilere gerekli uygun ortamları yaratılması, ileri girişimcilik konusunda ilgili kurum ve kuruluşlarla işbirliği ve protokoller imzalanarak kişilerin yönlendirilmesi/desteklenmesi gibi birçok çalışma alanıyla danışanlara girişimcilik noktasında gerekli destekler sağlanmaktadır.

D. Sosyal Uyum Programı

Sosyal Uyum Programı; ülkelerini zorunlu sebeplerle(savaş, iç karışıklık, çatışma, terör v.b) terk etmek durumunda kalmış olan yabancı uyruklu bireyler ile yerel halkın bir arada yaşama kültürlerinin gelişmesini, sosyal uyumlarının arttırılmasını ve güçlenmesini amaçlamaktadır. Bu kapsamda bireylerin sosyal uyumlarının arttırılmasına yönelik olarak

bireyler çeşitli faaliyetlerle karar alma süreçlerine de dâhil edilerek desteklenmeleri sağlanmaktadır. Sosyal Uyum Programı kapsamında, yerel ve yabancı uyruklu bireylerin katılım sağladığı “danışma kurulları” ile hizmetler ve sorunlar hakkında geri bildirim mekanizması, katılım ve hesap verilebilirlik süreçleri de gerçekleştirilmektedir.

Toplum Merkezleri bünyesinde faaliyetlerini yürütmekte olan Sosyal Uyum Programı, esasında toplumsal dayanıklılığı arttırmak, yerel ve yabancı uyruklu bireylerin bir arada yaşama kültürlerinin gelişmesine katkı sunmak ve barış içerisinde yaşamalarını sağlamayı amaçlamaktadır. Ancak bununla birlikte hedef kitle ile birlikte gönüllülerin de dahil olduğu faaliyetler, organizasyonlar düzenlenmektedir. Bunun yanında kamu ve STK’lar ile işbirlikleri geliştirilerek bu faaliyetlerin daha geniş kitlelere ulaşmasını da sağlamayı amaç edinmektedir. Bu sayede toplumsal dayanıklılık ve bir arada yaşama kültürü hedef kitle arasında daha da gelişim göstereceği düşünülmektedir.

Sosyal Uyum Programı kapsamında yürütülmekte olan faaliyetleri farklı alt gruplar şeklinde inceleyecek olursak (Türk Kızılay,2020: 90-94):

Bir Arada Yaşama Kültürünün Geliştirilmesi: Yerel, yabancı ve diğer farklı grupların bu program kapsamında düzenlenen; çok çeşitli projeler, eğitimler, sosyal uyum kursları, çeşitli atölye çalışmaları, sosyal ve kültürel faaliyetler, sportif etkinlikler v.b çalışmalarla bu grupların karşılıklı anlayış ve empati geliştirmeleri sağlanarak barışçıl bir ortam içinde yaşamalarını sağlamayı amaç edinmektedir. Bu kapsamda gerçekleştirilen faaliyetlerle özellikle Suriyeli ve Türk vatandaşların bir arada yaşama kültürlerinin gelişmesine önemli katkılar sağlanmıştır.

Gönüllülük: Türk Kızılay’ının yapı taşlarının en önemlilerinden biri olan gönüllülük, kuşkusuz TTGP bünyesinde bulunan Toplum Merkezleri içinde büyük önem arz etmektedir. Gönüllülük faaliyetleri ile Toplum Merkezi Gönüllüleri olan kişiler (yerel/yabancı); Toplum Merkezlerinin iş ve işleyişinde yürütülmekte olan birçok çalışmaya önemli katkılar sunmaktadırlar. Sunulan katkılar ile Toplum Merkezi faaliyetleri çok geniş çevrelere de kolayca ulaşmaya başlamaktadır. Gönüllüler; atölye çalışmaları, sosyal ve kültürel etkinlikler, eğitim çalışmaları vb. alanlarda katkı sunmaktadırlar.

Kamu ve Sivil Toplumun Güçlendirilmesi: Toplum Merkezi çalışmaları kapsamında faaliyet gösterilen illerde bulunan kamu kurum kuruluşları ile yerel/yabancı STK’lar ile

iş birliğı halinde faaliyetler yürütölmektedir. Bu kapsamda daha etkin hizmetlerin geliştirilmesi ve sunulması, daha geniş kitlelere ulaşım sağlanabilmesi adına illerde bulunan kamu kurumları ile STK'ların kapasitelerinin arttırılması ve güçlendirilmelerine yönelik olarak çalışmalar yürütölmektedir. STK ve kamu kurumlarının kapasitelerini geliştirmeye yönelik olarak Toplum Merkezleri bünyesinde ilgili kurumlara eğitim destekleri, finansal destekler, donanımsal destekler, ilgili alanlarda iş birlikleri vb. faaliyetler yürütölmektedir.

Topluluk Katılımı ve Hesap Verebilirlik: Program kapsamında; gerçekleştirilen çalışmalara toplulukların da katılımları sağlanarak insanların dilek, şikâyet ve önerilerin dinlenmesi, başta Suriye uyruklu bireyler ile diğeryabancı uyruklu bireylere yönelik olarak oluşan ön yargıların yıkılması, bu kişiler hakkında doğru bilinen yanlışların tespit edilmesi ve farkındalık oluşturulması gibi faaliyetler yürütölmektedir.

İKİNCİ BÖLÜM: ARAŞTIRMANIN METODOLOJİSİ

2.1. Araştırma Modeli

“Geçici Koruma Altındaki Suriyelilerin Aile İçi Sorunlarının Çözümünde Türk Kızılay Toplum Merkezlerinin Rolü: Kocaeli Örneği” başlığıyla hazırlanan bu çalışma, Kocaeli ilinde ikamet eden Suriyeli ailelerin karşılaşmış oldukları aile içi sorunlarının tespit edilerek ortaya koyulması; bu sorunların çözümü noktasında Türk Kızılay Kocaeli Toplum Merkezinin rolünün belirlenmesi amacıyla ele alınmıştır. Buradan hareketle bu araştırma kapsamında, araştırmanın amacına yönelik olarak zengin bulgulara ve sonuçlara ulaşabilmek adına “nitel destekli nicel araştırma” yöntemi kullanılmıştır.

Hem nitel(gözlem ve doküman/ikincil veri analizi) hem de nicel araştırma yöntemlerinin bir arada kullanıldığı bu araştırmanın nitel kısmında; araştırmacının Türk Kızılay Kocaeli Toplum Merkezinin yaklaşık olarak 3.5 yıllık personeli olması ve Toplum Merkezleri projesinin tüm alanlarına hakim olması sebebiyle hem gözleme dayalı hem de doküman/metin analizleri ile tarafsız bir şekilde Türk Kızılay Kocaeli Toplum Merkezinin aile içi sorunları çözümündeki rolünün belirlenmesi amaçlanmıştır. Araştırmanın nicel kısmında ise; karşılaşılan aile içi sorunların tespit edilebilmesi amacıyla Kocaeli ilinde ikamet eden ve Türk Kızılay Kocaeli Toplum Merkezi faydalanıcısı olan 200 aile ile Mart 2022’de yüz yüze görüşmeye dayalı anket(survey) çalışması uygulanmıştır.

Araştırma kapsamında ilgili literatür çalışması yapıldıktan sonra sorun alanı tespit edilmiş ve sorun alanını ortaya çıkarabilmek adına araştırma soruları oluşturulmuştur. Bu doğrultuda Toplum Merkezinin faaliyetleri dokümanlar ve gözleme dayalı izlenimlerle araştırmanın nitel destekli kısmı gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın nicel kısmı için hazırlanan anket soruları ise araştırmanın amacına ve sorun alanına yönelik olarak hazırlanmıştır. Oluşturulan anket soruları toplamda 26 soru ve alt sorulardan oluşmaktadır. Bu sorular ile katılımcıların demografik bilgileri, eşler arası ilişkileri, en çok karşılaşılan aile içi sorunları, eşlerin birbirlerine karşı tutum ve davranışları, evliliğe karşı bakış açıları tespit edilmeye çalışılmıştır. Ayrıca katılımcıların sorunlarının çözümü noktasında Türk Kızılay Kocaeli Toplum Merkezinin rolünü belirlemeye yönelik 4 adet soru eklenmiştir. Araştırma kapsamında elde edilen veriler SPSS (Statistical Package for the Social Sciences) 22.0 istatistik programı ile analiz edilerek yorumlanmıştır.

2.2. Araştırma Soruları

Araştırmanın temel sorusu “Kocaeli ilinde ikamet eden Geçici Koruma Statüsüne sahip Suriyelilerin aile içinde yaşamış oldukları sorunların neler olduğu ve bu sorunların çözümü noktasında Türk Kızılay Kocaeli Toplum Merkezinin Rolünün ne olduğu” şeklindedir.

Araştırmayı yönlendirecek alt sorular aşağıda verilmiştir.

- a) Araştırma grubunu oluşturan ve Kocaeli’nde yaşamlarını sürdüren Geçici Koruma Statüsüne sahip Suriyeli ailelerin demografik özellikleri nasıldır?
- b) Kocaeli’nde yaşamlarını sürdüren Geçici Koruma Statüsü altındaki Suriyelilerin karşılaşmış oldukları aile içi sorunlar nelerdir?
- c) Araştırma grubunu oluşturan Suriyeli ailelerin Türk Kızılay Kocaeli Toplum Merkezi hizmetlerine yönelik görüşleri nasıldır? Sorunlarının çözümü noktasında Türk Kızılay Kocaeli Toplum Merkezinin rolü nasıl olmuştur?
- d) Kocaeli’nde yaşamlarını sürdüren Geçici Koruma Statüsüne sahip Suriyeliler evlilikte birbirlerine nasıl davranmaktadırlar?
- e) Kocaeli’nde yaşayan Geçici Koruma Statüsü altında yaşayan Suriyeliler evlilik olgusuna ilişkin görüşleri nelerdir?
- f) Kocaeli’nde yaşamlarını sürdüren Geçici Koruma Statüsü altında yaşayan Suriyeli araştırma grubu için evlilikle ilgili öykü özellikleri nasıldır?
- g) Araştırma grubunun karşılaşmış olduğu aile içi sorunlarla farklı demografik değişkenler(cinsiyet, evlilik yaşı, evlilik türü vb.) arasında anlamlı düzeyde bir farklılaşma var mıdır?
- h) Türk Kızılay Toplum Merkezlerinin Suriyelilere yönelik hizmetleri nelerdir? Sorunlarının çözümüne katkı sağlamakta mıdır?

2.3. Evren ve Örneklem

Bu araştırmanın evrenini; Kocaeli’nde yaşayan, Geçici Koruma Statüsüne sahip ve Türk Kızılay Kocaeli Toplum Merkezi faydalanicısı olan yaklaşık 2000 Suriyeli aileden oluşmaktadır. Ayrıca Kızılay bünyesinde bulunan Türkiye’deki 20 Toplum Merkezi de bu evren içerisinde yer almaktadır. Bu evren içerisinde rassal yöntemle seçilen 200 Suriyeli aile ile 20 Türk Kızılay Toplum Merkezi arasından seçilen Kocaeli Toplum

Merkezi bu araştırmanın örneklemini oluşturmaktadır. Araştırma kapsamında yapılan görüşmeler, örneklem içerisinde bulunan 200 ailenin ebeveynleri(anne veya baba) ile gerçekleştirilmiştir. Görüşmelere gönüllü olarak katılım sağlayan Suriyeli ebeveynlerin evli ve birlikte yaşama şartı aranmaksızın boşanmış, dul, resmi olarak evli ama ayrı yaşayan kişiler de katılım sağlamışlardır. Katılım sağlayan bireylerin %57'si(114 kişi) kadın, %43'ü (86 kişi) ise erkek ebeveynlerden oluşmaktadır.

2.4. Veri Toplama Araçları

Bu çalışmada hem nicel hem de nitel araştırma yöntemlerinin birlikte kullanıldığı “nitel destekli nicel araştırma modeli” uygulanmıştır. Bu kapsamda çalışmaya gönüllü olarak katılım sağlayan bireylerin demografik özelliklerini, aile içi sorunlarını, eşlerin birbirlerine karşı tutum ve davranışlarını, yaşamış oldukları sorunların çözümü noktasında toplum merkezlerinin rolünün nasıl olduğunu tespit edebilmek adına “Anket Formu” uygulanmıştır. Araştırmanın nitel kısmını oluşturan Toplum Merkezleri hakkında ilgili dokümanlar ve araştırmacının 3.5 yıllık Toplum Merkezi deneyimi ile hizmetlerin tarafsız şekilde gözlemlenerek yorumlanması sağlanmıştır. Bu kapsamda daha önce Toplum Merkezleri hakkında hazırlanan tezler, makaleler, Türk Kızılay'ının kendi dokümanları ve yıllara göre istatistik verileriyle birlikte fonlayıcılara sunmuş olduğu raporlar incelenmiştir. Araştırmacının 3.5 yılı aşkın bir saha deneyiminin olmasıyla birlikte toplum merkezi faaliyetleri araştırmacının gözlem ve deneyimleriyle aktarılmıştır.

Doç. Dr. Hasan Hüseyin TAYLAN tarafından hazırlanan ve daha önce benzer çalışmalarda uygulanmış olan “Anket Formu” toplamda 26 adet sorudan oluşmaktadır. Araştırmaya katılım sağlayan bireylerin demografik özelliklerini ölçebilmek adına 1,8,19-22 aralığındaki sorular yöneltilmiştir. Katılımcıların evlilik ve hane içi bilgilerini tespit edebilmek amacıyla 2-7 aralığındaki sorular; aile içinde ve eşler arasında otoritenin, sevgi ve saygı durumunun, eşler arasındaki ilişki durumlarını tespit edebilmek amacıyla 9-14 aralığındaki sorular katılımcılara yöneltilmiştir. Eşlerin evliliğe karşı bakış açılarını ve aile içindeki sorumluluklara ilişkin olarak 15'inci soru hazırlanmış olup sekiz alt sorudan oluşturulmuştur. Bu sorular 5'li likert şeklinde sırasıyla “kesinlikle katılıyorum, katılıyorum, ne katılıyorum ne katılmıyorum, katılmıyorum, kesinlikle katılmıyorum” şeklinde oluşturulmuştur. Aile içinde yaşanan aldatılma, fiziksel şiddet, psikolojik şiddet,

tartışma ve ekonomik yoksunluk durumlarını ölçebilmek adına 16'ncı soru beş alt soru şeklinde hazırlanmış olup sırasıyla “hiçbir zaman, ara sıra, çok sık” yanıt seçenekleriyle oluşturulmuştur. Aynı yanıt seçenekleriyle 17'inci soru on sekiz alt soru başlığıyla oluşturularak katılımcıların hane içinde birbirlerine karşı tutum ve davranışları ile aile içinde yaşanan diğer tüm sorunlar tespit edilmeye çalışılmıştır. Katılımcıların Kocaeli TM ile ilgili memnuniyet düzeylerini belirlemek amacıyla 23-26 aralığındaki sorular yöneltilmiştir. Son olarak 18'inci soru beş alt sorudan oluşarak katılımcıların medya ürünlerini ne sıklıkla takip ettiklerini ölçebilmek amacıyla katılımcılara yöneltilmiştir.

2.5. Verilerin Analizi ve Çözümlemesi

Geçici Koruma Statüsü altında bulunan ve Türk Kızılay Kocaeli Toplum Merkezi faydalanıcısı olan Suriyelilerin aile içi sorunlarını tespit etmek; bu aile içi sorunların çözümü noktasında Kocaeli Toplum Merkezinin rolünü ölçebilmek adına katılımcılara uygulanan anket formu ile birlikte araştırmacının gözlem, deneyim ve ilgili doküman verileri bilgisayar ortamına aktararak analizleri yapılmıştır. Araştırma kapsamında uygulanan anket verileri yüz yüze görüşmeye dayalı anket(survey) yöntemi kullanılarak ortaya çıkarılan bulgular tablolar haline getirilmiştir.

Uygulanan anketler ile elde edilen bulgular bilgisayara ortamına aktararak SPSS (Statistical Package for the Social Sciences) 22.0 istatistik programı ile analiz edilerek yorumlanmıştır. SPSS 22.0 programı ile frekans tabloları, çapraz tablolar ve sorulara ilişkin olarak verilen yanıtlar ki-kare testleri belirlenen anlamlılık düzeyleri ile analiz edilerek yorumlamalar yapılmıştır. Sorularda yer alan Toplum Merkezleri soruları haricinde araştırmacının kurum hizmetlerine ilişkin olarak yaptığı gözlem ve deneyimleri, incelenen doküman ve bilimsel araştırmaları araştırmanın hem Toplum Merkezlerinin anlatılan kısımlarında hem de oluşturulan tablo ve bulgulara destek niteliğinde yorumlamalar şeklinde eklenmiştir. Ayrıca sonuç ve öneriler kısmında da bu gözlem ve önerilere yer verilmiştir.

2.6. Araştırmanın Kapsamı ve Sınırlılıklar

Bu araştırma, Kocaeli ilinde ikamet eden ve Türk Kızılay Kocaeli Toplum Merkezi faydalanıcısı olan Geçici Koruma statüsüne sahip Suriyeli ailelerin gönüllülük esasına

göre araştırmaya katılan kişiler ve Türk Kızılay bünyesinde bulunan 20 Toplum Merkezi arasından Türk Kızılay Kocaeli Toplum Merkezi ile sınırlandırılmıştır.

Araştırmaya konu olan Türk Kızılay Kocaeli Toplum Merkezinin faaliyetlerinin gözlemlenmesi, araştırmacının 3.5 yıllık kurum personeli olması sebebiyle zorluk yaşanmazken araştırmaya katılım sağlayan Suriyeli bireylerin dil engellerinin olması ve görüşmelerin Arapça tercüman eşliğinde gerçekleştirilmesi veri toplama sırasında birtakım problemlerle karşılaşılmasına neden olmuştur. Ayrıca katılımcıların Kocaeli'nin farklı mevki ve ilçelerinde bulunmaları araştırma anketlerinin uygulanma sürecini zorlaştırmıştır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM: BULGULAR VE YORUM

3.1. Betimleyici Verilerin ve Gözlem Verilerinin Analizi

Bu bölümde betimleyici verilere yer verilmiştir. Katılımcıların demografik özelliklerine yönelik yüzde ve frekans değerleri ile araştırmada kullanılan ölçeklerin için en küçük-en büyük değerler, çarpıklık-basıklık değerleri ile ortalama ve standart sapma değerleri verilmiştir. Ayrıca araştırmacının gözlemleri de edinilen bulgulara yorumlamalar şeklinde eklenmiştir.

3.1.1. Katılımcıların Demografik Özellikleri

Araştırma kapsamında çalışılan kitlenin mevcut demografik özelliklerinin bilinmesi Suriyeli ailelerin yaşamış oldukları aile içi sorun alanlarının ve aile içi ilişkilerin daha doğru yorumlanabilmesi açısından önem arz etmektedir.

Tablo 1: Kocaeli’nde Yaşamlarını Sürdüren Geçici Koruma Altındaki Suriyelilerin Demografik Özellikleri

Değişken	Gruplar	n	%
Cinsiyet	Kadın	114	57,0
	Erkek	86	43,0
Medeni Durum	Evli - Birlikte Yaşıyor	106	53,0
	Evli - Ayrı Yaşıyor	35	17,5
	Boşanmış	31	15,5
	Eşi Vefat Eden	20	10,0
	Diğer	8	4,0
Yaş	18-24 Yaş	24	12,0
	25-34 Yaş	114	57,0
	35-44 Yaş	55	27,5
	45 Yaş Ve Üstü	7	3,5
Eğitim Durumu	Okur-Yazar	8	4,0
	İlkokul	68	34,0
	Ortaokul	73	36,5
	Lise	41	20,5
	Üniversite	10	5,0
Aylık Gelir	0-1000 TL	24	12,0
	1001-2000 TL	70	35,0
	2001-3000 TL	35	17,5
	3001-4250 TL	54	27,0

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Geçici Koruma Statüsüne sahip, Kocaeli’nde ikamet eden ve araştırmaya gönüllü olarak katılım sağlayan Suriyeli ebeveynlerin %57,0’si kadın ve %43,0’ü erkek katılımcılardan oluşmaktadır. Katılımcıların %53,0’ü evli ve birlikte yaşamakta, %17,5’i evli ancak ayrı yaşamakta, %15,5’i boşanmış, %10,0’unun eşi vefat etmiş ve %8,0’inin ise diğer bir medeni duruma sahip olduğu görülmüştür. Katılımcıların %12,0’sinin 18-24 yaş aralığında, %57,0’sinin 25-34 yaş aralığında, %27,5’inin 35-44 yaş arasında ve %3,5’inin ise 45 yaş ve üstü olduğu görülmüştür. Katılımcıların %4,0’ü okuryazar, %34,0’ü ilkokul mezunu, %36,5’i ortaokul mezunu, %20,5’i lise mezunu ve %5,0’i üniversite mezunudur.

Katılımcıların gelir durumları incelendiğinde %12,0'si 0-1000TL, %35,0'i 1001-2000 TL, %17,5'i 2000-3000 ve %27,0 katılımcı 3001-4250 TL arası gelire sahiptir. Katılımcıların genel itibarıyla asgari standartlarda ekonomik gelire sahip oldukları, lise ve dengi eğitim düzeyine sahip oldukları, kadın-erkek katılımcı sayısının dengeli olmasıyla birlikte medeni durumlarında çeşitli değişkenliklerin olduğu tespit edilmiştir.

3.1.2. Katılımcıların Aile Özellikleri

Araştırma kapsamında çalışılan kitlenin mevcut aile içi sorunlarının ve ilişkilerinin doğru yorumlanabilmesi noktasında demografik özellikler kadar önemli olan bir diğer değişken çalışılan kitlenin aile özellikleridir. Bu noktada eşlerin özellikle evlilik öykülerinin nasıl olduğu, aile türlerinin, aileye verilen önemin, eşler arası ilişkinin, sorunların kim tarafından çözüldüğü gibi pek çok değişkenin bilinmesi önem arz etmektedir.

Tablo 2: Kocaeli’nde Yaşamlarını Sürdüren Geçici Koruma Altındaki Suriyelilerin Evlilikle İlgili Öykü Özellikleri

Değişken	Gruplar	n	%
İlk Evlilik Yaşı	15 Yaş ve Altı	17	8,5
	16-17 Yaş	50	25,0
	18-34 Yaş	131	65,5
	35 Yaş ve Üzeri	2	1,0
Evlilik Türü	Eşimle Anlaşarak	64	32,0
	Görücü Usulüyle	114	57,0
	Kaçırarak, Kaçarak	17	8,5
	İnternet/Sosyal Medya	5	2,5
Eş İle Yakınlık Düzeyi	Akraba Değil	118	59,0
	Yakın Akraba	38	19,0
	Uzak Akraba	44	22,0
Evlilik Süresi	1-5 yıl	48	24,0
	6-10 yıl	64	32,0
	11-15 yıl	44	22,0
	16-20 yıl	29	14,5
	21 yıl ve üzeri	15	7,5

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Katılımcıların ilk evlilik yaşları incelendiği zaman katılımcıların %8,5'i 15 yaş ve altı, %25,0'i 16-17 yaş arasında %65,5'i 18-34 yaş arasında ve %1,0'i 35 yaş ve üzerinde ilk evliliğini yapmıştır. Katılımcıların evlenme türleri incelendiği zaman katılımcıların %32,0'ı eşiyile anlaşılarak, %57,0'si görücü usulüyle, % 8,5'i kaçırarak ya da kaçarak ve %2,5 katılımcı sosyal medya yolu ile evlenmiştir. Katılımcıların yakınlık düzeylerine bakıldığı zaman katılımcıların %59,0'u akraba değil, %19,0 katılımcı yakın akraba ve %22,0 katılımcı uzak akrabadır. Katılımcıların %24,0'ı 1-5 yıl, %32,0 katılımcı 6-10 yıl, %22,0 katılımcı 11-15 yıl, %14,5 katılımcı 16-20 yıl ve %7,5 katılımcı 21 yıl ve üzeri sürede evliliğe sahip oldukları görülmüştür.

Tablo 3: Kocaeli'nde Yaşamlarını Sürdüren Geçici Koruma Altındaki Suriyeli Katılımcıların Eşler Arası İlişki Durumları

Değişken	Gruplar	n	%
Hanginiz Diğerini Daha Çok Seviyor	Erkek	26	13,0
	Kadın	54	27,0
	Birlikte	80	40,0
	Hiçbirimiz	40	20,0
Eşinizi Memnun Etmek İçin Uzlaşıyor Mısınız	Evet	139	69,5
	Hayır	61	30,5
Eşinizle İlişkiniz Nasıldır	İyi Geçiniriz	59	29,5
	Ara Sıra Tartışırız	67	33,5
	Sık Sık Kavga Ederiz	54	27,0
	Her Zaman Kavgalıyız	20	10,0

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Katılımcıların hanginiz diğerini daha çok seviyor sorusuna %13,0'ı erkek, %27,0 katılımcı kadın, %40,0 katılımcı birlikte ve %20,0 katılımcı hiçbir tarafın çok sevdiğini söylemiştir. Katılımcıların %69,5'i eşini memnun etmek için uzlaşmakta, %30,5'i uzlaşmamaktadır. Katılımcıların %29,5'i iyi geçinmekte, %33,5 katılımcı ara sıra tartışmakta, %27,0 katılımcı sık sık kavga etmekte ve %10,0 katılımcı her zaman kavga etmektedir.

Tablo 4: Kocaeli’nde Yaşamlarını Sürdüren Geçici Koruma Altındaki Suriyelilerin Genel Aile Özellikleri

Değişken	Gruplar	n	%
Aile Türü	Geniş Aile	56	28,0
	Çekirdek Aile	115	57,5
	Parçalanmış Aile	29	14,5
Hanede Yaşayan Kişi Sayısı	1-3 kişi	33	16,5
	4-6 kişi	121	60,5
	7-10 kişi	43	21,5
	11-14 kişi	3	1,5
Çocuk Bulunma Durumu	Hayır	17	8,5
	Evet	183	91,5
Çocuk Sayısı	1-2 Çocuk	47	23,5
	3-5 Çocuk	124	62,0
	6 ve Üzeri Çocuk	12	6,0
Ailede En Çok Kimin Sözü Geçer	Erkek	91	45,5
	Kadın	21	10,5
	Eşler Birlikte	60	30,0
	Aile Büyükleri	13	6,5
	Tüm Aile Hep Birlikte	15	7,5
Aileye Atfedilen Önem	Çok Önemli	181	90,5
	Biraz Önemli	14	7,0
	Fikrim Yok	3	1,5
	Hiç Önemi Yok	2	1,0
Aile İçi Sorunla Kim Tarafından Çözülür	Erkek	33	16,5
	Kadın	44	22,0
	Bazen Erkek Bazen Kadın	69	34,5
	Birlikte	54	27,0

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Katılımcıların %28,0’ı geniş aile, %57,5’i çekirdek aile ve %14,5’i parçalanmış aile türüne sahiptir. Katılımcıların %16,5’i hanesinde 1-3 kişi, %60,5’inin 4-6 arasında, %21,5’inin 7-10 arasında ve %1,5’inin ise 11-14 kişi hanesinde bulunmaktadır.

Katılımcıların %8,5'inin çocuğu bulunmamakta, %91,5 katılımcının ise çocuğu bulunmaktadır. Katılımcıların %23,5'inin 1-2 çocuğu bulunmakta, %62,0 katılımcının 3-5 çocuğu bulunmakta ve %6,0 katılımcının 6 ve daha fazla sayıda çocuğu bulunmaktadır. Aile içerisinde kimin sözü daha çok geçer sorusuna katılımcıların %45,5'i erkek, %10,5 katılımcı kadın, %30,0 katılımcı eşlerin birlikte, %6,5 katılımcı aile büyüklerinin ve %7,5 katılımcı tüm ailenin hep birlikte sözünün geçtiği söylemiştir. Aileye atfedilen önem açısından katılımcıların; %90,5'inin ailenin çok önemli olduğunu belirtirken, %7,0'ı biraz önemli, %1,5 katılımcı fikrim yok ve %1,0 katılımcı hiç önemi yok yanıtını vermiştir. Aile içindeki sorunların kim tarafından çözüldüğü sorusuna katılımcıların %16,5'i sorunların erkek tarafından, %22,0'ı kadın tarafından, %34,5'i bazen erkek ve bazen kadın ve %27,0'ı birlikte çözüldüğünü söylemiştir.

3.1.3. Katılımcıların Karşılaşmış Oldukları Aile İçi Sorunlar ve İlişkiler

Çalışmanın bu kısmında; araştırmaya gönüllü olarak katılım sağlayan, Kocaeli'nde ikamet eden Geçici Koruma altındaki Suriyeli katılımcıların aile içinde karşılaşmış oldukları sorun alanlarına detaylı olarak değinilecektir. Aile içinde en çok karşılaşılan sorun alanlarının tespit edilmesinde; aile üyelerinin birbirlerine karşı tutum ve davranışlarının belirlenmesi noktasında çalışmanın bu kısmı önem arz etmektedir.

Tablo 5: Kocaeli'nde Yaşamlarını Sürdüren Geçici Koruma Altındaki Suriyelilerin Karşılaşmış Oldukları Aile İçi Sorunlar

Evlilik Sorunları	Hiçbir zaman	Ara sıra	Çok sık
Aldatılma/evliliğe ihanet	139(%69,5)	37(%18,5)	24(%12,0)
Fiziksel şiddet/dayak	126(%63,0)	52(%26,0)	22(%11,0)
Sözel-psikolojik şiddet /Hakaret	90(%45,0)	69(%34,5)	41(%20,5)
Geçimsizlik-tartışma	71(%35,5)	80(%40,0)	49(%24,5)
Ekonomik yoksunluk/yoksun bırakılma	65(%32,5)	88(%44,0)	47(%23,5)

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Kocaeli ilinde “Geçici Koruma” statüsü altında yaşayan Suriyeli ailelerin aile içinde yaşamış oldukları sorunlar incelendiğinde katılımcılar, aldatılma ve evliliğe ihanet sorununu katılımcıların %69,5'i hiçbir zaman, %18,5'i ara sıra ve %12,0'si çok sık şeklinde yaşadığını belirtmiştir. Fiziksel şiddet/dayak sorununu katılımcıların %63,0'ü hiçbir zaman, %26,0 ara sıra ve %11,0'i ise çok sık şekilde karşılaştığını belirtmiştir.

Sözel-psikolojik şiddet /Hakaret sorununu katılımcıların %45,0'i hiçbir zaman, %34,5'i ara sıra ve %20,5'i çok sık şekilde yaşadığını belirtmiştir. Geçimsizlik-tartışma sorununu katılımcıların %35,5'i hiçbir zaman, %40,0'ı ara sıra ve %24,5'i çok sık şekilde yaşadığını belirtmiştir. Ekonomik yoksunluk/yoksun bırakılma sorununu ise katılımcıların %32,5'i hiçbir zaman, %44,0'ı ara sıra ve %23,5 çok sık şekilde karşılaştığını belirtmiştir. Bu verilerden hareketle, katılımcıların ara sıra ve çok sık cevabını vererek karşılaşmış oldukları en çok üç aile içi sorun sırasıyla: ekonomik yoksunluk/yoksun bırakılma (%67,5), geçimsizlik-tartışma (%64,5) ve sözel-psikolojik şiddet/hakaret (%55) sorunlarıdır. Katılımcı ailelerin kamp yaşantıları sonrasında şehir hayatında yaşamaya başlamalarıyla birlikte karşılaşmış oldukları sorun alanlarının başında istihdam ve düşük ücretli işlerde çalıştırılma sorunudur. Bu sebeple katılımcılar tarafından en çok karşılaşılan aile içi sorunun ekonomik kaynaklı sorunlardan oluştuğu sonucunu doğurmuştur. Bununla birlikte aldatılma ve fiziksel şiddet durumunun diğer sorun alanlarına göre düşük çıktığı ancak bu oranların Türkiye ortalamasının üzerinde olduğu görülmüştür.

Tablo 6: Kocaeli’nde Yaşamlarını Sürdüren Geçici Koruma Altındaki Suriyelilerin Evlilikte Birbirlerine Yönelik Davranışları

Evlilikte Çiftlerin Birbirlerine Davranış Şekli	Hiç	Ara sıra	Çok sık
Tartışılır, kavga edilir.	38(%19,0)	124(%62,0)	38(%19,0)
Aile üyeleri birbirini genelde tenkit eder (eleştirir)	68(%34,0)	108(%54,0)	24(%12,0)
Hakaret edilir, tehdit edilir, küfredilir.	104(%52,0)	68(%34,0)	28(%14,0)
Alaya alınır, küçük düşürülür.	123(%61,5)	55(%24,5)	22(%11,0)
Tokat, yumruk tekmelemek vs. fiziksel şiddet yaşanır.	141(%70,5)	41(%20,5)	18(%9,0)
Ekonomik olarak yoksun bırakılır.	59(%29,5)	95(%47,5)	46(%23,0)
Ayrılma veya boşanmayı düşünülür.	133(%66,5)	38(%19,0)	29(%14,5)
Eşler sadakatsizliğe, aldatılmaya maruz kalır.	137(%68,5)	45(%22,5)	18(%12,0)
Eşler birbirini “kısıtlayacak ölçüde” kıskanır.	78(%39,0)	94(%47,0)	28(%14,0)
Aile üyeleri birbirine karşı ilgisiz ve duyarsızdır.	95(%47,5)	73(%36,5)	28(%14,0)
Aile içi iletişim genelde kopuktur.	84(%42,0)	84(%42,0)	32(%16,0)
Aile içinde etkinlikler ayrı yapılır.	108(%54,0)	63(%31,5)	29(%14,5)
Eşler birbirinden ayrı yatar.	132(%66,0)	47(%23,5)	21(%10,5)
Gelir (ekonomik durum) ile ilgili tartışılır.	28(%14,0)	106(%53,0)	66(%33,0)
Dini/siyasi konularda tartışılır. ⁴⁷	114(%57,0)	71(%35,5)	15(%7,5)
Akraba/arkadaş çevresiyle ilgili tartışılır.	47(%23,5)	125(%62,5)	28(%1,0)
Ev içi sorumlulukla ilgili tartışılır.	50(%25,0)	108(%54,0)	42(%21,0)
Zararlı alışkanlıklar (alkol, sigara) nedeniyle tartışılır.	122(%61,0)	58(%29,0)	20(%10,0)

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Tablo 6’da araştırmaya katılım sağlayan ve Kocaeli’nde yaşamlarını sürdüren geçici koruma altındaki Suriyelilerin evlilik yaşantılarında birbirlerine yönelik davranışlarına ilişkin ifadelerine yer verilmiştir. Bu kapsamda; ‘Tartışılır, kavga edilir’ ifadesine katılımcıların %19,0’u hiç, %62,0’si ara sıra ve %19,0’u çok sık yanıtını vermişlerdir. ‘Aile üyeleri birbirini genelde tenkit eder (eleştirir)’ ifadesine katılımcıların %34,0’ü hiç, %54,0’ı ara sıra ve %12,0’si çok sık cevabını vermişlerdir. ‘Hakaret edilir, tehdit edilir, küfredilir’ ifadesine katılımcıların %52,0’si hiç, %34,0’ü ara sıra ve %14,0’ü çok sık cevabını vermişlerdir. Bu ifadeyi sözel-psikolojik kapsamında değerlendirecek olursak katılımcıların sözel-psikolojik şiddete uğrama durumları %48(ara sıra ve çok sık) olarak ölçülmüştür. Bu oran katılımcıların yarısına yakını ifade etmektedir. Yine aynı kategori

içerisinde değerlendirebileceğimiz ‘Alaya alınır, küçük düşürülür’ ifadesine katılımcıların %61,5’i hiç, %24,5’i ara sıra ve %11,0’i hiç cevabını vermişlerdir.

‘Tokat, yumruk tekmelemek vs. fiziksel şiddet yaşanır’ ifadesine katılımcıların %70,5’i hiç, %20,5’i ara sıra ve %9,0’u çok sık karşılışırız yanıtını vermişlerdir. ‘Ekonomik olarak yoksun bırakılır’ ifadesine katılımcıların %29,5’i hiç, %47,5’i ara sıra ve %23,0’ü çok sık cevabını vermişlerdir. Bu ifadeyi ise ekonomik şiddet kategorisinde değerlendirebiliriz.

‘Ayrılma veya boşanmayı düşünülür’ ifadesine katılımcıların %66,5’i hiç, %19,0’u ara sıra ve %14,5’i çok sık yanıtını vermişlerdir. ‘Eşler sadakatsizliğe, aldatılmaya maruz kalır’ ifadesine katılımcıların %68,5’i hiç, %22,5’i ara sıra ve %12,0’si çok sık cevabını vermişlerdir. ‘Eşler birbirini kısıtlayacak ölçüde kıskanır’ ifadesine katılımcıların %39,0’u hiç, %47,0’si ara sıra, %14,0’ü çok sık cevabını verirken; ‘Eşler birbirinden ayrı yatar’ ifadesine katılımcıların %66,0’si hiç, %23,5’i ara sıra ve %10,5’i çok sık yanıtını vermişlerdir.

Aile üyeleri arasında yaşanan sorun alanları incelendiğinde; ‘Aile üyeleri birbirine karşı ilgisiz ve duyarsızdır’ ifadesine katılımcıların %47,5’i hiç, %36,5’i ara sıra ve %14,0’ü çok sık yanıtını vermişlerdir. ‘Aile içi iletişim genelde kopuktur’ ifadesine katılımcıların %42,0’si hiç, %42,0’si ara sıra ve %16,0’si çok sık; ‘Aile içinde etkinlikler ayrı yapılır’ ifadesine katılımcıların %54,0’ü hiç, %31,5’i ara sıra ve %14,5’i ise çok sık cevabını vermişlerdir.

Aile içindeki tartışma sorunları incelendiğinde; ‘Gelir (ekonomik durum) ile ilgili tartışılır’ ifadesine katılımcıların %14,0’ü hiç, %53,0’ü ara sıra ve %33,0’ü çok sık yanıtını vermişlerdir. ‘Dini/siyasi konularda tartışılır’ ifadesine katılımcıların %57,0’si hiç, %35,5’i ara sıra ve %7,5 katılımcı çok sık yanıtını verirlerken; ‘Akraba/arkadaş çevresiyle ilgili tartışılır’ ifadesine katılımcıların %23,5’i hiç, %62,5’i ara sıra ve %14,0’ü çok sık yanıtını vermişlerdir. ‘Ev içi sorumlulukla ilgili tartışılır’ ifadesine katılımcıların %25,0’i hiç, %54,0’ü ara sıra, %21,0’i çok sık yanıtını verirlerken; ‘Zararlı alışkanlıklar (alkol, sigara) nedeniyle tartışılır’ ifadesine katılımcıların %61,0’i hiç, %29,0’u ara sıra ve %10,0 katılımcı çok sık yanıtını vermiştir.

3.1.4. Katılımcıların Evlilik Olgusuna İlişkin Görüşleri

Araştırmanın bu kısmında katılımcı üyelerin evlilik olgusuna bakış açılarını, hane içi sorumlulukların paylaşımı, çocuk sahibi olma ve kadınların çalışma hayatında olup olmama durumları gibi konular hakkında görüşlerinin neler olduğu tespit edilmeye çalışılmıştır.

Tablo 7: Kocaeli’nde Yaşayan Geçici Koruma Altındaki Suriyeliler Evlilik Durumuna İlişkin Görüşleri

Evliliğe İlişkin Görüşler	Kesinlikle katılıyorum	Katılıyorum	Ne katılıyorum ne de katılmıyorum	Katılmıyorum	Kesinlikle katılmıyorum
Evlilik modası geçmiş bir kurumdur.	8(%4,0)	30(%15,0)	24(%12,0)	87(%43,5)	51(%25,5)
İki insanın evlenmeden birlikte yaşamasında bir sorun yoktur.	2(%1,0)	13(%6,5)	20(%10,0)	60(%30,0)	105(%52,5)
Çocuk sahibi olmak topluma karşı bir görevdir.	62(%1,0)	66(%33,0)	24(%12,0)	34(%15,5)	11(%5,5)

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Tablo 7’de Kocaeli’nde Yaşayan Geçici Koruma Altındaki Suriyeliler Evlilik Durumuna İlişkin Görüşleri verilmiştir. ‘Evlilik modası geçmiş bir kurumdur.’ ifadesi için katılımcıların %4,0’ü kesinlikle katılıyorum, %15,0’i katılıyorum, %12,0’si ne katılıyorum ne de katılmıyorum, %43,5’i katılmıyorum ve %25,5’i kesinlikle katılmıyorum yanıtını vermiştir. ‘İki insanın evlenmeden birlikte yaşamasında bir sorun yoktur.’ ifadesi için katılımcıların %6,5’i kesinlikle katılıyorum, %10,0’u katılıyorum, %12,0’si ne katılıyorum ne de katılmıyorum, %30,0’u katılmıyorum ve %52,5’i kesinlikle katılmıyorum yanıtını vermiştir. ‘Çocuk sahibi olmak topluma karşı bir görevdir.’ ifadesi için katılımcıların %1,0’i kesinlikle katılıyorum, %33,0’ü katılıyorum,

%12,0'si ne katılıyorum ne de katılmıyorum, %15,5'i katılmıyorum ve %5,5'i kesinlikle katılmıyorum yanıtını vermiştir.

Tablo 8: Kocaeli'nde Yaşayan Geçici Koruma Altındaki Suriyelilerin Ev İçi Sorumlulukları

Evliliğe İlişkin Görüşler	Kesinlikle katılıyorum	Katılıyorum	Ne katılıyorum ne de katılmıyorum	Katılmıyorum	Kesinlikle katılmıyorum
Anne ya da baba ciddi bir hastalığa yakalanmışsa ya da gücü kuvveti kalmamışsa, ona bakmak yetişkin çocuğun görevidir.	88(%44,0)	83(%41,5)	7(%7,5)	10(%5,0)	12(%6,0)
Çalışan bir anne de çocuklarıyla çalışmayan bir anne kadar sıcak ve güvenli ilişkiler kurabilir.	46(%23,0)	80(%40,0)	33(%16,5)	33(%16,5)	8(%4,0)
Henüz okula gitmeyen bir çocuk, annesi çalışmaya başlarsa bundan zarar görür.	31(%15,5)	75(%37,5)	30(%15,0)	51(%25,5)	13(%6,5)
Kadın için, bağımsızlığın en iyi yolu bir işte çalışmaktır.	45(%22,5)	72(%36,0)	32(%16,0)	36(%18,0)	15(%7,5)
Ev ve çocukların bakımında erkekler de kadınlar kadar sorumluluk almalıdır.	79(%24,5)	88(%44,0)	28(%14,0)	28(%14,0)	7(%3,5)

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

‘Anne ya da baba ciddi bir hastalığa yakalanmışsa ya da gücü kuvveti kalmamışsa, ona bakmak yetişkin çocuğun görevidir.’ ifadesi için katılımcıların %44,0’ü kesinlikle katılıyorum, %41,5’i katılıyorum, %7,5’i ne katılıyorum ne de katılmıyorum, %5,0’i katılmıyorum ve %6,0’sı kesinlikle katılmıyorum yanıtını vermiştir.

‘Çalışan bir anne de çocuklarıyla çalışmayan bir anne kadar sıcak ve güvenli ilişkiler kurabilir.’ ifadesi için katılımcıların %23,0’ü kesinlikle katılıyorum, %40,0’ı katılıyorum, %16,5’i ne katılıyorum ne de katılmıyorum, %16,5’i katılmıyorum ve %4,0’ü kesinlikle katılmıyorum yanıtını vermiştir. ‘Henüz okula gitmeyen bir çocuk, annesi çalışmaya başlarsa bundan zarar görür.’ ifadesi için katılımcıların %15,5’i kesinlikle katılıyorum, %37,5’i katılıyorum, %15,0’i ne katılıyorum ne de katılmıyorum, %25,5’i katılmıyorum ve %6,5’i kesinlikle katılmıyorum yanıtını vermiştir. ‘Kadın için, bağımsızlığın en iyi yolu bir işte çalışmaktır.’ ifadesi için katılımcıların %22,5’i kesinlikle katılıyorum, %36,0’sı katılıyorum, %16,0’sı ne katılıyorum ne de katılmıyorum, %18,0’i katılmıyorum ve %7,5’i kesinlikle katılmıyorum yanıtını vermiştir. ‘Ev ve çocukların bakımında erkekler de kadınlar kadar sorumluluk almalıdır.’ ifadesi için katılımcıların %24,5’i kesinlikle katılıyorum, %44,0’u katılımcı katılıyorum, %14,0’ü ne katılıyorum ne de katılmıyorum, %14,0’ü katılmıyorum ve %3,5’i kesinlikle katılmıyorum yanıtını vermiştir.

3.1.5. Katılımcıların Türk Kızılay Kocaeli Toplum Merkezine İlişkin Görüşleri

Çalışmanın bu kısmında; katılımcıların Türk Kızılay Kocaeli Toplum Merkezinin hizmetleri hakkında görüşlerinin tespit edilmesi, karşılaşmış oldukları aile içi sorunların çözümünde Türk Kızılay Kocaeli Toplum Merkezinin rolü hakkındaki görüşlerinin nasıl olduğu ve en çok hangi hizmetinden faydalanma ihtiyaçlarının olduğunun ortaya konulması hakkında detaylı bilgilere yer verilmiştir.

Tablo 9: Aile İçi Sorunların Çözümünde Toplum Merkezleri Faydalı Mı? Sorusuna Verilen Yanıtlar

Soru	Evet	Hayır
Aile İçi Sorunların Çözümünde Toplum Merkezleri Faydalı Mı?	166(%83,0)	34(%17,0)

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Geçici Koruma Statüsüne sahip, Kocaeli’nde ikamet eden ve Türk Kızılay Kocaeli Toplum Merkezi faydalanıcısı olan katılımcıların; “Aile İçi Sorunların Çözümünde Toplum Merkezleri Faydalı Mı?” sorusuna katılımcıların %83,0’ü evet ve %17,0’si ise hayır yanıtını vermişlerdir. Katılımcı Suriyelilerin büyük bir çoğunluğunun Türk Kızılay Kocaeli Toplum Merkezinin koruma programı, sosyal uyum, psiko-sosyal destek ve

sosyo ekonomik güçlendirme programı faaliyetleri kapsamında yürütülen çalışmaların aile içi sorunlarının çözümü noktasında fayda sağladığı sonucuna varılmıştır. Araştırmacının gözlemleri neticesinde de Toplum Merkezi'ne başvuruda bulunan Suriyelilerin büyük bir çoğunluğu verilen hizmetlerden memnun oldukları görülmüştür. Ancak zaman zaman yapılan hizmetlerin niteliğinden ziyade başvuruda bulunan kişilerin taleplerinin çözümsüz olması veya müdahale edilecek bir mekanizmanın olmaması, talep ettikleri durumun yasal olmaması veya prosedürlere aykırı olması gibi durumlarla da karşılaşılabilir. Bu tip durumlarda yararlanıcılar, durumun çözümsüz olmasından ziyade hizmetlerin yetersiz olduğu sonucuna varabilmektedirler. Bazen de yararlanıcıların talepleri doğrultusunda verilecek hizmetin kriterlerini sağlayamamaları sebebiyle de memnun olmama durumları da ortaya çıkabilmektedir. Ancak yararlanıcıların küçük bir bölümü dışında verilen hizmetlerden memnun oldukları katılımcı verileri, yapılan gözlemler ve yıllara göre incelenen dokümanlardan da anlaşılmaktadır.

Tablo 10: Toplum Merkezlerinin Hizmetlerinden Memnun Musunuz? Sorusuna Verilen Yanıtlar

Soru	Çok Memnunum	Memnunum	Ne Memnunum Ne Memnun Değilim	Memnun Değilim	Hiç Memnun Değilim
Toplum Merkezlerinin Hizmetlerinden Memnun Musunuz?	55(%27,5)	91(%45,5)	37(%18,5)	15(%7,5)	2(%1,0)

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Araştırmaya katılım sağlayan Geçici Koruma altındaki Suriyelilerin “Toplum Merkezlerinin Hizmetlerinden Memnun Musunuz?” sorusuna katılımcıların %27,5’i çok memnunum, %45,5’i memnunum, %18,5’i ne memnunum ne de memnun değilim, %4,5’i memnun değilim ve %1,0’i ise hiç memnun değilim yanıtını vermiştir. Bu soru ile Türk Kızılay Kocaeli Toplum Merkezinin aile içi sorunların çözümündeki rolünü belirlemekten ziyade Kocaeli Toplum Merkezinin tüm faaliyetlerini kapsayan daha genel

bir sorudur. Burada da katılımcılardan memnun olan ve olmayan kişi oranının bir önceki soruyla benzer olduğu görülmektedir.

Tablo 11: Toplum Merkezinin En Çok Hangi Hizmetinden Faydalandınız? Sorusuna Verilen Yanıtlar

Soru	Psikososyal Destek Hizmetleri	Temel Hak Ve Hizmetlere Ulaşım	Hukuki Danışmanlık	Sosyoekonomik Destek Hizmetleri
Toplum Merkezinin En Çok Hangi Hizmetinden Faydalandınız?	55(%27,5)	59(%29,5)	49(%24,5)	37(%18,5)

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur

Araştırmaya katılım sağlayan Suriyelilerin “Toplum Merkezinin En Çok Hangi Hizmetinden Faydalandınız?” sorusuna katılımcıların %27,5’i psikososyal destek hizmetleri, %29,5’i temel hak ve hizmetlere ulaşım, %24,5’i hukuki danışmanlık ve %18,5’i sosyoekonomik destek hizmetlerinden faydalandığını belirten yanıtı vermiştir. Katılımcıların verilen hizmetlere dengeli bir katılım olduğu görülmüştür. Araştırmaya katılım sağlayan Suriyelilerin, özellikle temel hak ve hizmetlere ulaşım ile psikososyal destek hizmetlerine daha fazla katıldıkları görülmektedir. Araştırmacının yapmış olduğu gözlemler neticesinde de Türk Kızılay Kocaeli Toplum Merkezine müracaat eden katılımcıların sorunlarının çok çeşitli olduğu bu doğrultuda da verilen hizmetlere dengeli şekilde katılım gösterdikleri ancak temel hak ve hizmetlere ulaşımında yaşamış olduğu sorunlar neticesinde daha fazla müracaat ettikleri görülmüştür. Özellikle eğitim, sağlık, sosyal hizmetler ile diğer temel hak ve hizmetlere ulaşımında önemli problemlerle karşılaşmaktadırlar. Ancak zamanla topluma uyum sağlamalarıyla birlikte temel hak ve hizmetlere ulaşımındaki sorunların azalacağı ve diğer hizmetlerden yararlanma taleplerinin daha da artacağı düşünülmektedir.

3.2. Katılımcıların Karşılaşmış Olduğu Aile İçi Sorunlara İlişkin Ki-Kare Analizleri

Çalışmanın bu kısmında katılımcıların karşılaştıkları aile içi sorunların farklı demografik değişkenlere göre ki kare analizleri yapılmıştır. Özellikle aile içinde en çok karşılaşılan ekonomik, sözel ve fiziksel şiddet; ihanet/aldatılma, aile içi iletişim ve Toplum Merkezlerine ilişkin sorulara verilen yanıtlar ile farklı demografik değişkenlerin

(cinsiyet, evlilik yaşı, evlilik türü, aile tipi, çocuk bulunma durumu, evlilik süresi vs.) kıyaslanmasına ilişkin analiz sonuçlarına yer verilmiştir.

Tablo 12: ‘Hakaret edilir, tehdit edilir, küfredilir.’ İfadesinin Demografik Değişkenlere Göre Kıyaslanmasına İlişkin Ki-Kare Analizi Sonuçları

Sorular	Gruplar	Hiç n(%)	Ara Sıra n(%)	Çok Sık n(%)	$\chi^2_{(sd)}$	p
Cinsiyet	Kadın	45(39,5)	50(43,9)	19(16,7)	$\chi^2_{(1)} = 16,927$	,000*
	Erkek	59(68,6)	18(20,9)	9(10,5)		
Evlilik Yaşı	15 Ve Altı	9(52,9)	5(29,4)	3(17,6)	$\chi^2_{(1)} = 13,530$	,009*
	16-17	15(30,0)	25(50,0)	10(20,0)		
	18-40	80(60,2)	38(28,6)	15(11,3)		
Evlilik Türü	Anlaşarak	30(46,9)	23(35,9)	11(17,2)	$\chi^2_{(1)} = 35,078$	,000*
	Görücü	71(62,3)	26(22,8)	17(14,9)		
	Kaçırarak, Kaçarak	3(17,6)	14(82,4)	0(0,0)		
	İnternet/S. Medya	0(0,0)	5(100,0)	0(0,0)		
Çocuk Bulunma Durumu	Hayır	1(5,9)	16(94,1)	0(0,0)	$\chi^2_{(1)} = 29,949$	,000*
	Evet	103(56,3)	52(28,4)	28(16,3)		
Aileye Atfedilen Önem	Çok Önemli	97(53,6)	58(32,0)	26(14,4)	$\chi^2_{(1)} = ,086$	,958*
	Biraz Önemli	7(50,0)	5(35,7)	2(14,3)		
Eşi Memnun Etmek İçin Uzlaşma	Evet	68(48,9)	54(18,8)	17(12,2)	$\chi^2_{(1)} = 5,002$	,082
	Hayır	36(59,0)	14(23,0)	11(18,0)		
Eşinizle İlişkiniz Nasıldır	İyi	30(50,8)	23(39,0)	6(10,2)	$\chi^2_{(1)} = 40,783$	,000
	Ara Sıra Tartışma	50(74,6)	17(25,4)	0(0,0)		
	Sık Sık Kavga	17(31,5)	23(42,6)	14(25,9)		
	Hep Kavgalı/Küs	7(35,0)	5(25,0)	8(40,0)		
Evlilik Süresi	1-5 Yıl	20(41,7)	26(54,2)	2(4,2)	$\chi^2_{(1)} = 17,984$	,006*
	6-10 Yıl	30(46,9)	23(35,9)	11(17,2)		
	11-15 Yıl	27(61,4)	8(18,2)	9(20,5)		
	16-20 Yıl	27(61,4)	11(25,0)	6(13,6)		

*p < .05. **p < .01

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Tablo 12’ de ‘Hakaret edilir, tehdit edilir, küfredilir.’ ifadesinin demografik değişkenlere göre kıyaslanmasına ilişkin ki-kare analizi sonuçları verilmiştir. Analiz Sonuçlarına göre katılımcıların ifadelerinin cinsiyet ($\chi^2_{(1)} = 16,927$; $p < .01$), evlilik yaşı ($\chi^2_{(1)} = 13,530$; $p < .01$), evlilik türü ($\chi^2_{(1)} = 35,078$; $p < .01$), çocuk bulunma durumu ($\chi^2_{(1)} = 29,949$; $p < .01$),

eş ile ilişki durumu ($\chi^2_{(1)} = 40,783$; $p < .01$) ve evlilik süresine ($\chi^2_{(1)} = 17,984$; $p < .01$) göre istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılaştığı belirlenmiştir.

Tablo 13: ‘Tokat atmak, yumruklamak, tekmelemek vs. gibi fiziksel şiddet yaşanır.’
İfadesinin Demografik Değişkenlere Göre Kıyaslanmasına İlişkin Ki-Kare
Analizi Sonuçları

Sorular	Gruplar	Hiç n(%)	Ara Sıra n(%)	Çok Sık n(%)	$\chi^2_{(sd)}$	p
Cinsiyet	Kadın	88(77,2)	19(16,7)	7(6,1)	$\chi^2_{(1)} = 5,994$	,050
	Erkek	53(61,6)	22(25,6)	11(12,8)		
Evlilik Yaşı	15 Ve Altı	12(70,6)	3(17,6)	2(11,8)	$\chi^2_{(1)} = 3,596$	,464
	16-17	40(80,0)	8(16,0)	2(4,0)		
	18-40	89(66,9)	30(22,6)	14(10,5)		
Evlilik Türü	Anlaşarak	55(85,9)	5(7,8)	4(6,3)	$\chi^2_{(1)} = 15,761$	,015*
	Görücü	72(63,2)	28(24,6)	14(12,3)		
	Kaçırarak, Kaçarak	11(64,7)	6(35,3)	0(0,0)		
	İnternet/S. Medya	3(60,0)	2(40,0)	0(0,0)		
Çocuk Bulunma Durumu	Hayır	17(100,0)	0(0,0)	0(0,0)	$\chi^2_{(1)} = 7,774$	,021*
	Evet	124(67,8)	41(22,4)	18(9,8)		
Aileye Atfedilen Önem	Çok Önemli	140(77,3)	30(16,6)	11(6,1)	$\chi^2_{(1)} = 40,789$	,000*
	Biraz Önemli	1(7,1)	6(42,9)	7(50,0)		
Eşi Memnun Etmek İçin Uzlaşma	Evet	113(81,3)	21(15,1)	5(3,6)	$\chi^2_{(1)} = 28,778$	,000**
	Hayır	28(45,9)	20(32,8)	13(21,3)		
Eşinizle İlişkiniz Nasıldır	İyi	58(98,3)	1(31,7)	0(0,0)	$\chi^2_{(1)} = 108,676$	,000*
	Ara Sıra Tartışma	59(88,1)	8(11,9)	0(0,0)		
	Sık Sık Kavga	22(40,7)	24(44,4)	8(14,8)		
	Hep Kavgalı/Küs	2(10,0)	8(40,0)	10(50,0)		
Evlilik Süresi	1-5 Yıl	38(79,2)	9(18,8)	1(2,1)	$\chi^2_{(1)} = 26,909$	,000*
	6-10 Yıl	37(57,8)	19(29,7)	8(12,5)		
	11-15 Yıl	34(77,3)	1(2,3)	9(20,5)		
	16-20 Yıl	32(72,7)	12(27,3)	0(0,0)		

* $p < .05$. ** $p < .01$

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Tablo 13’ de ‘Tokat atmak, yumruklamak, tekmelemek vs. gibi fiziksel şiddet yaşanır.’ ifadesinin demografik değişkenlere göre kıyaslanmasına ilişkin ki-kare analizi sonuçları

verilmiştir. Analiz Sonuçlarına göre katılımcıların ifadelerinin evlilik türü ($\chi^2_{(1)} = 15,761$; $p < .01$), çocuk bulunma durumu ($\chi^2_{(1)} = 7,774$; $p < .01$), aileye atfedilen önem ($\chi^2_{(1)} = 40,789$; $p < .01$), eşi memnun etmek için uzlaşma durumu ($\chi^2_{(1)} = 28,778$; $p < .01$), eş ile ilişki durumu ($\chi^2_{(1)} = 108,676$; $p < .01$) ve evlilik süresine ($\chi^2_{(1)} = 26,909$; $p < .01$) göre istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılaştığı belirlenmiştir.

Tablo 14: ‘Ekonomik olarak yoksun bırakılır.’ ifadesinin Demografik Değişkenlere Göre Kıyaslanmasına ilişkin Ki-Kare Analizi Sonuçları

Sorular	Gruplar	Hiç n(%)	Ara Sıra n(%)	Çok Sık n(%)	$\chi^2_{(sd)}$	p
Cinsiyet	Kadın	24(21,1)	60(52,6)	30(26,3)	$\chi^2_{(1)} = 9,150$	,010*
	Erkek	35(40,7)	35(40,7)	16(18,6)		
Evlilik Yaşı	15 Ve Altı	4(23,5)	5(29,4)	8(47,1)	$\chi^2_{(1)} = 15,416$	,004**
	16-17	7(14,0)	28(56,0)	15(30,0)		
	18-40	48(36,1)	62(46,6)	23(17,3)		
Evlilik Türü	Anlaşarak	13(20,3)	41(64,1)	10(15,6)	$\chi^2_{(1)} = 39,189$	,000**
	Görücü	45(39,5)	48(42,1)	21(18,4)		
	Kaçırarak,	1(5,9)	5(29,4)	11(64,7)		
	Kaçarak İnternet/S. Medya	0(0,0)	1(20,0)	4(80,0)		
Çocuk Bulunma Durumu	Hayır	0(0,0)	7(41,2)	10(58,8)	$\chi^2_{(1)} = 16,004$	,000**
	Evet	59(32,2)	88(48,1)	36(19,7)		
Aileye Atfedilen Önem	Çok Önemli	52(28,7)	86(47,5)	43(23,8)	$\chi^2_{(1)} = 2,479$	,290
	Biraz Önemli	6(42,9)	7(50,0)	1(7,1)		
Eşi Memnun Etmek İçin Uzlaşma	Evet	36(25,9)	70(50,4)	33(23,7)	$\chi^2_{(1)} = 2,896$	,235
	Hayır	23(37,7)	25(41,0)	13(21,3)		
Eşinizle İlişkiniz Nasıldır	İyi	15(25,4)	33(55,9)	11(18,6)	$\chi^2_{(1)} = 18,508$	,005*
	Ara Sıra Tartışma	27(40,3)	32(47,8)	8(11,9)		
	Sık Sık Kavga	10(18,5)	22(40,7)	22(40,7)		
	Hep Kavgalı/Küs	7(35,0)	8(40,0)	5(25,0)		
Evlilik Süresi	1-5 Yıl	9(18,8)	20(41,7)	19(36,6)	$\chi^2_{(1)} = 14,552$	,024*
	6-10 Yıl	20(31,3)	32(50,0)	12(18,8)		
	11-15 Yıl	11(25,0)	23(52,3)	10(22,7)		
	16-20 Yıl	19(43,2)	20(45,5)	5(11,4)		

* $p < .05$. ** $p < .01$

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Tablo 14’ de ‘Ekonomik olarak yoksun bırakılır.’ ifadesinin demografik değişkenlere göre kıyaslanmasına ilişkin ki-kare analizi sonuçları verilmiştir. Analiz Sonuçlarına göre katılımcıların ifadelerinin cinsiyet ($\chi^2_{(1)}= 9,150$; $p<.01$), evlilik yaşı ($\chi^2_{(1)}= 15,416$; $p<.01$), evlilik türü ($\chi^2_{(1)}= 39,189$; $p<.01$), çocuk bulunma durumu ($\chi^2_{(1)}= 16,004$; $p<.01$), eş ile ilişki durumu ($\chi^2_{(1)}= 18,508$; $p<.01$) ve evlilik süresine ($\chi^2_{(1)}= 14,552$; $p<.01$) göre istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılaştığı belirlenmiştir.

Tablo 15: ‘Eşler sadakatsizliğe, aldatılmaya maruz kalır.’ İfadesinin Demografik Değişkenlere Göre Kıyaslanmasına İlişkin Ki-Kare Analizi Sonuçları

Sorular	Gruplar	Hiç n(%)	Ara Sıra n(%)	Çok Sık n(%)	$\chi^2_{(sd)}$	p
Cinsiyet	Kadın	66(57,9)	37(32,5)	11(9,6)	$\chi^2_{(1)}= 16,157$	,000*
	Erkek	71(82,6)	8(9,3)	7(8,1)		
Evlilik Yaşı	15 Ve Altı	9(52,9)	8(47,1)	0(0,0)	$\chi^2_{(1)}= 12,668$	,013*
	16-17	29(58,0)	13(26,0)	8(16,0)		
	18-40	99(74,4)	24(18,0)	10(7,5)		
Evlilik Türü	Anlaşarak	38(59,4)	23(35,9)	3(4,7)	$\chi^2_{(1)}= 56,838$	,000**
	Görücü	92(80,7)	13(11,4)	9(7,9)		
	Kaçırarak,	6(35,3)	9(52,9)	2(11,8)		
	Kaçarak İnternet/S. Medya	1(20,0)	1(20,0)	4(80,0)		
Çocuk Bulunma Durumu	Hayır	2(11,8)	11(64,7)	4(23,5)	$\chi^2_{(1)}= 27,798$	,000**
	Evet	135(73,8)	34(18,6)	14(7,7)		
Aileye Atfedilen Önem	Çok Önemli	123(68,0)	41(22,7)	17(9,4)	$\chi^2_{(1)}= ,697$	,706
	Biraz Önemli	11(78,6)	2(14,3)	1(7,1)		
Eşi Memnun Etmek İçin Uzlaşma	Evet	89(64,0)	34(24,5)	16(11,5)	$\chi^2_{(1)}= 5,301$	,071
	Hayır	48(78,7)	11(18,0)	2(3,3)		
Eşinizle İlişkiniz Nasıldır	İyi	39(66,1)	16(27,1)	4(6,8)	$\chi^2_{(1)}= 21,806$	,001*
	Ara Sıra	54(80,6)	13(19,4)	0(0,0)		
	Tartışma					
	Sık Sık Kavga Hep Kavgalı/Küs	34(63,0) 10(50,0)	12(22,2) 4(20,0)	8(14,8) 6(30,0)		
Evlilik Süresi	1-5 Yıl	26(54,2)	20(41,7)	2(1,2)	$\chi^2_{(1)}= 19,665$	,003**
	6-10 Yıl	43(67,2)	12(18,8)	9(14,1)		
	11-15 Yıl	32(72,7)	6(13,6)	6(13,6)		
	16-20 Yıl	36(81,8)	7(15,9)	1(2,3)		

* $p < .05$. ** $p < .01$

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Tablo 15’ de ‘Eşler sadakatsizliğe, aldatılmaya maruz kalır.’ ifadesinin demografik değişkenlere göre kıyaslanmasına ilişkin ki-kare analizi sonuçları verilmiştir. Analiz

Sonuçlarına göre katılımcıların ifadelerinin cinsiyet ($\chi^2_{(1)} = 16,157$; $p < .01$), evlilik yaşı ($\chi^2_{(1)} = 12,668$; $p < .01$), evlilik türü ($\chi^2_{(1)} = 56,838$; $p < .01$), çocuk bulunma durumu ($\chi^2_{(1)} = 27,798$; $p < .01$), eş ile ilişki durumu ($\chi^2_{(1)} = 21,806$; $p < .01$) ve evlilik süresine ($\chi^2_{(1)} = 19,665$; $p < .01$) göre istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılaştığı belirlenmiştir.

Tablo 16: ‘Aile İçi İletişim Genelde Kopuktur.’ İfadesinin Demografik Değişkenlere Göre Kıyaslanmasına ilişkin Ki-Kare Analizi Sonuçları

Sorular	Gruplar	Hiç n(%)	Ara Sıra n(%)	Çok Sık n(%)	$\chi^2_{(sd)}$	p
Cinsiyet	Kadın	63(55,3)	37(32,5)	14(12,3)	$\chi^2_{(1)} = 19,146$	,000*
	Erkek	21(24,4)	47(54,7)	18(20,9)		
Evlilik Yaşı	15 Ve Altı	8(47,1)	9(52,9)	0(0,0)	$\chi^2_{(1)} = 6,733$	,151
	16-17	26(52,0)	17(34,0)	7(14,0)		
	18-40	99(74,4)	24(18,0)	10(7,5)		
Evlilik Türü	Anlaşarak	47(73,4)	12(18,8)	5(7,8)	$\chi^2_{(1)} = 42,850$	,000**
	Görücü	28(24,6)	64(56,1)	22(19,3)		
	Kaçırarak, Kaçarak	7(41,2)	7(41,2)	3(17,6)		
	İnternet/S. Medya	2(40,0)	1(20,0)	2(40,0)		
Çocuk Bulunma Durumu	Hayır	14(82,4)	1(5,9)	2(11,8)	$\chi^2_{(1)} = 13,182$	,001**
	Evet	70(38,3)	83(45,4)	30(16,4)		
Aileye Atfedilen Önem	Çok Önemli	83(45,9)	77(42,5)	21(11,6)	$\chi^2_{(1)} = 13,857$	,001*
	Biraz Önemli	1(7,1)	7(50,0)	6(42,9)		
Eşi Memnun Etmek İçin Uzlaşma	Evet	76(54,7)	46(33,1)	17(12,2)	$\chi^2_{(1)} = 30,091$	,000**
	Hayır	8(13,1)	38(62,3)	15(24,6)		
Eşinizle İlişkiniz Nasıldır	İyi	52(88,1)	6(10,2)	1(1,7)	$\chi^2_{(1)} = 100,468$	,000*
	Ara Sıra	29(43,3)	31(46,3)	7(10,4)		
	Tartışma					
	Sık Sık Kavg	3(5,6)	35(64,8)	16(29,6)		
	Hep	0(0,0)	12(60,0)	8(40,0)		
	Kavgalı/Küs					
Evlilik Süresi	1-5 Yıl	29(60,4)	13(27,1)	6(12,5)	$\chi^2_{(1)} = 15,534$	,016*
	6-10 Yıl	22(4,4)	27(42,2)	15(23,4)		
	11-15 Yıl	20(45,5)	21(47,7)	3(6,8)		
	16-20 Yıl	13(29,5)	23(52,3)	8(18,2)		

* $p < .05$. ** $p < .01$

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Tablo 16’ da ‘aile içi iletişim genelde kopuktur.’ ifadesinin demografik değişkenlere göre kıyaslanmasına ilişkin ki-kare analizi sonuçları verilmiştir. Analiz Sonuçlarına göre katılımcıların ifadelerinin cinsiyet ($\chi^2_{(1)} = 19,146$; $p < .01$), evlilik türü ($\chi^2_{(1)} = 42,850$; $p < .01$), çocuk bulunma durumu ($\chi^2_{(1)} = 13,182$; $p < .01$), aileye atfedilen önem ($\chi^2_{(1)} = 13,857$; $p < .01$), eş memnun etmek için uzlaşma ($\chi^2_{(1)} = 30,091$; $p < .01$), eş ile ilişki durumu ($\chi^2_{(1)} = 100,468$; $p < .01$) ve evlilik süresine ($\chi^2_{(1)} = 15,534$; $p < .01$) göre istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılaştığı belirlenmiştir.

Tablo 17: Toplum Merkezleri İle İlgili Soruların ‘Geçimsizlik -Tartışma Yaşama’

Durumuna Göre Kıyaslanmasına ilişkin Ki-Kare Analizi Sonuçları						
Sorular	Gruplar	Hiç n(%)	Ara Sıra n(%)	Çok Sık n(%)	$\chi^2_{(sd)}$	p
Aile içinde yaşadığınız sorunların çözülmesinde Türk Kızılay Toplum Merkezlerinin çalışmalarını faydalı buluyor musunuz?	Evet	62(37,3)	72(43,4)	32(19,3)	$\chi^2_{(1)} = 14,591$	,001*
	Hayır	9(26,5)	8(23,5)	17(50,0)		
Türk Kızılay Toplum Merkezlerinin destekleri sorunlarla baş etme kapasitenizi nasıl etkiledi?	Çok İyi	38(70,4)	7(13,0)	9(16,7)	$\chi^2_{(1)} = 62,334$	,000**
	İyi	23(25,3)	52(57,1)	16(17,6)		
	Ne İyi Ne Kötü	4(10,3)	18(46,2)	17(43,6)		
	Kötü	6(42,9)	3(21,4)	5(35,7)		
	Çok Kötü	0(0,0)	0(0,0)	2(100,0)		
Türk Kızılay Toplum Merkezlerinin hizmetlerinden memnun musunuz?	Çok Memnunum	34(61,8)	10(18,2)	11(20,0)	$\chi^2_{(1)} = 51,281$	,000**
	Memnunum	29(31,9)	50(54,9)	12(13,2)		
	Orta Düzey.	5(13,5)	16(43,2)	16(43,2)		
	Memnun değilim	3(20,0)	4(26,7)	8(53,3)		
	Hiç memnun değilim	0(0,0)	0(0,0)	2(100,0)		
Aile içi sorunlarınızın çözümünü noktasında Türk Kızılay Toplum Merkezlerinin en çok hangi hizmetinden faydalandınız?	Psiko-sosyal destek hizmetleri	29(52,7)	11(20,0)	15(27,3)	$\chi^2_{(1)} = 29,058$	,000*
	Temel hak ve hizmetlere ulaşım	27(45,8)	21(35,6)	11(18,6)		
	Hukuki	10(20,4)	29(59,2)	10(20,4)		
	Danışmanlık	5(13,5)	19(51,4)	13(35,1)		
	Sosyo-ekonomik destek hizmetleri	5(13,5)	19(51,4)	13(35,1)		

*p < .05. **p < .01 **Kaynak:** Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Tablo 17’ de; Türk Kızılay Kocaeli Toplum Merkezi faydalanıcısı olan katılımcılara Toplum Merkezlerinin hizmetleri kapsamında yöneltilen sorulara ilişkin ‘geçimsizlik - tartışma yaşama’ durumuna göre kıyaslanmasına ilişkin ki-kare analizi sonuçları verilmiştir. Tabloda da görüldüğü üzere katılımcıların aile içi sorunların çözümünde hizmetlerden memnun olma durumları, sorunlarla baş etmek kapasitelerini arttırma durumlar, hizmetlerden memnun olma, en çok yararlanılan hizmetlerin ‘geçimsizlik - tartışma yaşama’ durumuna göre istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılaştığı belirlenmiştir.

3.3. Araştırmacının Gözlemlerine İlişkin Genel Bir Değerlendirme

Araştırmacının 3.5 yılı aşkın bir süredir Türk Kızılay Kocaeli Toplum Merkezinde edinmiş olduğu saha deneyimi ve yapılan hizmetlere yönelik olarak yapmış olduğu gözlemler, araştırmanın hem Toplum Merkezleri kısmında hem de araştırma verilerinin elde edildiği tablolar kısmında yorumlamalar şeklinde verilmiştir. Araştırmanın bu kısmında, yapılan gözlemlere ilişkin yukarıda verilen bilgilere ek olarak gözlemlere ilişkin önemli kısımlara değinilmiştir.

Araştırma bulgularından da hareketle, katılımcıların demografik özellikleri ile Toplum Merkezine gelen faydalanıcıların demografik özellikleri benzerlik göstermektedir. Özellikle bu noktada Toplum Merkezine gelen yararlanıcıların savaş dolayısıyla parçalanmış, ayrı düşmüş, eşleri vefat eden v.b profillere sahip kişilerin de olduğu görülmüştür. Bununla birlikte birden fazla evliliğin Suriyelilerde meşru görülmesi, kültürel ve hukuki açıdan çatışmaların yaşanmasına sebebiyet vermektedir. Bu nokta da Toplum Merkezi olarak faydalanıcılara kurum avukatları aracılığıyla gerekli hukuki danışmanlık hizmetleri sağlanmaktadır. Bununla birlikte Suriyelilerin bir arada ve kalabalık kişi sayısına sahip hanelerde yaşadıkları; geniş aile modelinin de sıkça görüldüğü gözlemlenmiştir. Bu durumun yaşanmasında genel olarak Suriyeli ailelerde ekonomik yoksunlukların fazlaca olması, ev bulma konusunda problem yaşamaları, birkaç hane birarada yaşayarak kendilerini güvende hissetmeleri ve ekonomik giderleri azaltmayı istemeleri sebebiyle olduğu gözlemlenmiştir. Bunun yanında kültürel ve geleneksel anlayışların da etkisi olduğu düşünülmektedir. Suriyeli ailelerin mevcut demografik özellikleri, kültürel anlayışları ve yaşayış biçimleri yerel vatandaşlardan farklılıklar taşıması sebebiyle birtakım kültürel çatışmalar ve uyum sorunları

yaşanabilmektedir. Bu nokta Türk Kızılay Kocaeli Toplum Merkezi, Suriyeli ailelerin yerel nüfus ile uyumlarını arttırıcı farkındalık çalışmaları, sosyal ve kültürel aktiviteler ve diğer uyum çalışmalarıyla Suriyeli ve yerel vatandaşların birarada yaşama kültürlerinin oluşmasına katkı sunmaktadır. Bunların dışında Türkiye’de artan yabancı karşıtlığı sorununu da azaltıcı çalışmalar da yürütölmektedir.

Araştırmacının gözlemleri neticesinde; Türk Kızılay Kocaeli Toplum Merkezine bireysel başvuruda bulunarak destek talebinde bulunan veya saha çalışmaları kapsamında tespiti yapılan aile içi şiddet (fiziksel, psikolojik, ekonomik vs.) problemlerine ilişkin birtakım müdahale sistemleri geliştirilmiştir. Bu doğrultuda özellikle fiziksel şiddet durumlarında kişilerin gerekli şikayet ve bildirim mekanizmalarına ulaşım sağlamaları, gerekli tedbir kararlarının alınması, ilgili hukuksal süreçlerin yürütölmesinde kurum avukatları aracılığıyla destek olunması, şiddet mağduru bireylerin psikolojik iyilik haline katkı sunulması amacıyla kurum psikologu aracılığıyla destek olunması gibi pek çok bütöncöl müdahalelerle kişilerin iyilik hallerini arttırıcı hizmetler/destekler sunulmaktadır. Bununla birlikte verilen hizmetlerle kişilerin gerekli durumlarda hizmetlere ulaşım sağlamalarında(kurum bakımı gibi) veya savunuculuklarının yapılması noktasında oldukça faydalı çalışmalar yürütölmektedir. Türk Kızılay’ının Suriyelilere sağlamış olduğu güven duygusuyla da yaşamış oldukları bu tip aile içi sorunlarda öncelikli olarak Türk Kızılay Kocaeli Toplum Merkezine başvuruda bulunarak destek talebinde bulunduğu çokça vaka örneği bulunmaktadır.

Yapılan gözlemler neticesinde Türk Kızılay Kocaeli Toplum Merkezine başvuruda bulunarak destek talebinde bulunan Suriyeli yararlanıcıların önemli bir çoğunluğunu ekonomik kaynaklı problemler yaşayan bireyler olduğu gözlemlenmiştir. Araştırmaya katılım sağlayan bireylerin de en çok ekonomik kaynaklı aile içi sorunlar yaşaması bu durumu teyitlemektedir. Bu noktada Türk Kızılay Kocaeli Toplum Merkezi, faydalanıcıları ekonomik destek mekanizmalarına ulaşımaları sağlanarak ekonomik iyilik haline katkı sağlamaktadır. Özellikle kurumda çalışan SHU ve Vaka Çalışanları bu noktada kurumların sağlamış oldukları ekonomik desteklerden faydalanmalarının sağlanmasında, STK’ların ve diğer özel kuruluşların sağlamış oldukları giyim, barınma, gıda, ev eşyası gibi pek çok aynı yardımdan faydalanmalarının sağlanmasında, kurumların sağlamış olduğu SED, SUY, gıda kartı gibi nakdi desteklerin ailelere verilmesinde destek olmaktadırlar. Bununla birlikte kurumda faaliyet gösteren

Sosyoekonomik Güçlendirme Programı faaliyetleri kapsamında ailede çalışabilen bireylere yönelik olarak iş bulma süreçlerinde destek olunmaktadır. Özellikle Kocaeli ilinde gelişmiş istihdam olanakları ve Türk Kızılay'ının kurmuş olduğu iş birlikleri sebebiyle pek çok Suriyeli bireye iş konusunda destek olunmuştur. Özellikle Suriyeli bireylerin çalışma izinlerinin çıkartılması ve dosya masraflarının ödenmesi, iş verenlerle görüşerek işlerin ayarlanması gibi pek çok sorun ortadan kaldırılarak hem işverene hem de Suriyelilere önemli katkılar sunulmaktadır. Bu noktada tek sorun Suriyeli bireylerin sigortalı işlerde çalıştıkları zaman SUY desteklerinin kesiliyor olması sebebiyle sigortalı işleri her zaman tercih etmemeleri durumudur. Ancak bu durumda da düşük ücretli işlerde kayıtsız şekilde çalışanların olmasına ve işverenlerin genel olarak ucuz ücretlerle Suriyelileri seçmesi nedeniyle yerel vatandaşlar tarafından tepkilerin oluşmasına neden olduğu gözlemlenmiştir.

Araştırmacının gözlemleri ve Türk Kızılay Kocaeli Toplum Merkezi faaliyetleri kapsamında; aile içinde yaşanan iletişim sorunları, şiddet durumları, ekonomik kaynaklı sorunlar gibi pek çok aile içi sorun sebebiyle acil barınma ihtiyacı olan, temin edemedikleri medikal malzemelerin veya diğer sağlık giderlerinin karşılanamaması, artan enflasyon sebebiyle kira giderlerini karşılamakta zorlanan bireylerin aile içi sorunlarını çözmeye yönelik olarak da çeşitli müdahale sistemleri geliştirilmiştir. Bu kapsamda örneğin kişilerin kira giderlerini karşılayamama durumlarında kişilerin kendi kendilerine yeter duruma gelebilmeleri süresince 1-3 ay arasında kira destekleri sağlanabilmektedir. Ekonomik sorunlar sebebiyle temin edilemeyen ısıtma cihazı, tekerlekli sandalye, ameliyat giderleri, hasta alt bezi, protez, gözlük vb. medikal malzemelerin temini de sağlanmaktadır. Bununla birlikte sokakta kalan, aile içi şiddet mağduru veya farklı sebeplerle acil barınma ihtiyacı olan kişilerin otel konaklama giderlerinin 15 güne kadar karşılanması da sağlanabilmektedir. Tüm bu desteklerle ailelerin mevcut aile içi sorunlarına destek olunması ve farklı aile içi sorunlarının yaşanmasının önlenmesine pozitif katkı sunmaktadır.

Aile içinde yaşanan ihmal ve istismar sorunları, çocuk işçi, erken yaşta evlilik gibi sorunların çözümü noktasında bu durumların ihbarı ve bildirimlerinin yapılması Toplum Merkezince yapılmaktadır. Özellikle okula devam etmeyip çocuk işçi olarak çalıştırılan çocukların gerekli eğitim ve diğer tedbir kararları alınarak çocukların eğitimlerine devam etmesi sağlanmaktadır. Çocukların çalıştırılmasına neden aile içi sorunların (ekonomik,

kültürel alışkanlık vs.) ortadan kaldırılması noktasında ailelere destekler sağlanmaktadır. Bununla birlikte ihmal ve istismar durumlarının ortadan kaldırılması gerekli görülmesi durumunda çocukların iyilik hali düşünülerek kurum bakımının talep edilmesi durumları da yaşanabilmektedir.

Özetle; araştırmacının gözlemleri neticesinde Türk Kızılay Kocaeli Toplum Merkezi faaliyetlerinin özellikle Suriyeli aileler özelinde aile içi sorunlarının çözümü noktasında pozitif rol üstlendiğini söyleyebiliriz. Bu durum hem katılımcıların araştırma sorularına verdiği cevaplarla hem de araştırmacının TM içinde yapmış olduğu gözlemler, yararlanıcıların genel olarak geri bildirimleri, Kızılay'ın düzenli olarak yapmış olduğu memnuniyet anketleriyle de teyit edilmektedir. Yapılan hizmetlerin her geçen gün niteliğinin artması ve çok çeşitli projelerin hayata geçirilmesi Suriyeli ailelerin iyilik hallerine pozitif katkıları arttırılacağı düşünülmektedir.

SONUÇ

Türkiye, jeopolitik konumu itibariyle Asya ve Avrupa ülkeleri arasında bir köprü görevi görmesi sebebiyle yoğun göç dalgalarına maruz kalmaktadır. Özellikle yakın zamanda Ortadoğu ülkelerinde yaşanan iç karışıklıklar sebebiyle Türkiye yoğun göç dalgalarına maruz kalmıştır. Bu doğrultuda 2011 yılında Suriye’de yaşanan iç karışıklıklar sebebiyle milyonlarca insan, ikamet ettikleri yaşam alanlarını terk ederek başta Türkiye olmak üzere diğer sınır ülkelere zorunlu olarak yoğun bir göç hareketine başlamışlardır. Bu insanlar genel olarak hayata tutunmak ve ölüm tehlikesinden kurtularak yaşamsal faaliyetlerini sürdürebilmek amacıyla zorunlu olarak göç etmişlerdir. Kendi istek ve arzuları dışında gerçekleşen bu durum sebebiyle milyonlarca insan hayatını kaybederken milyonlarca insan da evlerini, eşlerini, çocuklarını ve diğer tüm yaşam alanlarını bırakarak zorunlu olarak göç etmek durumunda kalmışlardır. Buradan da hareketle yaşanan tüm bu süreçler sebebiyle bu insanları suçlamak doğru olmayacaktır.

Suriye’de yaşanan iç karışıklıklar sebebiyle Türkiye’ye doğru gerçekleşen bu kitlesel göç neticesinde ilk olarak bu insanların temel ihtiyaçlarının karşılanabilmesi amacıyla sınır illerde kamp alanları oluşturulmuştur. Sonrasında savaşın uzaması ve belirsizliklerin artması sebebiyle kamplar kapatılarak bu milyonlarca insan şehirlerde yaşamaya başlamışlardır. Bu süreç sonrasında Suriyeli bireyler genel olarak istihdamın ve çalışma alanlarının yüksek olduğu, sosyal hayata katılımın ve hizmetlere ulaşımın daha rahat olduğu büyükşehirleri tercih etmişlerdir. Tercih edilen bu şehirlerden birisi de sanayinin ve istihdam alanlarının yüksek olduğu Kocaeli olmuştur. Kocaeli’nin gelişmiş bir şehir yapısının olması, sanayi ve istihdam koşullarının fazlaca olması, sosyal hayata ve hizmetlere ulaşımın daha rahat olması gibi sebeplerle hem yerel hem de yabancı uyruklu bireyler tarafından yoğun olarak tercih edilen bir il olmasını sağlamıştır. Ancak yaşanan bu yoğun göç hareketleriyle Suriyeli bireyler, yabancı oldukları bir toplumsal yapı içerisinde pek çok sorunla karşılaşmışlardır. Sosyal ve ekonomik kaynaklı sorunlar başta olmak üzere; eğitim, sağlık, barınma, kültürel, hukuk ve pek çok sorunla karşılaşmışlardır. Yapılan literatür çalışması ile Suriyeli ailelerin karşılaşmış oldukları bu sorun alanlarının artarak devam etmesi, aile içi ilişkilerini ve aile içi sorunlarını da olumsuz olarak etkilediği tespit edilmiştir.

Bu çalışma kapsamında, Geçici Koruma altında yaşayan Suriyeli ailelerin kamp sonrası şehir yaşıntılarında karşılaşmış oldukları sorun alanları irdelenerek yaşamış oldukları aile içi sorunlara odaklanılmıştır. Bu doğrultuda Suriyeli ailelerin aile içinde karşılaşmış oldukları iletişim sorunları, aile içi şiddet, ihmal ve istismar durumları, sadakatsizlik, boşanma, ekonomik kaynaklı ve diğer aile içi sorunlar farklı değişkenlere bağlı kalarak incelenmiştir. Ayrıca karşılaşılan bu aile içi sorunların çözümü noktasında Türk Kızılay Kocaeli Toplum Merkezinin rolünün ne olduğunu STK ve sosyal hizmet perspektifinde değerlendirilerek incelenmiştir.

Araştırma kapsamında hem nitel hem de nicel verilerin yer aldığı “nitel destekli nicel bir araştırma modeli” tercih edilmiştir. Araştırmanın nicel kısmında; Kocaeli’de ikamet eden ve Geçici Koruma Statüsüne sahip 200 Suriyeli aile(erkek veya kadın ebeveynler) ile anket(survey) çalışması yapılarak yaşamış oldukları aile içi sorunlar ve aile içi ilişkiler tespit edilmeye çalışılmıştır. Nitel destekli kısımda ise; anket sorularına eklenen Türk Kızılay Kocaeli TM ile ilgili sorular, araştırmacının kurum hizmetleri hakkındaki gözlemleri, TM’lerle ilgili incelenen dokümanlar/ikincil veriler ile TM’lerin rolünün ve hizmetlerin fayda/zarar durumları incelenmiştir.

Yapılan çalışma ile elde edilen veriler kapsamında araştırmaya, 114 kadın ve 86 erkek Suriyeli ebeveyn gönüllü olarak katılım sağlamışlardır. Katılımcıların kadın/erkek dengeli bir katılım sağladıkları, genel olarak genç ve orta yetişkin düzeyindeki bireyler oldukları, ileri yaşlarda olan katılımcıların daha az olduğu görülmüştür. Ayrıca ekonomik gelir olarak ise asgari ücret veya altında geliri olan bireylerin çoğunlukta oldukları görülmüştür. Genel olarak TM faydalanıcılarının da bu profillerde oldukları, gelir ve ekonomik durumu asgari standartlarda veya altında yaşamlarını sürdüren bireylerden oluştukları gözlemlenmiştir.

Araştırmaya katılım sağlayan Suriyeli ebeveynlerin medeni durumları irdelendiği zaman katılımcıların sadece yarısının eşleriyle birlikte yaşadıkları diğer yarısının ise evli ama ayrı yaşayan, boşanmış ve eşleri vefat eden kişilerden oluştuğu görülmüştür. Türk Kızılay Kocaeli TM açıldığı günden günümüze değin müracaat eden bireylerinden benzer profile sahip oldukları gözlemlenmiştir. Bu durumun yaşanmasında TM’ye müracaat eden faydalanıcıların anlatmış oldukları hayat hikayelerinden de yola çıkılarak; Suriyeli ailelerde birden fazla evliliğin ve eş durumunun meşru sayılması, yaşanan zorunlu göç

sebebiyle ailelerin parçalanmış olması veya eşlerini savaşta kaybetmiş olmaları, göç sonrasında yeni yaşantılarında sorunlarını halledemeyip boşanmış olmaları gibi sebeplerle medeni durumlarında bu farklılıkların olduğu görülmüştür.

Suriyeli ailelerde kültürel olarak erken yaşta evlilikler normal karşılanmaktadır. Katılımcıların önemli bir kısmının da ilk evlilik yaşının 18 yaşın altında olduğu tespit edilmiştir. TM'ye gelen müracaatçıların da erken yaşta evlilikler ve birden fazla eş durumunu yadırgamadıkları gözlemlenmiştir. Ancak bu durum sebebiyle hukuki olarak birtakım problemlerle karşılaştıkları ve yerel toplum ile kültürel çatışmaların yaşanmasına neden olduğu görülmüştür. Evlilikle ilgili diğer demografik değişkenler irdelendiğinde Suriyelilerin büyük çoğunluğunun görücü usulüyle evlendikleri, akrabalarla evliliklerin çok normal karşılandığı ve kalabalık sayılarda hane halkına sahip oldukları, büyük çoğunluğunun 4 ve üzerinde çocuğa sahip oldukları tespit edilmiştir. Bununla birlikte katılımcıları önemli bir kısmının geniş ve parçalanmış ailelerden oluştuğu tespit edilmiştir. Genel olarak TM faydalanıcıları da kalabalık aileler şeklinde ve aynı hane içinde birkaç aile bir arada yaşayabildikleri gözlemlenmiştir. Bu durumun yaşanmasında ekonomik ve kültürel sebeplerden kaynaklandığı bilinmektedir. Ancak aynı hane içinde birden fazla ailenin yaşaması eşler arasında ve diğer hane üyeleri arasında ciddi problemlerin yaşanmasına neden olduğu da görülmüştür. Özellikle kalabalık hanelerde gelir düzeyinin yetersiz kalması hane içinde çocuk işçiliği, erken yaşta evlilikler veya boşanma gibi durumların yaşanmasına sebebiyet vermektedir. Ayrıca kalabalık geniş ailelerde eşlerin cinsel hayatları ve mahremiyet problemleri yaşayabilmeleri sebebiyle diğer hane üyeleriyle diğer aile içi problemlerin tetiklenmesine de sebebiyet verdiği gözlemlenmiştir.

Kocaeli' de ikamet eden ve araştırmaya katılım sağlayan Geçici Koruma altındaki Suriyeli bireylerin, ailelerine atfettikleri önem açısından Dünya Değerler Araştırması verilerine göre dünya geneli orandan çok yüksek çıkmıştır. Ancak 2018 yılında Türkiye'de gerçekleştirilen araştırma verilerine göre ise düşük çıkmıştır. Ancak Türkiye ile Suriyeli nüfus arasındaki oran arasında çok ciddi bir fark olmadığı tespit edilmiştir. Bununla birlikte Suriyeli eşlerin büyük bir çoğunluğu(%70,5) ara sıra, çok sık veya her zaman tartıştıklarını belirtmişlerdir. Buradan da hareketle Suriyeli eşler arasında önemli aile içi problemlerin olduğu, bu problemlerin eşler arası ve aile içindeki diğer aile üyelerini de etkileyebileceği sonucuna varabiliriz. TM'ye müracaat eden faydalanıcıların

da genel olarak bu ve benzeri problemlerle desteğe ihtiyaç duyduklarını belirtmektedirler. Ayrıca hane içinde ataerkil özelliklerin çok ön planda olduğu ve erkek sözünün daha baskın olduğu hem araştırma verilerinden hem de TM'ye gelen faydalanıcılardan edinilen bilgiler doğrultusunda bu sonuca varılmıştır. Eşit karar alma ve söz hakkında sahip olmayan bu ailelerde önemli aile içi sorunların çözümsüz kalmasına ve aile üyeleri arasında da sosyal ve psikolojik sorunların yaşanmasına neden olabileceği düşünülmektedir.

Araştırma verileri ile elde edilen ve yapılan gözlemler neticesinde Kocaeli' deki Geçici Koruma altındaki Suriyelilerin kamp yaşantıları sonrasında şehir hayatında en çok karşılaştıkları aile içi sorunlar; ekonomik kaynaklı tartışmalar ile ekonomik yoksun bırakılma sorunları, geçimsizlik/tartışma (akraba/arkadaş çevresi, ev içi sorumluluklar vb), sözel/psikolojik şiddet (tenkit edilme, kısıtlayıcı ölçüde kıskanma vb) ve aile içi iletişim sorunları şeklinde sıralanmaktadır. Araştırma verileri ve Kocaeli TM yararlanıcı gözlemleri neticesinde de Suriyeli ailelerin en temel sorunlarının başında ekonomik kaynaklı sorunlar gelmektedir. Bunun belli başlı nedenleri olduğu gibi özellikle Suriyelilerin istihdam güclüğü yaşamaları veya düşük ücretli işlerde istihdam edilmeleri gelmektedir. Kocaeli ilinde yüksek istihdam olanakları olmasına rağmen bu durumun yaşandığını söyleyebiliriz. Çünkü işverenler genel olarak Suriyelileri asgari standartların altında kalifiyesiz işlerde çalıştırarak iş gücü arzlarını fırsat olarak kullanmayı ve bu kişileri sigortasız çalıştırarak iş gücü maliyetlerini düşürmeyi tercih etmektedirler. Bu durum neticesinde de yerel vatandaşlarda iş gücüne erişimde sorunlarla karşılaşmaktadırlar ve Suriyelilere olan tepkileri de artmaktadır. İstihdam alanında yaşanan bu problemler neticesinde de ailelerin gelir yetersizliği yaşadıkları, temel ihtiyaçlarını gidermekte zorlandıkları, artan enflasyon ortamında da ciddi ekonomik zorluklar yaşamaları hem eşler arasında hem de diğer aile üyeleri arasında ekonomik kaynaklı aile içi sorunları(ekonomik şiddet vb) arttırdığı sonucuna varabiliriz. Bununla birlikte Suriyeli bireylere yönelik sosyal yardımlarında yetersiz kaldığı, pek çok STK ve yardım kuruluşunun Suriyeli ailelere destek sağlamak yerine yerel vatandaşlara öncelik vermeleri Suriyeli ailelerin beslenme, barınma, giyim, çocukların eğitim ve sağlık giderleri gibi pek çok temel ihtiyaçlarını karşılamakta zorlanmalarına neden olmaktadır. Ayrıca bu yetersiz gelir durumu sebebiyle aile içinde çocukların da çalışmak durumunda kalmalarına ve çocuk işçi sayısının artmasına neden olduğu gözlemlenmiştir.

Eğitimlerine devam etmeyen bu Suriyeli çocukların sokakta pek çok ihmal ve istismar durumuna da açık hale gelmesine neden olmaktadır.

Araştırma verileri ve yapılan gözlemler neticesinde eşlerin kendi aralarında ve diğer aile üyeleri arasında akraba/arkadaş çevresiyle ilgili, ev içi sorumluluklar, sigara gibi zararlı alışkanlıklar vb. durumlar sebebiyle tartıştıkları tespit edilmiştir. Özellikle aile üyelerinin birbirlerini genelde tenkit ettikleri, hakaret, küfür, tehdit, kıskanma ve alaya alma gibi sözel/psikolojik şiddet unsurlarının yüksek oranda görüldüğü araştırma verilerinde tespit edilmiştir. Suriyeli ailelerde görülen bu sözel şiddet unsurlarının çözülmemesi ve yok edilmemesi aile içinde fiziksel şiddet gibi önemli aile içi sorunlarının yaşanmasına da neden olduğu bilinmektedir. Çalışma verilerinden de hareketle tokat, yumruk, tekme ve diğer fiziksel şiddet unsurlarının görülme oranı ara sıra ve çok sık cevapları yaklaşık olarak %30 oranında çıkmıştır. TM'ye müracaat eden Suriyeli ailelerden edinilen gözlemlerde de Suriyeli ailelerde fiziksel şiddete maruz kalma oranı önemli bir seviyede olduğu gözlemlenmiştir.

Suriyeli ailelerde aile içi iletişimin genel olarak kopuk olduğu araştırma verilerinde tespit edilmiştir. Katılımcıların yarısından fazlasının bu cevabı vermesinin nedenleri irdelendiğinde, Kocaeli TM'ye müracaat eden danışanların hayat hikayelerinden de harekete; aile üyelerinin zorlu bir göç ve savaş deneyimlerinin olması, yakınlarını savaşta kaybetmeleri, yabancı oldukları bir toplumda entegrasyon sorunları yaşamaları, temel ve diğer ihtiyaçlarını karşılamakta güçlük yaşamaları, toplumsal yapı içerisinde ayrımcılığa maruz kalmaları gibi pek çok sorundan ötürü aile içinde iletişim sorunları yaşayabilmektedirler.

Yukarıda belirtilen sorunlarla birlikte Suriyeli eşlerin birbirlerinden ayrılma veya boşanmayı düşünme durumları irdelendiğinde bu yaşanan sorunlara nazaran daha düşük bir oranda olduğu tespit edilmiştir. Yapılan gözlemlerle bu durumun yaşanmasında; Suriyeli ailelerde genel olarak kadınların erkeklere sosyal ve ekonomik olarak bağımlı oldukları, kadın istihdamının oldukça düşük olması, boşanma durumunun Suriyelilerde hoş karşılanmaması ve göç sebebiyle birlikte yabancı oldukları bir toplumda birlikte kalmalarının daha faydalı olduğunu düşünmeleri gibi sebeplerle olduğu gözlemlenmiştir.

Katılımcı Suriyeli bireylerin evlilik kurumuna bakış açıları irdelendiği zaman evlilik kurumuna ve aile olgusuna çok sıcak baktıkları, evliliğin önemli ve gerekli bir kurum

olduğunu, evlenmeden birlikte yaşama durumuna sıcak bakmadıkları tespit edilmiştir. Bununla birlikte aile içinde çocukların bakımından, kadınlar kadar erkeklerin de sorumluluk sahibi olduklarını, kadınların çalışma alanında yer almalarının gerekli olduğunu düşünmektedirler. Ayrıca Suriyelilerin geleneklerine bağlı oldukları ve aile içindeki yetişkin bireylerin bakımından aile içindeki diğer üyelerin genel olarak sorumlu oldukları bir düşünceye sahiptirler.

Kocaeli’nde ikamet eden Geçici Koruma Statüsüne sahip Suriyelilerin büyük bir çoğunluğunun Türk Kızılay Kocaeli Toplum Merkezinin faaliyetlerden memnun oldukları araştırma verilerinden ve yapılan gözlemler neticesinde tespit edilmiştir. Özellikle araştırmaya katılım sağlayan Suriyelilerin aile içinde yaşamış oldukları sorunların çözümünde Türk Kızılay Kocaeli Toplum Merkezinin sağlamış olduğu hizmetlerin faydalı olup olmadığı sorusuna %83 gibi bir oranda katılımcı evet yanıtını vermişlerdir. Araştırma verilerinden ve yapılan gözlemler neticesinde; Türk Kızılay Kocaeli Toplum Merkezine başvuruda bulunarak sosyal, ekonomik, temel hak ve hizmetlere ulaşım, psiko-sosyal, işe erişim, aile içi ihmal ve istismar, aile içi şiddet, boşanma v.b birçok sorunun çözümü noktasında Suriyeli aileler ilk olarak Türk Kızılay’ına başvuruda bulunmaktadır. Çünkü Suriyeli aileler Türk Kızılay’ına aşırı derecede bir güven duygusu duymaktadırlar ve kendilerini her türlü sorunlarına çözüm odaklı yaklaşılabileceğinden emindirler. Bu güven duygusu savaş sürecinde ve sonrasında Türk Kızılay’ının TM hizmetleri dışında da yapmış olduğu hizmetler neticesinde olmuştur. Bu doğrultuda da araştırmacının özellikle 3,5 yılı aşkın bir süredir sahadan edinmiş olduğu gözlem ve deneyimlerle de bu durum teyitlenmektedir. Özellikle Türk Kızılay Kocaeli Toplum Merkezinin sağlamış olduğu çok yönlü ve bütüncül hizmetlerle birçok Suriyeli ailenin sorunlarının çözülmesi sağlanmaktadır.

Özetle; Türk Kızılay Kocaeli Toplum Merkezinin eğitim, sağlık, istihdam, kayıt prosedürleri, sosyal uyum, psiko-sosyal destek, hukuki danışmanlık ve diğer pek çok alanda sağlamış oldukları desteklerle Suriyeli ailelerin hem genel hem de aile içi sorunlarının çözümü noktasında rolü oldukça önemlidir. Bununla birlikte Suriyeli ailelere yönelik artan yabancı karşıtlığı sorunu ve bu alanda çalışan STK’ların az olması Türk Kızılay’ının bu alanda çalışmalarına büyük bir gereksinim duyulduğu da söylenebilmektedir. Özellikle bu insanların var olan temel hak ve hizmetlere ulaşım sağlamaları, gerektiği durumlarda savunuculuklarının yapılması veya aile içinde yaşanan

ihmal ve istismar durumları, aile içi şiddet, boşanma, iletişim sorunları, sosyal ve ekonomik gibi pek çok sorunun çözüme kavuşturulmasına Türk Kızılay Kocaeli Toplum Merkezinin ve diğer Toplum Merkezlerinin rolleri oldukça yüksektir.

Araştırmanın bulgu ve sonuçlarından hareketle alana aşağıdaki öneriler getirilmiştir:

- a) Geçici Koruma Statüsüne sahip Suriyeli ailelerin uyum süreçlerine pozitif yönlü katkı sağlanması amacıyla Türk toplumunun; gelenek ve görenekleri, kültürel ve toplumsal yapısı, aile içi ilişkileri, toplumsal rolleri gibi toplumsal yapıyla ilgili pek çok bilgilendirme çalışmasının yapılması gerekmektedir. Bu sayede Suriyelilerin toplumsal hayata katılım ve uyum süreçlerine pozitif yönlü katkı sağlanacağı düşünülmektedir.
- b) Geçici Koruma altında yaşayan Suriyeliler hakkında toplumda doğru olarak lanse edilen ancak yanlış olan “Doğru Bilinen Yanlışlar” adlı bilgilendirme çalışmaları yapılmalıdır. Bu çalışmalar tüm yerel halkı kapsayıcı şekilde yapılmalıdır. Bu konuyla alakalı olarak Türk Kızılay’ının hazırlamış olduğu broşür ve bilgilendirme çalışmaları devlet eliyle geliştirilip yaygınlaştırılmalıdır.
- c) Suriyeli ailelerin aile içinde yaşamış oldukları ekonomik problemlerin çözümlenebilmesi için Suriyeliler özelinde niteliklerine uygun istihdam alanlarının yaratılması veya girişimciliklerin desteklenmesi gerekmektedir. İŞKUR, KOSGEB, Kalkınma Ajansları ve belediyelerin işbirliğinde yeni projeler geliştirilerek Suriyelilerin katılım sağlayacağı veya yatırım yapabilecekleri istihdam alanları oluşturulmalıdır. Bu kapsamda hem ülke ekonomisine hem de Suriyeli bireylerin ekonomik iyilik hallerine katkı sunulacaktır.
- d) Suriyeli bireylerin istihdam alanında yaşamış oldukları işe erişim, düşük ücretli işlerde çalıştırılma, kayıtsız veya sigortasız çalıştırılma, çalışma izinlerinin çıkarılmaması gibi pek çok sorunun çözümlenebilmesi için denetimlerin ve yasal tedbirlerin arttırılarak Suriyeli bireylerin insani haklarının korunması gerekmektedir.
- e) Kamu kurum ve kuruluşları ile STK’ların uyruk ayrımı yapmaksızın tüm ihtiyaç sahibi bireylere yönelik sosyal yardım çalışmalarını arttırıcı faaliyetler düzenlemeleri, kurumlar arası ilişkilerin geliştirilmesi noktasında Türk Kızılay ve diğer STK’ların sahada aktif olarak tüm herkesin hizmetlerden eşit şekilde yararlanmasının sağlanması gerekmektedir.

- f)** Kamu kurum ve kuruluşları ile göç alanında hizmet sağlayan STK'ların sağlamış oldukları hizmetlerin yerel ve yabancı uyruklu bireylere eşit şekilde ulaştırılması noktasında kurum yöneticisi ve çalışanlarının inisiyatifine bırakılmaksızın gerekli tüzük çalışmalarının yapılması gerekmektedir.
- g)** Suriyeli ailelerin, aile içinde yaşamış oldukları sorun alanlarının doğru tespit edilerek gerekli sosyal hizmet müdahalelerin geliştirilebilmesi için başta ASHB olmak üzere diğer kamu kurum kuruluşları ile STK'ların da ortak çalışmalarına gereksinim duyulmaktadır. Bu doğrultuda bu insanların aile içinde yaşamış oldukları sorunlara göz yummayıp farkındalıkların artırılması gerekmektedir.
- h)** Suriyeli ailelerin aile içi sorunlarının çözümü noktasında ASHB öncülüğünde sosyal destek mekanizmalarının kurulması, dil engellerinin göz önüne alınması, ulaşım ve bildirimde bulunma kanallarının iyileştirilmesi, savunuculuğa gereksinim duymadan kendi kendilerine bu problemleri dile getirebilecekleri ortamların yaratılması gerekmektedir.
- i)** Suriye'de yaşanan savaşın ilk yıllarında zorunlu olarak göç eden bu insanların genel olarak temel ihtiyaçlarını acil olarak gideren koruyucu faaliyetler yürütülmüştür. Ancak artık bu insanların kendi kendilerine yeter duruma getirici, toplumsal yapı içine kolaylıkla katılım sağlayan, niteliklerini ve becerilerini rahatlıkla sergileyebilen, topluma faydalı ve nitelikli insanlar yetiştirmek için gerekli destekleyici faaliyetlerin yürütülmesi gerekmektedir. Kamu ve STK işbirliğinde bu faaliyetler yürütülmelidir.
- j)** Suriyeli ailelerin aile içinde yaşamış oldukları ihmal ve istismar durumları, ekonomik sorunlar, aile içi şiddet, iletişim sorunları, boşanma gibi birçok aile içi sorunun çözümü noktasında bu ailelere STK'lar ve SHM'ler öncülüğünde bilinçlendirme ve destek çalışmaları yapılmalıdır. Özellikle, yaşanan herhangi bir aile içi sorunun bildirimi noktasında hangi kuruma ne şekilde başvurabilecekleri, hangi kurumun ne gibi hizmetlerinin olduğu hakkında bilinçlendirilmelidirler.
- k)** Suriyeli ve diğer yabancı uyruklu bireylerin uyum süreçleri boyunca yaşamış oldukları aile içi/dışı sorun alanlarına doğru müdahalelerde bulunularak çözüme kavuşturulabilmesi için bu alanda çalışan Sosyal Hizmet Uzmanı/Sosyal Çalışmacı, Psikolog ve diğer meslek elemanlarının istihdam sayılarının artırılması gerekmektedir. Özellikle göç alanında çalışmalar yürütülmesi amacıyla ASHB'ye bağlı ayrı bir birimin kurulması ve bu alana özgü çalışan meslek elemanlarının

istihdam edilmesi gerekmektedir. Ancak bu birimler proje bazlı(ASHB ve Sağlık Bakanlığında yer aldığı gibi) değil devamlılığı olan ve bu alanda kendini geliştiren meslek elemanları ile yürütülmelidir.

- l)** Geçici Koruma altındaki Suriyeli bireylere; Türk hukuku, yasal süreçler ve cezai yaptırımlar hakkında bilgilendirme ve farkındalık çalışmaları yapılmalıdır. Bu doğrultuda erken yaşta evlilikler, ihmal ve istismar durumları, çocuk işçi, aile içi şiddet, birden fazla eş durumu ve boşanma gibi aile içinde yaşanan pek çok soruna pozitif yönlü katkı sağlanacağı düşünülmektedir.
- m)** Suriye’de yaşanan savaş sebebiyle eşleri ve çocuklarıyla ayrı ülkelerde yaşamak durumunda kalan aileleri birleştirici gerekli uluslararası adımlar devlet bazında atılmalıdır. Türk Kızılay Toplum Merkezleri olarak bu ailelerin aile birleşimi talepleri alınmaktadır ancak özellikle son yıllarda Suriye’den Türkiye’ye geçişler pek mümkün olmamaktadır. Bu durumda da refakatsiz çocuklar, eşler veya diğer aile üyeleri farklı ülkelerde yaşamak durumunda kalmaktadırlar.
- n)** Türkiye’deki yasal prosedürler gereği farklı illerden kimlik alan Suriyeli bireyler, eşleriyle veya çocuklarıyla ya da diğer aile üyeleriyle aynı ilde birleşmek istediklerinde bu duruma izin verilmeyebilmektedir. Çünkü birçok il kimlik nakline veya yeni kimlik alımına kapatılmıştır. Ayrıca kimlik alınan il sınırları dışına çıkmak sadece yol izni ile mümkün olabilmektedir. Bu olumsuz kayıt prosedürleri sonucunda pek çok aile dağılmak, sosyal hayata uyum sağlayamama ve aile içinde pek çok sorunun yaşanmasına sebebiyet vermektedir. Bu sorunları çözücü gerekli adımlar başta İç İşleri Bakanlığı olmak üzere Göç Hizmetleri Genel Müdürlüğün ve diğer ilgili bakanlıklarca gerekli yasal düzenlemeler yapılmalıdır.
- o)** Suriyelilerin dil bariyerlerini ortadan kaldırmak amacıyla verilen Türkçe kurs sayıları artırılarak tüm Suriyeliler zorunlu olarak bu kurslardan faydalandırılmalıdırlar. Gerekli durumlarda da Arapça tercümanların istihdam sayıları artırılarak tüm kamu kurum ve kuruluşlarında yer almalıdırlar.

KAYNAKÇA

- Adıgüzel, Y. (2016). Göç Sosyolojisi. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Afet ve Acil Durum Başkanlığı. (2017). Türkiye’deki Suriyelilerin Demografik Görünümü, Yaşam Koşulları ve Gelecek Beklentilerine Yönelik Saha Araştırması.
https://www.afad.gov.tr/upload/Node/25337/xfiles/17aTürkiye_deki_Suriyelilerin_Demografik_Gorunumu_Yasam_Kosullari_ve_Gelecek_Beklentilerine_Yonelik_Saha_Arastirmasi_2017.pdf, Erişim Tarihi: 18/05/2022.
- Afet Ve Acil Durum Yönetim Başkanlığı Eğitim Merkezi.(2018). Doğal Afetler.
<https://afadem.afad.gov.tr/tr/3880/Dogal-Afetler>, Erişim Tarihi: 12/02/2022
- Akçe, İ.(2018). Zihinsel Engelli Çocuğa Sahip Türkiyeli Ve Suriyeli Sığınmacı Annelerin Aile İşlevselliğinin Karşılaştırılması. Yüksek Lisans Tezi, Üsküdar Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Akdoğan, H. (2005). Çocuğun Cinsel İstismarı ve Türkiye’de Çocuk Cinsel İstismarını Önlemeye Yönelik Çalışmalar. Sexual Abuse Of The Children And Efforts İn Turkey To Prevent The Abuse, Polis Bilimleri Dergisi, 7 (1), 1-16.
- Aktay, Y. (1991). Modern Dünyada Ailenin Dönüşümü ve Muhtemel Geleceği Üzerine Mülâhazalar ve Geleneğe Dayalı Problemler. Aile Sosyolojisi Yazıları, Editör: Aydın, M. Açılım Kitap, İstanbul. (184)
- Aktay, Y. (2004). Modern Dünyada Ailenin Toplumsal Dönüşümü ve Muhtemel Geleceği Üzerine Mülâhazalar. Fikir Dünyası Düşünce Dergisi, (2,) 70-77.
- Aktay, Y. (2014). Modern Dünyada Ailenin Dönüşümü ve Muhtemel Geleceği Üzerine Mülâhazalar ve Geleneğe Dayalı Problemler. M. Aydın (Ed.) içinde, Aile Sosyolojisi Yazıları (s. 181-188). İstanbul: Açılım Kitap.
- Aktepe E. (2009). Çocukluk Çağı Cinsel İstismarı. Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar. 1:95-119
- Alacahan, O. (2010). Aile Birliğini Oluşturan Faktörler ve İşlevleri. C.Ü. İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, 11(1), 289-298.
- Algan, T.(2017). Türkiye’de Aile İçi Sorunlara Yönelik Aile Danışmanlığı Uygulaması. Yüksek Lisans Tezi. Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya.
- Altuntaş, M. (2020). Geçici Koruma Altındaki Suriyelilerin Entegrasyon Süreci Boyunca Karşılaştığı Sorunlar: Kocaeli Örneği. Yüksek Lisans Tezi. Yalova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yalova.
- Amini, K.(2017).İnsani Yardımların Etkililiği. Yüksek Lisans Tezi. Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Nevşehir.

- Apak, H. (2014). Suriyeli Göçmenlerin Uyum ve Gelecek Beklentileri. Yüksek Lisans Tezi. Mardin Artuklu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Mardin.
- Arıkan, Ç. (1996). Halkın Boşanmaya İlişkin Tutumları Araştırması. Ankara: Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu Yayınları.
- Avşaroğlu, S. (2015). Aile İçi İlişkiler ve İletişim. A. Kaya (Ed.) içinde, Kişilerarası İlişkiler ve Etkili İletişim (s. 249-272). Ankara: Pegem Akademi.
- Ayberk, Y.(2020). Değişen Aile Yapısında Aile Sorunlarının ve Aile Aidiyetinin İncelenmesi: Cizre Örneği. Yüksek Lisans Tezi. Üsküdar Üniversitesi Sağlık Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Bahar, G. Savaş, H. Bahar, A. (2009). Çocuk İstismarı ve İhmali: Bir Gözden Geçirme. Fırat Sağlık Hizmetleri Dergisi, 4 (12), 52-65.
- Baltacı, G. (2010). Aile Danışmanlığı Hizmetinden Yararlanmak İsteyen Evli Kadınların Nitelikleri. Yüksek Lisans Tezi. Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara. (21).
- Barış, İ. ve Taylan, H. H. (2020). Küresel salgın sürecinde Türkiye’de aile içi sorunlar. Nosyon: Uluslararası Toplum ve Kültür Çalışmaları Dergisi, Gürsoy Akça Özel Sayısı, 5, 13-32.
- Başaran A.R. (1984). Kırsal Kesimde: Aile Kurma Çözme, Aile İçi Etkileşim ve İlişkiler. Türkiye’de Ailenin Değişimi Toplum Bilimsel İncelemeler. Ankara: Maya Matbaacılık.
- Bayer, A. (2018). Ailede Yaşanan Anlaşmazlıklar ve Çözüm Önerileri. Antakya/Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, 1(2), 215-234.
- Bayhan, P. (1998). Dövülen Çocuklar, Sosyal Hizmet Dergisi, 1(8), 24-26.
- Bayır, Ö. Ö. (2019). Aile: Temel Kavramlar, Aile Yapısı, İşlevleri Ve Dönüşümü. Y. Genç & H. H. Taylan (Ed.), Anadolu Aile Ve Çocukla Sosyal Hizmet (s. 2-39) içinde. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Yayınları.
- Beter, Ö. (2006). Sınırlar Ötesi Umutlar: Mülteci Çocuklar, Ankara: Sabev Yayınları.
- Bilen, M. (2009). Sağlıklı İnsan ilişkileri. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği (BMMYK) (2001). Mültecilerin Korunması. Uluslararası Mülteci Hukuku Rehberi. Parlamenterler İçin El Kitabı. BM Mülteciler Yüksek Komiserliği Ofisi. (2).
- Bohon, S. A. & Conley, M. (2015). Immigration and Population. Cambridge: Polity Press.
- Bulut, I. (1993). Ruh Hastalığının Aile İşlevlerine Etkisi. Ankara: T.C. Başbakanlık Kadın ve Sosyal Hizmet Müsteşarlığı Yayınları.

- Caldwell, C. (2011). Avrupa’da Devrimin Yansımaları. (Çev. Hasan Kaya). İstanbul: Profil Yayıncılık.
- Canatan, K. (2013). Aile Kavramının Tanımı. K. Canatan, & E. Yıldırım içinde, Aile Sosyolojisi(s.53-64). İstanbul: Açılım Kitap.
- Castles S.(2003). Towards A Sociology of Forced Migration and Social Transformation. Sociology, 37(1), 13-34.
- Castles, S. ve Mark J. M. (2008). Göçler Çağı: Modern Dünyada Uluslararası Göç Hareketleri. Bülent Uğur Bal ve İbrahim Akbulut (çev.), İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Castles, S. ve Miller, M. J. (2008). Göçler Çağı, Modern Dünyada Uluslararası Göç Hareketleri. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları
- Cernea M. M. and Mcdowell C. (2000). Risks and Reconstruction: Experiences of Resettlers and Refugees. The World Bank.
- Cete, H.(2021). Geçici Koruma Altındaki Suriyelilerin Sosyal Uyumunda Türk Kızılay’ın Rolü: Ankara Ve Mardin Toplum Merkezleri Örneği. Yüksek Lisans Tezi, Yalova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sosyal Hizmet Anabilim Dalı, Yalova.
- Cüceloğlu, D. (2006). Yeniden İnsan İnsana. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Çayboylu, İ. (Haz.). (2002). 2001 Aile Yılı Raporu. Ankara: T.C. AAK Başkanlığı Yayınları
- Çelikoğlu, C. (1997). Boşanmanın Çocukların Benlik Saygısına Etkisinin İncelenmesi. Doktora Tezi. Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Çiftçi, A. ve Biçici, İ. (2005). Aile Rehberi. Ankara: T.C. Başbakanlık ASAGEM Yayınları.
- Çoban-İçağasıoğlu, A. (2011). Göçmen Ailelerin Uyum Süreci: Kaynaklar Ve Engeller. Y. Özkan (Eds.) İçinde, Sosyal Dışlanma Ve Aile: Sosyal Hizmet Müdahalelerinde Güçlendirme Yaklaşımı, 107-122. Ankara: Maya Akademi Yayınları.
- Deniz, O. (2009). Uluslararası göçler ve Türkiye’ye yansımaları. İstanbul: Çantay Yayınları
- Dönmez Kara, C. Ö. (2015). Göç Bağlamında Uluslararası İşbirliği ve Türkiye’nin Politikaları, Doktora Tezi, Çanakkale On Sekiz Mart Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Çanakkale.
- Dönmezer, İ. (1999). Ailede İletişim ve Etkileşim. İstanbul: Sistem Yayıncılık.
- Duman, N. (2018). Boşanmanın Psikososyal Sebepleri Üzerine Bir Değerlendirme. Uluslararası İnsan Çalışmaları Dergisi, 1(2), 246-255.

- Ekici, S. ve Gökhan, T. (2015). Birey ve Toplum. 5(9), 9-22.
- Erdoğan, S. (2016). Ailenin İşlevleri. Y. Yazıcıoğlu, & S. Erdoğan içinde, Toplumsal Yaşamda Aile (s. 42-63). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Yay.
- Eren, G.S.(2019). Sosyal Hizmet Öğrencilerinin Sosyal Adalet Savunuculuğu Yetkinlikleri İle Çocuk İhmal Ve İstismarına Bakış Açıları Arasındaki İlişkilerin İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi. Sağlık Bilimler Enstitüsü, Üsküdar Üniversitesi, İstanbul.
- Eröz, M. (1982). İktisat Sosyolojisine Başlangıç. İstanbul: Filiz Kitabevi. (68).
- Fichter, J. (1990). Sosyoloji nedir? (çev. N. Çelebi). Konya: Toplum Yayınları
- Fichter, J. (2006). Sosyoloji nedir. (Çev. Nilgün Çelebi). Ankara: Anı yayıncılık.
- Gençler A. (2004). Avrupa Birliği' nin Göç Politikası. Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi, Prof. Dr. Turan Yazgan'a Armağan Özel Sayısı.
- Gençler A., Çolak A. (2002). Türkiye'den Yurtdışına Beyin Göçü: Ekonomik ve Sosyal Etkileri. Kocaeli Üniversitesi I. Ulusal Bilgi, Yönetim ve Ekonomi Kongresi. İzmit, 2002.
- Giddens, A. (2000). Sosyoloji. (H. Özel, & C. Güzel, Çev.) Ankara: Ayraç Yayınevi, 148-149.
- Giddens, A. (2012). Sosyoloji. (C. Güzel, Dü.) İstanbul: Kırmızı Yayınları.
- Göç İdaresi Başkanlığı (2022). Geçici Koruma Yönetmeliği. <https://www.goc.gov.tr/gecici-koruma-kanunu-ve-yonetmeliği>, Erişim Tarihi: 01/06/2022
- Göç İdaresi Başkanlığı. (2021). Geçici Koruma Yönetmeliği. <https://www.goc.gov.tr/gecici-koruma-kanunu-ve-yonetmeliği>. Erişim Tarihi: 05/12/2021
- Göç İdaresi Genel Müdürlüğü (2022): <https://www.goc.gov.tr/gecici-korumamiz-altindaki-suriyeliler>, Erişim Tarihi: 31/03/2022
- Göç, M. (2006). Ailelerin Psiko-Sosyal Sorunları Ve Aile Danışma Merkezlerinden Yararlanma Eğilimleri. Yüksek Lisans Tezi. Hacettepe Üniversitesi, Ankara. (5).
- Gökçe, B. (1976). Aile ve Aile Tipleri Üzerine Bir İnceleme. H.Ü. Sosyal ve Beşeri Bilimler Dergisi, 8(1-2), 46-67.
- Gökçe, B. (1976). Aile ve Aile Tipleri Üzerine Bir İnceleme. Hacettepe Üniversitesi Beşeri Bilimler Dergisi, 8(12), Ankara: Hacettepe Üniversitesi Yay., 46-67.

- Gökçen, A. (2014). Aile Türleri ve Başlıca Sınıflandırmaları. M. Aydın (Ed.) içinde, Sistematik Aile Sosyolojisi (s. 93-119). Konya: Çizgi Kitabevi.
- Görgün Baran, A. (2004). Türkiye'de Aile İçi İletişim Ve İlişkiler Üzerine Bir Model Denemesi. Hacettepe Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları(HÜTAD), (1), 31-42.
- Gül, S. K. ve Güneş, G. D. (2009). Ergenlik Dönemi Sorunları ve Şiddet. Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Bilimler Dergisi, 11(1), 79- 101.
- Güleç, G. (2012). Aile ve Evlilik. Ç. Yenilmez (Ed.) içinde, Aile Yapısı ve İlişkileri (s. 62-79). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Yay.
- Gümüş, M. (1993). Türk Ailesi ve Modernleşme. Sosyoloji Konferansları Dergisi, 24, 85-90.
- Günay, G. ve Bener, Ö. (2011). Kadınların Toplumsal Cinsiyet Roller Çerçevesinde Aile İçi Yaşamı Algılama Biçimleri. Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi, 153 (153)
- Haley, J. (1988). İletişim: Psikolojik Sorunlar ve Psikoterapi. (A. Uzunöz, Çev.) Ankara: Çark Kitabevi Yayınları.
- Hatipoğlu, O. G. (2013). Türkiye Kızılay Derneği'nin Kurumsallığı: Bir Çözümleme Denemesi. Yönetim Bilimleri Dergisi, 11(22), 167-189.
- IOM (Uluslararası Göç Örgütü). (2009). Göç Terimleri Sözlüğü. Cenevre: IOM, Yayın No: 18.
- IOM (Uluslararası Göç Örgütü). (2013). Göç Terimleri Sözlüğü. Cenevre: IOM, Yayın No: 31.
- İçduygu, A. ve Sirkeci, İ. (1999). Cumhuriyet Dönemi Türkiye'sinde Göç Hareketleri. İstanbul: Baydar Yayınları.
- İpek, N. (2005). Göçler: İmparatorluktan Ulus Devlete. Serander Yayınları, Trabzon.
- İşeri, E. (2006). Duygusal İstismar. Çocuk İstismarı ve İhmaline Multidisipliner Yaklaşım, Ankara Üniversitesi Basımevi, 31-33.
- Kalaycı S.(2014). Sığınmacıların Korunmasına Yönelik Türk Sivil Toplum Kuruluşları. İnsani ve Sosyal Araştırmalar Merkezi, 1-19.
- Kapız, S. (2002). Sosyal Değişim Sürecinde İş ve Yaşam Etkileşimi. Yayımlanmamış Doktora Tezi. Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- Karaca, İ. (2010). Aile İçi İletişimin Ortaöğretim Öğrencilerinin Madde Bağımlılığına Etkisi: Elazığ İli Örneği. Yüksek Lisans Tezi. Fırat Üniversitesi, Elazığ.
- Karacaoğlu, E.(1994). Uluslararası İnsani Hukuk Ve Uluslararası Kızılhaç Kızılay Hareketi. İnsan Hakları Dergisi, 16(16), 51-73

- Karadağ, Ö. ve Altıntaş, K. H. (2010). Mülteciler ve Sağlık. TAF Preventive Medicine Bulletine, 9(1), 55-62
- Karataş, K. (2001). Toplumsal Değişme ve Aile. Toplum ve Sosyal Hizmet, 12(2), 89-98
- Kasuto M. (2017). Boşanmış Ailelerin Çocuklarının Boşanmamış Ailelerin Çocuklarına Göre Öz Saygı ve Ruh Sağlığı Değişkenlerinin İncelenmesi. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Işık Üniversitesi, 132-143.
- Kaya, B.H.(2021). Aile İçi Sorun ve Suçların Önleminde Dini-Ahlâkî Değerlerin Etkisi. Yüksek Lisans Tezi. Necmettin Erbakan Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Kaya, T. (2017). Yerleşim Evleri ve Göçmenden Vatandaşa: Hull House Örneği. İnsan Hakları Yıllığı. (35), 79-95.
- Keleş, R. (2004). Kentleşme politikası. Ankara: İmge Yayınları.
- Keser, İ. (2011). Göç Ve Zor, Diyarbakır Örneğinde Göç Ve Zorunlu Göç. Ankara: Ütopya Yayınları.
- Kır, İ. (2011). Toplumsal Bir Kurum Olarak Ailenin İşlevleri. Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi, 10(36), 381-404.
- Koçak, Y. ve Elvan T. (2012). Türkiye’de Göç Olgusu, Göç Edenlerin Kentlere Olan Etkileri ve Çözüm Önerileri. Kafkas Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 3(3), 163-184.
- Kongar E.(1996). Toplumsal Değişme Kuramları ve Türkiye Gerçeği. İstanbul: Remzi Kitabevi, 23-25.
- Kongar, E. (1970). Türkiye’de Aile: Yapısı, Evrimi ve Bürokratik Örgütlerle İlişkileri. Amme İdaresi Dergisi, 3(2), 58-83.
- Kongar, E. (1999). 21. Yüzyılda Türkiye - 2000’li Yıllarda Türkiye’nin Toplumsal Yapısı. İstanbul: Remzi Kitabevi, 586.
- Köroğlu, T. (2013). Üniversite Gençliğinin Evlilik, Aile Ve Boşanma Konusundaki Düşünce Ve Görüşleri Üzerine Sosyolojik Bir Araştırma: Karabük Üniversitesi Örneği. Yüksek Lisans Tezi. Karabük Üniversitesi: Karabük.
- Lazar, J. (2001). İletişim bilimi. (Çev: Cengiz Anık). Vadi Yayınları, Ankara.
- Nirun, N. (1994). Sistematiik Sosyoloji Yönünden Aile ve Kültür, Ankara: Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Atatürk Kültür Merkezi Yayını Sayı:73
- Oberg S.(1994).Gelecekteki Güney-Kuzey Göçünde Mekansal ve Ekonomik Faktörler. Dünyanın Gelecek Nüfusu. Bugün Neleri Vardırabiliriz. 361-385.

- Ozankaya, Ö. (1979). Toplum Bilimine Giriş. Ankara: Ankara Üniversitesi Siyasal Bilimler Fakültesi Yayınları.
- Özbay, F. (1984). Kırsal Kesimde Toplumsal ve Ekonomik Yapı Değişmelerinin Aile İşlevlerine Yansıması. T. Erder (Ed.) içinde, Türkiye'de Ailenin Değişimi: Toplum Bilimsel İncelemeler (s. 35-68). Ankara: Türk Sosyal Bilimler Derneği.
- Özbesler, C. ve İçağasıoğlu Çoban, A. (2013). İhmal ve İstismar Mağduru Çocuklarla Sosyal Hizmet, Sosyal Politika ve Kamu Yönetimi Bileşenleriyle Sosyal Hizmet Temelleri ve Uygulama Alanları. Ankara: Maya Akademi.
- Özcan, D. E. (2016). Çağdaş Göç Teorileri Üzerine Bir Değerlendirme. İş ve Hayat, 2(4), 183-215.
- Özdemir, M. (2008). Türkiye'de İçgöç Olgusu, Nedenleri ve Çorlu Örneği. Yüksek Lisans Tezi, Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Edirne.
- Özen, S. (1994). Kentsel Alanlarda Ailede Ebeveyn-Genç İlişkileri ve Kuşaklararası Farklılıklar: İzmir'de Bir Araştırma. Aile Kurultayı: Değişim Sürecinde Aile; Toplumsal Katılım ve Demokratik Değerler (s. 214-220). 16-18 Kasım 1994, Ankara: T.C. Başbakanlık Aile Araştırmalar Kurumu Başkanlığı.
- Özgüven, İ. E. (2001). Ailede İletişim ve Yaşam. Ankara: PDREM.
- Özkan, M. (2009). İnsan İletişim Ve Dil. İstanbul: Akademik Kitaplar Yayınları.
- Özüğurlu, K. (2013). Evlilik Raporu: Evlilik, Aile ve Yaşam Birlikteliği. İstanbul: Altın Kitaplar Yayınevi.
- Özyakışır, D. (2013). Göç, Kuram Ve Bölgesel Bir Uygulama. Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Preventing Child Maltreatment: A Guide to Taking Action and Generating Evidence. (2006). World Health Organization: WHO Library Cataloguing-in-Publication Data.
- Sağlam, S. (2006). Türkiye'de İç Göç Olgusu ve Kentleşme. Hacettepe Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları (HÜTAD) , 5, 33-44.
- Sayın, Ö. (1990). Aile Sosyolojisi: Ailenin Toplumdaki Yeri. İzmir: Ege Üniversitesi Basımevi.
- Seyyar, A. ve Genç, Y. (2010). Sosyal Hizmet Terimleri (Ansiklopedik “Sosyal Pedagojik Çalışma” Sözlüğü). Sakarya Kitabevi, Sakarya.
- Sezal, İ. (1997). Aile Nedir?. Ankara: T.C. Başbakanlık AAK Yayınları.
- Sucu, İ. (2007). Boşanmış Kadınların Boşanma Nedenleri ve Boşanma Sonrası Toplumsal Kabulleri: Sakarya İli Örneği. Yüksek Lisans Tezi. Sakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Enstitü Ana Bilim Dalı: Sosyoloji, Sakarya.

- Şahin, A. & Aral, N. (2012). Aile İçi İletişim. Ankara Sağlık Bilimleri Dergisi, 1(3), 55-66.
- Şahin, F. (2006). Çocuk İstismarının Tanımı, Epidemolojisi ve Multidisipliner Takım Yaklaşımının Önemi. Çocuk İstismarı ve İhmaline Multidisipliner Yaklaşım. Ankara Üniversitesi Basımevi, 5-11.
- Takanishi, R. (2010). Immigration, Diversity and Education. E. L. Grigorenko, & R. Takanishi (Dü). New York: Taylor and Francis
- Tarhan, N. (2014). Son Sığınak Aile, (Ed.) Candemir, Ö. G., (21), İstanbul: Nesil Yayınları, 53-106.
- Taş, D. (2019). Ekonomik Sosyo- Kültürel Ve Mekânsal Boyutlarıyla Suriyeli Mülteciler: Elazığ Örneği. Yüksek Lisans Tezi. Necmettin Erbakan Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Konya.
- Taylan, H. H. (2003). Köy Ailesinde Aile İçi İlişkiler: "Selçuklu Köyü Örneği". Konya: Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Taylan, H. H. (2005). Türkiye'de Geleneksel Aile Yapısı ve Değişen Cinsiyet Roller. Toplumsal Yapı Analizleri (Doktora Dersi Makale Ödevi), 1-11.
- Taylan, H. H. (2009). Türkiye' de Köy Ailesinde Aile İçi İlişkiler. Selçuk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi, (22), 117-138.
- Taylan, H. H., ve Danış, Y. (2016). Sosyal Değişme ve Türkiye'de Boşanma Olgusu. Mehir Aile Dergisi, (3), 41-57
- Türkiye Kızılay Derneği. (2020). Türk Kızılay Toplum Merkezi Uygulama El Kitabı. Ankara
- Türkiye Kızılay Derneği. (2021). <http://kizilaytarih.org/tarihce.html> Erişim Tarihi: 26/11/21
- Türkiye Kızılay Derneği. (2021). <https://www.kizilay.org.tr/kurumsal/tarihcemiz> Erişim Tarihi: 28/11/2021
- Türkiye Kızılay Derneği. (2021). <http://www.kizilay.org.tr/kurumsal/temel-ilkelerimiz> Erişim Tarihi: 29/11/2021
- Türkiye Kızılay Derneği. (2021). <https://kizilaytoplummerkezleri.org/tr/hakkimizda> Erişim Tarihi: 12/12/2021
- Türkiye Kızılay Derneği. (2021). <https://kizilaytoplummerkezleri.org/tr> Erişim Tarihi: 09.01.2020
- Türkiye Kızılay Derneği. (2022). <https://kizilaytoplummerkezleri.org/tr/saglik-ve-psikososyal-destek>, Erişim Tarihi: 13/01/2022

- Uluslararası Af Örgütü. (2009). İki Arada Bir Derede Türkiye'deki Mültecilere Koruma Sağlanmıyor. Londra: Uluslararası Af Örgütü Yayınları.
- UNHCR. (2016). Refugees and Migrants; Frequently Asked Questions [Online]. <http://www.unhcr.org/cgi-bin/texis/vtx/search?page=search&docid=56e95c676&query=migration>, Erişim tarihi: 20/04/2022
- UNHCR. (2018). Türkiye'de Mülteciler ve Sığınmacılar. <http://www.unhcr.org/tr/turkiyedeki-multeciler-ve-siginmacilar> Erişim tarihi: 17/01/2022
- Yalçın, C. (2004). Göç sosyolojisi. Ankara: Anı Yayıncılık
- Yavuzer, H. (2014). Çocuk Psikolojisi. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Yavuzer, H., ve İsmen Gazioğlu, E. A. (2015). Evlilik Okulu Projesi. H. Yavuzer (Ed.) içinde, Evlilik Okulu: Evlilikte Kişilerarası İlişkiler ve İletişim Becerileri İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Yazıcıoğlu, Y. ve Kayhan, Ü. (2007). Aile Yapısı ve İlişkileri. Eskişehir: T.C. Anadolu Üniversitesi Yayını.
- Yıldırım, E. (2013). Aile ve Evlilik Türleri, (Ed. K. Canatan & E. Yıldırım), Aile Sosyolojisi. İstanbul: Açılım Kitap, 65-81.
- Yıldırım, E. (2013). Aile ve Evlilik Türleri. K. Canatan, & E. Yıldırım içinde, Aile Sosyolojisi. İstanbul: Açılım Kitap, 65-81.
- Yıldırım, N. (2004). Türkiye'de Boşanma Sebepleri. Sakarya Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Sosyoloji Bölümü, Bilig Dergisi, (28), 59-81.
- Yılmaz, A. (2009). Çocuk İstismarı ve İhmali: Risk Faktörleri ve Çocukların Psikososyal Gelişimi Üzerindeki Etkileri. Civil Academy Sosyal Bilimler Dergisi, 7 (1), 63-79.
- Yılmaz, H. (2013). Türkiye'de Suriyeli Mülteciler: İstanbul Örneği. Tespitler, İhtiyaçlar, Öneriler. Mazlumder Raporu. http://istanbul.mazlumder.org/webimage/suriyeli_multeciler_raporu_2013.pdf Erişim Tarihi: 15/03/2022
- Yiğit, R. (2005). Çocukların Cinsel İstismarı ve Ensest. Anadolu Hemşirelik ve Sağlık Bilimleri Dergisi, 8(3), 90-100.
- Yolcuoğlu, İ. G. (2014). Bireylerle, Ailelerle, Gruplarla ve Toplumla Sosyal Hizmet. İstanbul: Nar Yayınevi, 150.
- Zastrow, C. (2013). Sosyal Hizmete Giriş. (Çev. Editörü: Durdu Baran Çiftçi) Ankara: Nika Yayınevi.

Zastrow, C. (2014). Sosyal Hizmete Giriş. (Ç. Karaca, D. Baran Çiftçi, G. Koçoğlu, Dü, A. Aykara, A. Beyazova, B. Yakut Çakar, Ç. Karaca, D. Baran Çiftçi, E. Yıldırım, . . . V. Yılmaz, Çev.) Ankara: Nika Yayınevi.

Zastrow, C., ve Kirst-Ashman, K. K. (2015). İnsan Davranışı ve Sosyal Çevre II: Yetişkinlik - Yaşlılık. (E. Türközü, B. Alparslan, & O. Uraz, Çev.) Ankara: Nika Yayınevi.

Ziya, O. (2012). Mülteci-Göçmen Belirsizliğinde İklim Mültecileri. Türkiye Barolar Birliği Dergisi, 99, 229-240

EK

Ek 1: Etik Kurul Kararı

Evrak Tarih ve Sayısı: 03.03.2022-113232

T.C.
SAKARYA ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
Etik Kurulu

Sayı : E-61923333-050.99-113232
Konu : 43/20 Birkan DOĞAN

03.03.2022

Sayın Birkan DOĞAN

İlgi : Birkan DOĞAN 24.02.2022 tarihli ve 0 sayılı yazı

Üniversitemiz Sosyal ve Beşeri Bilimler Etik Kurulunun 02.03.2022 tarihli ve 43 sayılı toplantısında alınan "20" nolu karar ile Birkan DOĞAN'ın başvurusu **uygun** görülmüş ve karar örneği ekte sunulmuştur.

Bilgilerinizi rica ederim.

Prof. Dr. Bayram TOPAL
Sosyal ve Beşeri Bilimler Etik Kurulu
Başkanı

Ek: Karar Yazısı (1 Sayfa)

Bu belge, güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

Doğrulama Kodu :BS45FVMZZS Pin Kodu :14223

Belge Takip Adresi : <https://turkiye.gov.tr/ebd?eK=5783&eD=BS45FVMZZS&eS=113232>

Adres:Esentepe Kampüsü 54187 Serdivan SAKARYA / KEP Adresi:
sakaryauniversitesi@hs01.kep.tr
Telefon No:0264 295 50 00 Faks No:0264 295 50 31
e-Posta:ozelkalem@sakarya.edu.tr Elektronik Ağ:www.sakarya.edu.tr

Bilgi için: Hanife Babacan
Unvanı: Birim Evrak Sorumlusu

KARAR

20. Birkan DOĞAN'ın “ Geçici Koruma Altındaki Suriyelilerin Aile İçi Sorunlarının Çözümünde Türk Kızılay Toplum Merkezlerinin Rolü ” başlıklı çalışması görüşmeye açıldı.

Yapılan görüşmeler sonunda Birkan DOĞAN'ın “ Geçici Koruma Altındaki Suriyelilerin Aile İçi Sorunlarının Çözümünde Türk Kızılay Toplum Merkezlerinin Rolü ” başlıklı çalışmasının Etik açıdan **uygun** olduğuna oy birliği ile karar verildi.

Ek 2: Türkiye Kızılay Derneği İzin Belgesi

TÜRKİYE KIZILAY DERNEĞİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
Kızılay Akademi Başkanlığı
Akademi Yönetim Ofisi Müdürlüğü

Sayı : E-216115-799-446693

Konu : Birkan Doğan'ın Akademik Araştırması Hk.

Türkiye Kızılay Demeği Genel Müdürlüğü

Sakarya Üniversitesi Sosyal Hizmet ana bilim dalı yüksek lisans öğrencisi Birkan Doğan, “Geçici Koruma Altındaki Suriyelilerin Aile İçi Sorunları ve Sorunların Çözümünde Türk Kızılay Toplum Merkezlerinin Rolü: Kocaeli Toplum Merkezi Örneği” başlıklı araştırması için Türk Kızılay Kocaeli Toplum Merkezi tarafından uygun görülen faydalanıcılara anket çalışmasını uygulama talebinde bulunmuştur.

Bu bağlamda 6698 sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanunun gereklerine, 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanununun 94. maddesi ve 2014/6883 karar sayılı Geçici Koruma Yönetmeliğinin 51. maddesinde belirtilen gizlilik ilkesine uyulması şartıyla Birkan Doğan'ın akademik çalışması kapsamında Kızılay Akademi Başkanlığınca uygun görülen çalışmanın yapılmasına izin verilmesi hususunu olurlarınıza saygılarımla arz ederim.

Alpaslan DURMUŞ
Kızılay Akademi Başkanı

OLUR
Dr. İbrahim ALTAN
Türkiye Kızılay Demeği
Genel Müdürü/ CEO

Ek:
1- Birkan DOĞAN-Akademik Araştırma Talep Formu
2- ANKET - AİLE İÇİ SORUNLAR - 2.7.2022

Bu belge, güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

Belge Doğrulama Kodu : DHKU-K2U6-0T8E Belge Doğrulama Adresi : <https://ebys.kizilay.org.tr/sorgu/sorgula.aspx>

Adres: Ataç-1 Sokak No:32 Yenışehir/ANKARA

Telefon No : (0312) 584 1868

Fax No : (0312) 430 0175

e-Posta :

İnternet Adresi : <http://www.kizilay.org.tr>

Kep Adresi : kizilay.genelmudurluk@hs01.kep.tr

Bilgi İçin :Meryem Esra VAROL
Kızılay Akademi Yönetim
Ofisi Uzmanı

Dahili No:

Ek 3: Anket Soruları

AİLE SORUNLARI ARAŞTIRMASI

عزيزي المشارك ، تم إعداد هذا النموذج من قبل الطالب بيركان دوان في برنامج الماجستير في الخدمة الاجتماعية بجامعة صقاريا لاستخدامه في أطروحته بعنوان "دور مراكز مجتمع الهلال الأحمر التركي في حل المشكلات الأسرية للسوريين الخاضعين للحماية المؤقتة". ولكي يكون هذا البحث الذي قمت به ناجحًا ، أطلب منكم الإجابة على الأسئلة بصدق وحرص.

ستبقى المعلومات التي تقدمها ضمن نطاق هذه الدراسة سرية ولن يتم استخدامها إلا لأغراض البحث. شكرًا لك على مشاركتك التطوعية ومساهمتك في الدراسة.

1- Medeni durum? الحالة المدنية

1. Evli birlikte yaşıyor ... متزوج يعيش مع [] 2. Evli ayrı yaşıyor متزوج يعيش بشكل منفصل []
3. Boşanmış (مطلق) []
4. Eşi ölmüş (متوفي) [] 5. Diğer... [] آخر... ..

2-) Kaç yaşında evlendiniz? كم كان عمرك عندما كنت متزوجة؟ (.....)

3-) Eşinizle nasıl evlendiniz? كيف تزوجت زوجتك؟

1. Eşimle anlaşarak بالاتفاق مع زوجتي []
2. Görücü usulüyle (aile ya da yakınların isteğiyle) مرتب (بناء على طلب الأسرة أو الأقارب) []
3. Kaçırarak, kaçarak الهروب - تم تهريبي []
4. İnternet/sosyal medya üzerinden tanışarak من خلال الاجتماع على الإنترنت / وسائل التواصل الاجتماعي []

4-) Eşinizle akraba mısınız? هل توجد قرابة بينكما؟

1. Hayır, akraba değiliz لا ، لا توجد قرابة []
2. Yakın akrabayız (kardeş çocukları-teyze oğlu, amcaoğlu, halaoğlu) نحن أقرباء (أبناء الأخ - ابن العم ، []
3. Uzaktan akraba (kardeş çocuklarının çocukları, yakınları vd.) قرابة بعيدة (أبناء الأشقاء والأقارب وما []
(إلى ذلك)

5-) Kaç yıllık evlisiniz? منذ متى متزوجين؟ (.....)

6-) Aile tipi? نوع الأسرة؟

1. Geniş aile عائلة واسعة []
2. Çekirdek aile أسرة صغيرة []
3. Parçalanmış aile عائلة متفرقة []

7-) Hanede siz dâhil kaç kişi yaşıyor? كم عدد الأشخاص الذين يعيشون في المنزل ، بما فيهم أنت؟ (.....)

8-) Çocuğunuz var mı? Varsa kaç çocuğunuz var? كم عدد الأطفال ، إذا كانت الإجابة بنعم ، هل لديك أطفال؟ إذا كانت الإجابة بنعم ، كم عدد الأطفال ؟
لديك؟

1. Hayır [] 2. Evet أجل (.....)

9-) Evde en çok kimin sözü geçer? من هو الشخص الأكثر كلمته مسموعة في المنزل؟

1. Erkek [] 2. Kadın [] 3. Eşler birlikte [] 4. Aile büyükleri []
5. Tüm aile hep birlikte []

10-) Aileniz sizin için ne kadar önemlidir? ما هي أهمية عائلتك بالنسبة لك؟

1. Çok önemli [] 2. Biraz önemli [] 3. Fikrim yok []
4. Pek önemi yok [] 5. Hiç önemi yok []

11-) Hanginiz diğerini daha çok seviyor? من منكم يحب الآخر أكثر؟

1. Erkek [] 2. Kadın [] 3. Birlikte [] 4. []
Hiçbiri []

12-) Eşinizi memnun etmek için uzlaşırsınız mı? هل تتنازل عن إرضاء شريك حياتك؟

1. Evet [] 2. Hayır []

13-) Eşinizle ilişkileriniz nasıldır? كيف هي علاقتك مع زوجتك؟

1. İyi geçinirsiniz [] 2. Ara sıra tartışırız [] 3. Sık sık kavga ederiz []
4. Her zaman kavgalıyız, uzun süre küs kalırız []

14-) Aile içinde sorun olduğunda sorun kim tarafından halledilir? عندما تكون هناك مشكلة في الأسرة ، من الذي يعتني بالمشكلة؟

1. Erkek [] 2. Kadın [] 3. Bazen erkek bazen kadın [] 4. Birlikte []

15-) Aşağıdaki ifadelerden hangisine ne ölçüde katılırsınız? إلى أي مدى توافق على أي من العبارات التالية؟

		Kesinlikle Katılıyorum	Katılıyorum	Ne katılıyorum ne katılmıyorum	Katılmıyorum	Kesinlikle katılmıyorum
		حتمًا أوافق	أنا موافق	أنا لا أوافق ولا أعارض	أنا لا أوافق	أنا لا أوافق بشدة
15.1.	Evlilik modası geçmiş bir kurumdur. الزواج مؤسسة موضة قديمة.					
15.2.	İki insanın evlenmeden birlikte yaşamasında bir sorun yoktur. لا بأس أن يعيش شخصان معًا دون زواج					
15.3.	Çocuk sahibi olmak topluma karşı bir görevidir.					

	إنجاب الأطفال واجب تجاه المجتمع					
15.4.	Anne ya da baba ciddi bir hastalığa yakalanmışsa ya da gücü kuvveti kalmamışsa, ona bakmak yetişkin çocuğun görevidir. إذا كانت الأم أو الأب مريضاً بشكل خطير أو كان يعاني من نقص في القوة ، فمن واجب الطفل البالغ العناية به.					
15.5.	Çalışan bir anne de çocuklarıyla çalışmayan bir anne kadar sıcak ve güvenli ilişkiler kurabilir. يمكن للأم العاملة أن تقيم علاقات دافئة وأمنة مع أطفالها كأما لا تعمل.					
15.6.	Henüz okula gitmeyen bir çocuk, annesi çalışmaya başlarsa bundan zarar görür. سيعاني الطفل الذي لم يذهب إلى المدرسة بعد إذا بدأت والدته العمل.					
15.7.	Kadın için, bağımsızlığın en iyi yolu bir işte çalışmaktır. بالنسبة للمرأة ، فإن أفضل طريقة لتكون مستقلة هي أن تحصل على وظيفة.					
15.8.	Ev ve çocukların bakımında erkekler de kadınlar kadar sorumluluk almalıdır. يجب أن يتحمل الرجال نفس القدر من المسؤولية مثل النساء في رعاية المنزل والأطفال.					

S16- Evlilik süresince aşağıdakilerden hangilerine ne sıklıkla maruz kaldınız? Lütfen cevaplar mısınız?

كم مرة تعرضت لأي مما يلي أثناء زواجك؟ من فضلك هل يمكنك الرد؟

		Hiçbir zaman ابداً	Ara sıra بعض الأحيان	Çok sık انتيق جداً
16.1.	Aldatılma/evliliğe ihanet الغش / الخيانة			
16.2.	Fiziksel şiddet/dayak العنف الجسدي / الضرب			

16.3.	Sözel-psikolojik şiddet /Hakaret العنف اللفظي / الإهانة النفسية			
16.4.	Geçimsizlik-tartışma حجة عدم التوافق			
16.5.	Ekonomik yoksunluk/yoksun bırakılma الحرمان الاقتصادي / الحرمان			

S17- Ailenizde aşağıdaki durumlardan hangileri ne sıklıkla yaşanır, lütfen cevaplayınız? (aile üyeleri birbirine karşı eylemleri)

		Hiçbir zaman ابدا	Ara sıra بعض الأحيان	Çok sık انتيق جدا
17.1.	Tartışılır, kavga edilir. يتجادل ويتشاجر			
17.2.	Aile üyeleri birbirini genelde tenkit eder. ينتقد أفراد الأسرة بعضهم البعض غالباً			
17.3.	Hakaret edilir, tehdit edilir, küfredilir. الإهانة والتهديد واللعن.			
17.4.	Alaya alınır, küçük düşürülür. يتعرض للسخرية والإذلال			
17.5.	Tokat atmak, yumruklamak, tekmelemek vs. gibi fiziksel şiddet yaşanır. الصفع واللكم والركل وما إلى ذلك. مثل العنف الجسدي.			
17.6.	Ekonomik olarak yoksun bırakılır. إنه محروم اقتصادياً			
17.7.	Ayrılma veya boşanmayı düşünülür. النظر في التفريق أو الطلاق			
17.8.	Eşler sadakatsizliğe, aldatılmaya maruz kalır. الزوجان عرضة للسب والخداع.			
17.9.	Eşler birbirini "kısıtlayacak ölçüde" kıskanır. يصبح الزوجان غيورين "بشكل مقيد" من بعضهما البعض.			
17.10.	Aile üyeleri birbirine karşı ilgisiz ve duyarsızdır. أفراد الأسرة غير مباليين وغير حساسين لبعضهم البعض.			
17.11.	Aile içi iletişim genelde kopuktur. غالباً ما ينقطع الاتصال داخل الأسرة.			
17.12.	Aile içinde etkinlikler ayrı yapılır. تقام الأنشطة العائلية بشكل منفصل			
17.13.	Eşler birbirinden ayrı yatar. ينام الزوجان منفصلين عن بعضهما البعض.			
17.14.	Gelir (ekonomik durum) ile ilgili tartışılır. يتم مناقشته حول الدخل (الوضع الاقتصادي).			
17.15.	Dini/siyasi konularda tartışılır. تناقش القضايا الدينية / السياسية.			
17.16.	Akraba/arkadaş çevresiyle ilgili tartışılır. يناقش حول دائرة الأقارب / الأصدقاء.			
17.17.	Ev içi sorumlulukla ilgili tartışılır. مناقشة المسؤولية المحلية			
17.18.	Zararlı alışkanlıklar (alkol, sigara, kumar) nedeniyle tartışılır.			

	تمت مناقشته بسبب العادات الضارة (الكحول ، التدخين ، القمار).			
--	--	--	--	--

S18- Aşağıdaki medya ürünlerini hangi sürelerle takip etmektesiniz? كم من الوقت تتابع المنتجات الإعلامية التالية؟

	Saat ساعة
18.1. Televizyon التلفزيون	
18.2. İnternet إنترنت	
18.3. Sosyal Medya (Facebook-twitter vb) وسائل التواصل الاجتماعي	
18.4. Cep telefonu (Konuşma, internet, oyun, sms vb.) الهاتف المحمول (الكلام ، الإنترنت ، الألعاب ، الرسائل القصيرة ، إلخ.)	
18.5. Çevrimiçi, çevrimdışı oyun oynama تلعب لعبة على الإنترنت ، دون اتصال بالإنترنت	

S19- Cinsiyet ؟ الجنس

1. Kadın [] امرأة 2. Erkek [] ذكر

S20- Yaş ؟ سن [.....]

S21- Ailenizin Ortalama Aylık Gelir ما هو متوسط الدخل الشهري لعائلتك؟
[.....TL]

S22- Eğitim (diploma) ؟ التعليم (دبلوم)

1. Okur- yazar ama diploma yok متعلم ولكن لا دبلوم []
2. İlkokul mezunu خريج مدرسة ابتدائية []
3. Ortaokul/İlköğretim mezunu خريج مدرسة ثانوية / ابتدائية []
4. Lise ve dengi okul mezunu خريج المدرسة الثانوية أو ما يكافئها []
5. Üniversite mezunu متخرج من الجامعة []
6. Yüksek Lisans veya Doktora mezunu خريج ماجستير أو دكتوراه []

S24- Aile içinde yaşadığınız sorunların çözülmesinde Türk Kızılay Toplum Merkezlerinin çalışmalarını faydalı buluyor musunuz? هل تجد عمل المراكز المجتمعية للهلال الأحمر التركي مفيداً في حل مشاكل عائلتك؟

1. Evet [] أجل 2. Hayır [] لا

S26- Türk Kızılay Toplum Merkezlerinin destekleri sorunlarla baş etme kapasitenizi nasıl etkiledi? كيف أثر دعم المراكز المجتمعية للهلال الأحمر التركي على قدرتك على التعامل مع المشاكل؟

1. Çok iyi جيد جداً []
2. İyi جي []
3. Ne iyi ne kötü لا جيد ولا سيئ []
4. Kötü سيئة []

5. Çok kötü سيء جدا []

S27- Türk Kızılay Toplum Merkezlerinin hizmetlerinden memnun musunuz?

هل أنت راضٍ عن خدمات مراكز مجتمع الهلال الأحمر التركي؟

1. Çok memnunum انا مسرور جدا []
2. Memnunum انا راضي []
3. Ne memnunum ne memnun değilim أنا لست راضيًا ولا مستاء []
4. Memnun değilim انا لست راض []
5. Hiç memnun değilim أنا لست سعيدا على الإطلاق []

S28- Aile içi sorunlarınızın çözümü noktasında Türk Kızılay Toplum Merkezlerinin en çok hangi hizmetinden faydalandınız?

ما الخدمة التي تقدمها مراكز مجتمع الهلال الأحمر التركي التي استخدمتها أكثر من غيرها في حل مشكلات أسرتك؟

1. Psiko-sosyal destek hizmetleri خدمات الدعم النفسي والاجتماعي []
2. Temel hak ve hizmetlere ulaşım الوصول إلى الحقوق والخدمات الأساسية []
3. Hukuki Danışmanlık الاستشارات القانونية []
4. Sosyo-ekonomik destek hizmetleri خدمات الدعم الاجتماعي والاقتصادي []

ÖZGEÇMİŞ

Ad Soyad: Birkan DOĞAN	
Eğitim Bilgileri	
Lisans	
Üniversite	Kocaeli Üniversitesi
Fakülte	Sağlık Yüksekokulu
Bölümü	Sosyal Hizmet
Makale ve Bildiriler	
1. Doğan, B. & Taylan, H. H. (2022). Geçici Koruma Altındaki Suriyelilerin Aile İçi Sorunlarının İncelenmesi: Kocaeli Örneği. Sosyal Sağlık Dergisi, 2 (2) , 85-99. 2. Yaman, E. Ünsal, H.T. Doğan, B. Aydoğan, B. Güngör, A.B. Hasırcı, H. Aktı, H.(2019). Engelli İstihdamının Engelli Bireyler Üzerindeki Psikososyal Etkisi. Karatahta İş Yazıları Dergisi, (14), 109-123.	